

รายงานฉบับสมบูรณ์

เรื่อง “การแลกเปลี่ยนพหุวัฒนธรรมสำหรับชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมโดยใช้หลักการจัดการความรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช”

โดย
ว่าที่ร้อยตรีหญิงจิราภรณ์ ถมแก้ว
หัวหน้าโครงการ

และ

นางสุภาพร	ไชยรัตน์
นางหยาดพิรุฬห์	พิทักษ์ศักดิ์านนท์
นางสาวพจนา	หอมหวล

คณะเทคโนโลยีการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัย ประเภทงบประมาณเงินรายได้
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒

คำนำ

เอกสารฉบับนี้เป็นรายงานฉบับสมบูรณ์ของโครงการวิจัยงบประมาณเงินรายได้ ประจำปี ๒๕๖๒ โครงการวิจัยเรื่อง “การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมสำหรับชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมโดยใช้หลักการจัดการความรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช” มีวัตถุประสงค์เพื่อรายงานผลการดำเนินงานของงานวิจัยฉบับนี้ เนื้อหาในเล่มประกอบด้วย บทนำ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย วิธีดำเนินงาน ผลการดำเนินงาน สรุปผลและข้อเสนอแนะ ที่ผู้จัดทำได้ทำขึ้น หากผิดพลาดประการใด ผู้จัดทำขออภัยเอาไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ผู้จัดทำ

ว่าที่ร้อยตรีหญิงจิราภรณ์ ถมแก้ว

หัวหน้าโครงการ

สารบัญ

หน้า

บทที่ 1 บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย	1
วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	2
ขอบเขตของโครงการวิจัย	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
แผนการถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือผลการวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย	4

บทที่ 2 ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎี สมมุติฐานและกรอบแนวคิดของโครงการวิจัย	5
ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดนครศรีธรรมราช	6
ศาสนาพุทธ	8
ศาสนาอิสลาม	11
วัฒนธรรม	17
การจัดการความรู้	21
การมีส่วนร่วมของชุมชน	25
ดิจิทัลคอนเทนต์	26
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	27

บทที่ 3 วิธีดำเนินงานวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	31
วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลและการดำเนินงาน	31
การสร้างเครื่องมือ	33
การออกแบบและพัฒนาระบบสารสนเทศ	35

บทที่ 4 ผลการดำเนินงาน

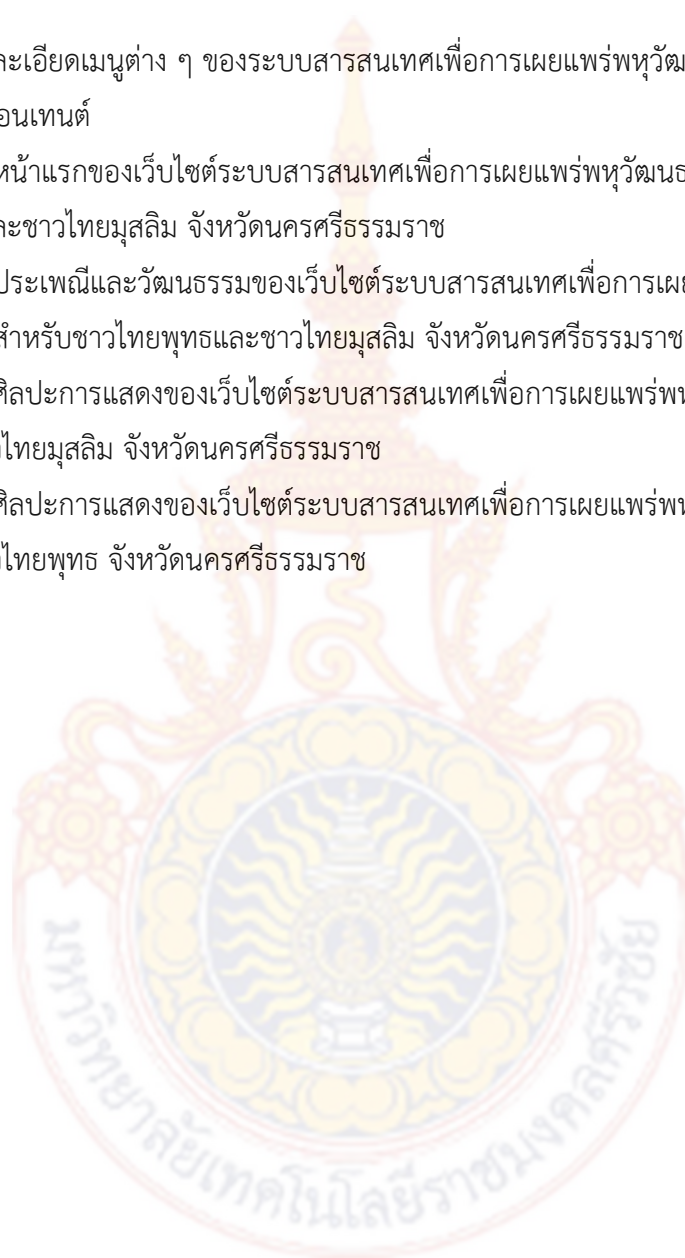
การศึกษาบริบทวัฒนธรรมของชุมชนที่มีชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมอาศัยอยู่ร่วมกัน	37
การศึกษาวัฒนธรรมที่มีความเหมือนและแตกต่างกันของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม	41
การแลกเปลี่ยนพหุวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของชุมชน	49
การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่พหุวัฒนธรรมโดยใช้สื่อดิจิทัลคอนเทนต์	51

บทที่ 5 สรุปผล และ ข้อเสนอแนะ

สรุปผล และ ข้อเสนอแนะ	56
-----------------------	----

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
รูปที่ 2.1 แสดงกรอบแนวคิดของโครงการวิจัย	5
รูปที่ 3.1 แสดงหน้าหลักของระบบสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่พหุวัฒนธรรมโดยใช้สื่อดิจิทัลคอนเทนต์	35
รูปที่ 3.2 แสดงรายละเอียดเมนูต่าง ๆ ของระบบสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่พหุวัฒนธรรมโดยใช้สื่อดิจิทัลคอนเทนต์	36
รูปที่ 4.1 แสดงเมนูหน้าแรกของเว็บไซต์ระบบสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่พหุวัฒนธรรมสำหรับชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม จังหวัดนครศรีธรรมราช	52
รูปที่ 4.2 แสดงเมนูประเพณีและวัฒนธรรมของเว็บไซต์ระบบสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่พหุวัฒนธรรมสำหรับชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม จังหวัดนครศรีธรรมราช	53
รูปที่ 4.3 แสดงเมนูศิลปะการแสดงของเว็บไซต์ระบบสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่พหุวัฒนธรรมสำหรับชาวไทยมุสลิม จังหวัดนครศรีธรรมราช	54
รูปที่ 4.4 แสดงเมนูศิลปะการแสดงของเว็บไซต์ระบบสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่พหุวัฒนธรรมสำหรับชาวไทยพุทธ จังหวัดนครศรีธรรมราช	55

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณีและศิลปวัฒนธรรม เพราะได้มีการแบ่งภูมิภาคการปกครองออกเป็น 4 ภูมิภาคหลักๆ คือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ แต่ละภูมิภาคจะมีขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองที่แตกต่างกันออกไป เช่น วัฒนธรรมการแต่งกาย ภาษาถิ่น ประเพณี วิธีการดำเนินชีวิต ศิลปะการแสดง และวัฒนธรรมด้านศาสนาและความเชื่อ เป็นต้น ซึ่งแตกต่างออกไปตามลักษณะของพื้นที่ แม้กระทั่งในภูมิภาคเดียวกันก็ยังคงมีความหลากหลายทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณีและศิลปวัฒนธรรมเช่นกัน นอกจากนี้ความแตกต่างด้านพื้นที่ที่ส่งผลให้เกิดความหลากหลายของขนบธรรมเนียมประเพณีและศิลปวัฒนธรรมแล้ว อีกสาเหตุคือเนื่องมาจากความแตกต่างด้านศาสนาและความเชื่อ แม้จะมีความแตกต่างด้านศาสนาและความเชื่อซึ่งเป็นเรื่องละเอียดอ่อนและเป็นสิทธิมนุษยชนส่วนบุคคลแต่ก็ยังคงทำให้เราอยู่ร่วมกันได้ในสังคมไทยโดยเฉพาะในเขตจังหวัดชายแดนใต้ของประเทศไทย เช่น จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล เป็นต้น ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีชาวไทยมุสลิมอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เพราะมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศมาเลเซีย จึงทำให้บางชุมชนมีเฉพาะชาวไทยมุสลิมอาศัยอยู่และบางชุมชนมีการอาศัยอยู่ร่วมกันของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม

จังหวัดนครศรีธรรมราชแม้ไม่ได้เป็นจังหวัดชายแดนใต้ที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศมาเลเซียแต่ก็มีความหลากหลายทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมเช่นกัน เนื่องจากจังหวัดนครศรีธรรมราชมีจำนวนประชากรมากที่สุดอันดับหนึ่งของภาคใต้และมีพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับสองของภาคใต้ ประชากรมีทั้งที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ บางชุมชนมีเฉพาะชาวไทยพุทธ บางชุมชนก็มีเฉพาะชาวไทยมุสลิม อาจจะด้วยความแตกต่างทางด้านศาสนาและความเชื่อ รวมถึงวัฒนธรรมของแต่ละศาสนาที่ทำให้ชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมไม่สามารถอาศัยอยู่ร่วมกันได้ เช่น วัฒนธรรมด้านอาหารที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากชาวไทยมุสลิมจะเคร่งครัดเรื่องอาหารเพราะอาหารที่ชาวไทยมุสลิมจะสามารถรับประทานได้ต้องมีเครื่องหมายฮาลาลรับรอง แต่ชาวไทยพุทธสามารถรับประทานได้ทั้งหมด ประเพณีและวัฒนธรรม เช่น ชาวไทยพุทธมีความเชื่อเรื่องการเข้าวัดทำบุญตามวันสำคัญทางศาสนา เช่น วัน มาฆบูชา วันสารทเดือนสิบ วันเข้าพรรษา เป็นต้น ส่วนชาวไทยมุสลิมมีความเชื่อเรื่องการละหมาด การถือศีลอดในเดือนรอมฎอน โดยผู้ถือศีลจะต้องงดน้ำงดอาหารตั้งแต่เวลาที่พระอาทิตย์ขึ้นและสามารถรับประทานอาหารได้หลังเวลาพระอาทิตย์ตกดิน เป็นต้น รวมถึงวัฒนธรรมการแต่งกายด้วย เพราะความแตกต่างและข้อจำกัดเหล่านี้ที่ทำให้ไม่สามารถอาศัยอยู่ร่วมกันได้ แต่ก็ยังมีอีกหลายๆ ชุมชนของจังหวัดนครศรีธรรมราชที่มีทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมอาศัยอยู่ร่วมกันได้ มีทั้งการดำเนินกิจกรรมของแต่ละศาสนาตามปกติและมีกิจกรรมที่สามารถทำร่วมกันได้ จนเกิดเป็นพหุวัฒนธรรมของชุมชนนั้นๆ เช่น ชุมชนบ้านโมคลาน อำเภอท่าศาลา ชุมชนบ้านฝายท่า อำเภอสิชล ชุมชนบ้านไม้หลา อำเภอร่อนพิบูลย์ เป็นต้น

จากความแตกต่างด้านวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม คณะผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะศึกษาถึงวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ทั้งวัฒนธรรมที่แตกต่างและเหมือนกัน รวมถึงวัฒนธรรมประเพณีหรือกิจกรรมส่วนรวมของชุมชนที่สามารถดำเนินกิจกรรมร่วมกันได้ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ข้อมูลจากชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่อยู่ร่วมกัน รวมถึงใช้หลักการจัดการความรู้และการเรียนรู้ร่วมกันของชาวบ้านในชุมชนเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนพหุวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม จากนั้นทำการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่พหุวัฒนธรรมที่ได้จากการวิจัย โดยใช้รูปแบบของสื่อดิจิทัลคอนเทนต์ซึ่งพัฒนาเป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อการเรียนรู้

2. วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาบริบทวัฒนธรรมของชุมชนที่มีชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมอาศัยอยู่ร่วมกัน
- 2.2 เพื่อศึกษาวัฒนธรรมที่มีความเหมือนและแตกต่างกันของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม
- 2.3 เพื่อแลกเปลี่ยนพหุวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของชุมชน
- 2.4 เพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่พหุวัฒนธรรมโดยใช้สื่อดิจิทัลคอนเทนต์

3. ขอบเขตของโครงการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในโครงการวิจัยเรื่องการแลกเปลี่ยนพหุวัฒนธรรมสำหรับชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมโดยใช้หลักการจัดการความรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช คือชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่มีชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมอาศัยอยู่ร่วมกันในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในโครงการวิจัยเรื่องการแลกเปลี่ยนพหุวัฒนธรรมสำหรับชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมโดยใช้หลักการจัดการความรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช คือชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่มีชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมอาศัยอยู่ร่วมกัน จำนวน 5 ชุมชน คือ ชุมชนตลาดทุ่งสง อำเภอทุ่งสง ชุมชนบ้านไม้หลา อำเภอร่อนพิบูลย์ ชุมชนบ้านไม้เสียบ อำเภอชะอวด ชุมชนบ้านโมคลาน อำเภอท่าศาลา และชุมชนบ้านฝายท่า อำเภอลิขิต ซึ่งคำนวณหากลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีของ W.G.cochran กำหนดให้มีค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้ที่ระดับร้อยละ 0.05 โดยการสุ่มตัวอย่างตามสะดวก (Convenience Sampling) ซึ่งเป็นการเลือกตัวอย่างคือชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป้าหมายทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม

3.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยกำหนดพื้นที่เป้าหมายของการวิจัยคือ ชุมชนที่มีทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมอาศัยอยู่ร่วมกัน ในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 5 ชุมชน คือ ชุมชนตลาดทุ่งสง อำเภอทุ่งสง ชุมชนบ้านไม้หลา อำเภอร่อนพิบูลย์ ชุมชนบ้านไม้เสียบ อำเภอชะอวด ชุมชนบ้านโมคลาน อำเภอท่าศาลา และชุมชนบ้านฝ้ายท่า อำเภอสิชล

3.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตของการวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) การศึกษาบริบทและเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม เนื่องจากบริบทขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจะเก็บข้อมูลเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในส่วนที่แตกต่างกันซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละศาสนา และในส่วนที่เหมือนกันของขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมที่มีเหมือนกัน เช่น ความเชื่อทางศาสนา วัฒนธรรมอาหารและการแต่งกาย การประกอบอาชีพ และสุนทรียะวัฒนธรรม เช่น ศิลปะการแสดง ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น รวมไปถึงขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมหรือกิจกรรมที่ชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมสามารถดำเนินกิจกรรมร่วมกันได้ 2) การแลกเปลี่ยนพหุวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของชุมชน ขั้นตอนนี้ใช้หลักการจัดการความรู้เพื่อเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมซึ่งกันและกัน รวมไปถึงการแบ่งปันแนวความคิดและปัจจัยที่สามารถทำให้ชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมสามารถอยู่ร่วมกันในชุมชนเดียวกันได้อย่างสันติสุข เพื่อสกัดเป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนพหุวัฒนธรรมเพื่อนำไปพัฒนาเป็นระบบสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่พหุวัฒนธรรม และส่วนที่ 3) การออกแบบและพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่พหุวัฒนธรรม โดยใช้สื่อดิจิทัลคอนเทนต์ในรูปแบบของสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อการเรียนรู้

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ เช่น ด้านวิชาการ ด้านนโยบาย ด้านเศรษฐกิจ/พาณิชย์ อุตสาหกรรม ด้านสังคมและชุมชน รวมถึงการเผยแพร่ในวารสาร จดลิตธิ์บัตร ฯลฯ

4.1 ได้เรียนรู้เกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม

4.2 ได้องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนพหุวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมที่อาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกัน

4.3 ได้ระบบสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่พหุวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม

5. แผนการถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือผลการวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย

โครงการวิจัยนี้เมื่อดำเนินการเสร็จสิ้น คณะผู้วิจัยจะได้นำเสนอผลการวิจัยต่อวัฒนธรรมอำเภอทุ่งสงเพื่อนำผลการวิจัยไปเผยแพร่ให้กับชาวบ้านในชุมชนเขตอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช และ/หรือนำเสนอผลการวิจัยต่อวัฒนธรรมอำเภออื่นๆ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อให้ชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขบนความแตกต่าง และได้บทความวิจัยเผยแพร่ ในเอกสารสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (proceeding) จำนวนอย่างน้อย 1 บทความ

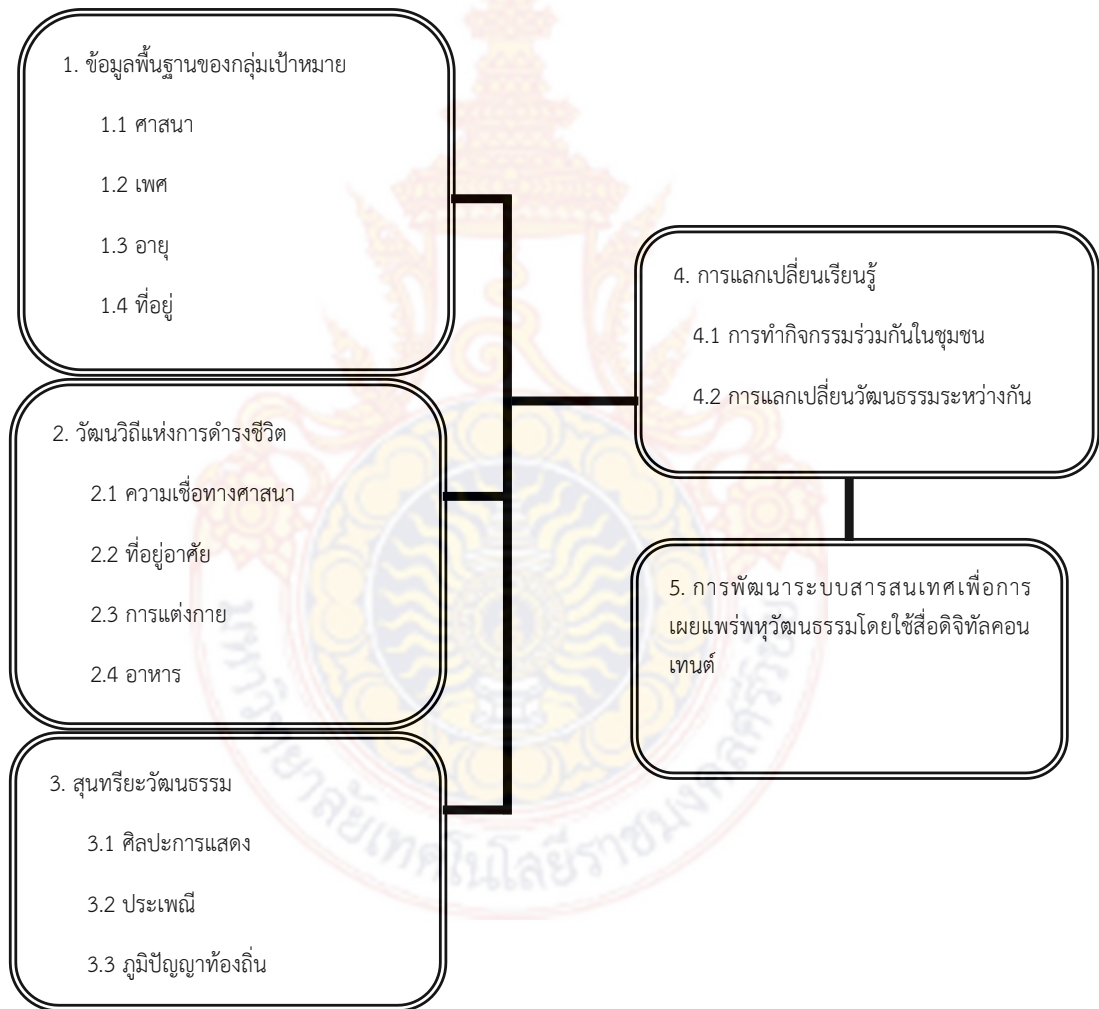

บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ทฤษฎี สมมุติฐาน (ถ้ามี) และกรอบแนวคิดของโครงการวิจัย

โครงการวิจัยเรื่องการแลกเปลี่ยนพหุวัฒนธรรมสำหรับชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมโดยใช้หลักการจัดการความรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช มุ่งเน้นการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมทั้งด้านที่มีความเหมือนและแตกต่างกัน เพื่อก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ดังกรอบแนวคิดของโครงการวิจัยดังรูปที่ 2.1

รูปที่ 2.1 แสดงกรอบแนวคิดของโครงการวิจัยเรื่องการแลกเปลี่ยนพหุวัฒนธรรมสำหรับชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมโดยใช้หลักการจัดการความรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช

2. ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โครงการวิจัยเรื่องการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมสำหรับชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมโดยใช้หลักการจัดการความรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

2.1 ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดนครศรีธรรมราช

จังหวัดนครศรีธรรมราชตั้งอยู่ทางภาคใต้ตอนกลางมีพื้นที่รวมทั้งหมด 9,942.502 ตารางกิโลเมตร มีพื้นที่มากเป็นอันดับสองของภาคใต้ รองจากจังหวัดสุราษฎร์ธานี และเป็นอันดับที่ 16 ของประเทศ อาณาเขตติดต่อจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อ จังหวัดสุราษฎร์ธานีและอ่าวบ้านดอน
ทิศใต้	ติดต่อ จังหวัดตรัง พัทลุง และสงขลา
ทิศตะวันออก	ติดต่อ อ่าวไทย
ทิศตะวันตก	ติดต่อ จังหวัดสุราษฎร์ธานี และกระบี่

ลักษณะภูมิประเทศ จังหวัดนครศรีธรรมราชมีลักษณะภูมิประเทศที่เป็นภูเขา เนินเขา และเป็นที่ยราบชายฝั่งทะเล ซึ่งแบ่งออกได้เป็น ๓ เขต ดังนี้

1. เขตพื้นที่เทือกเขาตอนกลาง ภาคใต้ของประเทศไทยมีเทือกเขาเป็นแนวติดต่อกันเป็นแกนของคาบสมุทระ ตั้งแต่บริเวณนครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ตรัง และพัทลุง จะมีเทือกเขานครศรีธรรมราชต่อเนื่องถึงเทือกเขาบรรทัด ซึ่งครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของอำเภอขนอม สีชล กิ่งอำเภอนบพิตำ อำเภอพรหมคีรี ลานสกา ท่าศาลา เมือง พรหมคีรี ร่อนพิบูลย์ ชะอวด และพระพรหม ด้านตะวันตกมียอดเขาสูงสุดชื่อ "เขาหลวง" สูงประมาณ 1,835 เมตรเหนือระดับน้ำทะเล เทือกเขานี้เป็นต้นน้ำของแม่น้ำลำธารเกือบทุกสายในจังหวัดนครศรีธรรมราช และสาขาของแม่น้ำตาปี ซึ่งไหลลงไปสู่อ่าวบ้านดอนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี นอกจากนี้ยังมีเทือกเขาอื่นๆ อีก เช่น เขาพระ เขาใหญ่ในเขตอำเภอสีชล เขาหลวงในเขตอำเภอท่าศาลา เขาเหมนในเขตกิ่งอำเภอช้างกลาง ซึ่งต่อเนื่องกับเขารามโรมในเขตอำเภอร่อนพิบูลย์ และอำเภอพระพรหม เขาบรรทัดต่อเนื่องกับเขาสามจอมในเขตอำเภอทุ่งสงและบางขัน เขาแดนตรังในเขตอำเภอทุ่งสงซึ่งต่อเนื่องไปในเขตจังหวัดตรัง เขาพระบาทในเขตอำเภอหัวไทร บริเวณเทือกเขาเหล่านี้ยังมีป่าที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าดิบชื้น และไม้ผลเขตร้อน

2. เขตพื้นที่ราบชายฝั่งทะเลด้านตะวันออก โดยมีอาณาเขตตั้งแต่เทือกเขาตอนกลางไปทางตะวันออกถึงชายฝั่งทะเลอ่าวไทย และมีแนวยาวเหนือใต้เป็นที่ราบที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจของจังหวัด ซึ่งครอบคลุมในพื้นที่บางส่วนของอำเภอขนอม สีชล ท่าศาลา เมืองปากพนัง เขียวใหญ่ หัวไทร ชะอวด บริเวณตอนเหนือมีที่ราบขนาดใหญ่ซึ่งเกิดจากการทับถมของตะกอนทะเล และบางตอนเป็นสันทราย ซึ่งเกิดจากกระแสน้ำชายฝั่งพัดมาทับถมและมีตะกอนลำน้ำที่แม่น้ำลำคลองที่มีต้นน้ำเกิดจากบริเวณเทือกเขาตอนกลาง

ไหลพามาทับถม ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทราย ดินตะกอนปนทราย และดินเหนียวร่วน เป็นดินที่อุดมสมบูรณ์เหมาะในการเพาะปลูก พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่นา โดยเฉพาะท้องที่อำเภอเมือง ปากพั้ง หัวไทร เขียวใหญ่ และชะอวด แต่ในปัจจุบันพื้นที่ที่เคยเป็นที่นาและอยู่ใกล้ลำคลอง แม่น้ำ และชายฝั่งทะเล รวมทั้งป่าชายเลนตลอดแนวของชายฝั่งทะเลด้านตะวันออก ได้ถูกแปรสภาพไปเป็นนาุ้ง ทำให้ลักษณะของที่ราบหมดไป และใช้ประโยชน์ได้เพียงชั่วระยะ 4-5 ปี หลังจากนั้นจะถูกปล่อยทิ้งก่อให้เกิดมลพิษทั้งในดินและน้ำของชายฝั่งทะเลอ่าวไทย

3. เขตพื้นที่ราบด้านตะวันตก มีลักษณะเป็นที่ราบเชิงเขา ที่ราบระหว่างภูเขาของเทือกเขานครศรีธรรมราช บางบริเวณมีเนินเขาเป็นตอนๆ มีอาณาเขตครอบคลุมอำเภอฉวาง พิบูน ถ้าพรรณรา หุ่งใหญ่ หุ่งสง นาบอน จุฬารักษ์ บางชัน และกิ่งอำเภอช้างกลาง

จังหวัดนครศรีธรรมราชมีแม่น้ำลำคลองสายสำคัญหลายสาย เช่น

1. แม่น้ำปากพั้ง ต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาบรรทัด ตำบลวังอ่าง อำเภอชะอวด ไหลผ่านอำเภอเขียวใหญ่ แยกกันที่บ้านปากแพรกเป็น แม่น้ำปากพั้ง ไหลลงสู่ทะเลบริเวณอ่าวนคร โดยตลอดสายยาว 100 กิโลเมตร และจากบ้านปากแพรก ไหลผ่านอำเภอหัวไทรลงสู่ทะเลสาบสงขลา บริเวณตำบลระโนด อำเภอรระโนด ช่วงนี้ยาว 63 กิโลเมตร

2. แม่น้ำหลวง เป็นสาขาหนึ่งของแม่น้ำตาปี ไหลผ่านอำเภอพิบูล ฉวาง และหุ่งใหญ่ ยาวประมาณ 80 กิโลเมตร เข้าเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานีที่อำเภอพระแสง ไปรวมกับแม่น้ำคีรีรัฐนิคมที่อำเภอพุนพิน เป็นแม่น้ำตาปี

3. คลองปากพูน เกิดจากเขาหลวงในเทือกเขานครศรีธรรมราช ผ่านอำเภอพรหมคีรีลงสู่อ่าวนคร ในเขตอำเภอเมือง ยาวประมาณ 32 กิโลเมตร

4. คลองกลาย เกิดจากเทือกเขานครศรีธรรมราชในเขตกิ่งอำเภอนบพิตำผ่านอำเภอท่าศาลา ลงสู่ทะเลด้านอ่าวไทยเดิมคลองนี้มีความกว้างมาก จึงต้องสร้างสะพานซึ่งยาวมากตัดผ่าน ปัจจุบันตั้งเขื่อนใช้ประโยชน์ได้น้อย ยาวประมาณ 70 กิโลเมตร

5. คลองปากพญา-คลองปากนคร เกิดจากเทือกเขานครศรีธรรมราช ในเขตอำเภอลานสกา มีต้นน้ำหลายสายาร่วมกับคลองท่าดีไหลแยกสู่ตัวเมืองนครศรีธรรมราชและลงสู่ทะเลที่ปากพญาและปากนคร ยาวประมาณ 60 กิโลเมตร

6. คลองเสาธง เกิดจากน้ำตกกะโรม ในเทือกเขานครศรีธรรมราช ในเขตอำเภอลานสกาไหลผ่านอำเภอร่อนพิบูลย์แล้วผ่านตำบลช้างซ้าย ในอำเภอพระพรหม ตำบลท่าเรือ ท่าไร่ ในอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช ไปออกคลองบางจากที่อ่าวนคร ยาวประมาณ 80 กิโลเมตร มีน้ำตลอดปี

7. คลองท่าหน ต้นน้ำเกิดจากเทือกเขานครศรีธรรมราชในเขตอำเภอสิชล ไหลลงสู่อ่าวไทยที่อำเภอสิชล

8. คลองน้ำตกโยง ต้นน้ำเกิดจากเทือกเขานครศรีธรรมราช ด้านตะวันออกในเขตอำเภอหุ่งสง ไหลไปสู่อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง เป็นสาขาหนึ่งของแม่น้ำตรัง

9. คลองมัน ต้นน้ำเกิดจากเขาสามจอม ซึ่งเป็นเขาลูกหนึ่งในเขตอำเภอหุ่งใหญ่ เป็นสาขาหนึ่งของแม่น้ำหลวง ไหลลงที่อ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

10. คลองท่าเสา ต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาวังหีบ อำเภอทุ่งสง ไหลลงทะเลอันดามันที่อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

11. คลองท่าโสน ต้นน้ำเกิดจากเขาปลายเปิด ใกล้กับเขาวังหีบในอำเภอทุ่งสงไหลออกทะเลอันดามันที่บ้านป็นหยี อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

ศาสนา

ชาวนครศรีธรรมราช ส่วนใหญ่นับถือ ศาสนาพุทธ ประมาณ 92.08% รองลงมา คือ ศาสนาอิสลาม ประมาณ 7.03% ศาสนาคริสต์ ประมาณ 0.89% นอกจากนั้นเป็นศาสนาอื่น ๆ (ข้อมูลประชากร 1,544,432 คน ปี พ.ศ. 2559)

ประชากรศาสตร์

ประชากร

จังหวัดนครศรีธรรมราช มีประชากรทั้งสิ้น 1,544,432 คน เป็นชาย 818,548 คน เป็นหญิง 725,884 คน (ข้อมูล ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2559) เป็นจังหวัดที่มีประชากรมากที่สุดของภาคใต้ ความหนาแน่นประชากรเฉลี่ย 150 คนต่อตารางกิโลเมตร ประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นในเขตเทศบาล สุขาภิบาล และในอำเภอเมือง อำเภอทุ่งสง อำเภอปากพนัง อำเภอท่าศาลา ส่วนบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ทางทิศตะวันตกและทางทิศใต้ของจังหวัด ประชากรกระจายตัวอยู่เบาบาง

2.2 ศาสนาพุทธ

พระพุทธศาสนา หรือ ศาสนาพุทธ เป็นศาสนาที่มีพระพุทธเจ้าเป็นศาสดา มีพระธรรมที่พระองค์ตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เอง และตรัสสอนไว้เป็นหลักคำสอนสำคัญ มีพระสงฆ์ (ภิกษุ ภิกษุณี) สาวกผู้ตัดสินใจออกบวชเพื่อศึกษาปฏิบัติตนตามคำสั่งสอน ธรรมวินัย ของพระบรมศาสดา เพื่อบรรลุสู่จุดหมายคือพระนิพพาน และสร้างสังฆะ เป็นชุมชนเพื่อสืบทอดคำสอนของพระบรมศาสดา รวมเรียกว่า พระรัตนตรัย นอกจากนี้ในพระพุทธศาสนา ยังประกอบคำสอนสำหรับการดำรงชีวิตที่ดีงาม สำหรับผู้ที่ยังไม่ออกบวช (คฤหัสถ์ - อุบาสก และอุบาสิกา) ซึ่งหากรวมประเภทบุคคลที่นับถือและศึกษาปฏิบัติตนตามคำสั่งสอน ของพระบรมศาสดา แล้วจะจำแนกได้เป็น 4 ประเภท คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา หรือที่เรียกว่า พุทธบริษัท 4

ศาสนาพุทธเป็น ศาสนาอเทวนิยม ปฏิเสธการมีอยู่ของพระเป็นเจ้าหรือพระผู้สร้าง และเชื่อในศักยภาพของมนุษย์ ว่าทุกคนสามารถพัฒนาจิตใจ ไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ ด้วยความเพียรของตน กล่าวคือ ศาสนาพุทธ สอนให้มนุษย์บันดาลชีวิตของตนเอง ด้วยผลแห่งการกระทำของตน ตามกฎแห่งกรรม มิได้มาจากการอ้อนวอนขอจากพระเป็นเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์นอกร่าง คือ ให้พึ่งตนเองเพื่อพาตัวเองออกจากกองทุกข์ มีจุดมุ่งหมายคือการสอนให้มนุษย์หลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวงในโลกด้วยวิธีการสร้าง ปัญญา ในการอยู่กับความทุกข์อย่างรู้เท่าทันตามความเป็นจริง วัตถุประสงค์สูงสุดของศาสนาคือการหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวงและวัฏจักรการเวียนว่ายตายเกิด เช่นเดียวกับที่พระศาสดาทรงหลุดพ้นได้ด้วยกำลังสติปัญญาและความเพียรของพระองค์เอง ในฐานะที่พระองค์ก็ทรงเป็นมนุษย์ มิใช่เทพเจ้าหรือทูตของพระเจ้าองค์ใด

พระพุทธเจ้า พระองค์ปัจจุบันคือพระโคตมพุทธเจ้า มีพระนามเดิมว่า เจ้าชายสิทธัตถะ ได้ทรงเริ่มออกเผยแผ่คำสอนในชมพูทวีป ตั้งแต่สมัยพุทธกาล แต่หลังปรินิพพานของพระพุทธเจ้า พระธรรมวินัยที่พระองค์ทรงสั่งสอน ได้ถูกรวบรวมเป็นหมวดหมู่ด้วยการสังคายนาพระธรรมวินัยครั้งแรก จนมีการรวบรวมขึ้นเป็นพระไตรปิฎกซึ่งเป็นหลักการสำคัญที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงมาตลอดของฝ่าย เถรวาท ที่ยึดหลักไม่ยอมเปลี่ยนแปลงคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า แต่ในการสังคายนาพระธรรมวินัยครั้งที่สอง ได้เกิดแนวคิดที่เห็นต่างออกไปว่าธรรมวินัยสามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ตามเวลาและสถานการณ์เพื่อความอยู่รอดแห่งศาสนาพุทธ แนวคิดดังกล่าวจึงได้เริ่มก่อตัวและแตกสายออกเป็นนิกายใหม่ในชื่อของ มหายาน ทั้งสองนิกายได้แตกนิกายย่อยไปอีกและเผยแผ่ออกไปทั่วดินแดนเอเชียและใกล้เคียง บ้างก็จัดว่า วัชรยานเป็นอีกนิกายหนึ่ง แต่บ้างว่าเป็นส่วนหนึ่งของนิกายมหายาน แต่การจัดมากกว่านั้นก็มีหลักพื้นฐานสำคัญของปฏิจสมุปบาท เป็นเพียงหลักเดียวที่เป็นคำสอนร่วมกันของคฤพุทธ

ปัจจุบันศาสนาพุทธ ได้เผยแผ่ไปทั่วโลก โดยมีจำนวนผู้นับถือส่วนใหญ่อยู่ในทวีปเอเชีย ทั้งในเอเชียกลาง เอเชียตะวันออก และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ปัจจุบันศาสนาพุทธ ได้มีผู้นับถือกระจายไปทั่วโลก ประมาณ 700 ล้านคน ศาสนาพุทธจึงเป็นศาสนาสากล

พระรัตนตรัย คือ สรรณะที่พึ่งอันประเสริฐในศาสนาพุทธ สรรณะ หมายถึง สิ่งที่ทำให้ศาสนิกชนถือเอาเป็นแบบอย่าง หรือให้เอาเป็นตัวอย่าง แต่มิได้หมายความว่าเมื่อเคารพแล้วจะดลบันดาลสิ่งต่าง ๆ ตามต้องการได้ พระรัตนตรัยนั้นประกอบด้วยองค์สาม (ไตรสรณะ) ได้แก่

1. พระพุทธเจ้า เป็นผู้ที่บำเพ็ญสั่งสมบารมีมาหลายภพชาติจนชาติสุดท้ายเกิดเป็นมนุษย์แล้วอาศัยความเพียรพยายามและสติปัญญาปฏิบัติจนได้บรรลุสิ่งที่ต้องการคือธรรมอันเป็นเครื่องออกจากทุกข์ แล้วจึงทรงชี้แนะหรือชี้ทางให้คนอื่นทำตาม
2. พระธรรม คือ คำสอนว่าด้วยธรรมชาติที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบแล้วว่าทำให้พ้นจากทุกข์
3. พระสงฆ์ คือ หมู่ชนหรือชุมชนของพระสาวก ไม่ว่าจะมนุษย์หรือเทวดา ที่ทำตามคำแนะนำของพระพุทธเจ้าแล้ว ประสบผลสำเร็จพ้นทุกข์ตามพระพุทธเจ้า

คัมภีร์

หลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนา ในยุคก่อนจะบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ใช้วิธีท่องจำ (มุขปาฐะ) โดยใช้วิธีการแบ่งให้สงฆ์หลาย ๆ กลุ่มรับผิดชอบท่องจำในแต่ละเล่ม เป็นเครื่องมือช่วยในการรักษาความถูกต้องของหลักคำสอน จนได้ถือกำเนิดอักษรเขียนที่เลียนแบบเสียงเกิดขึ้นมาซึ่งสามารถรักษาความถูกต้องของคำสอนเอาไว้ได้แทนอักษรภาพแบบเก่าที่รักษาความถูกต้องไม่ได้ จึงได้มีการบันทึกพระธรรมและพระวินัยเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นภาษาบาลี รักษาไว้ในคัมภีร์เรียกว่า "พระไตรปิฎก" ซึ่งสามารถแยกออกได้เป็น 3 หมวดหลัก ได้แก่

1. พระวินัยปิฎก ว่าด้วยวินัยหรือศีลของภิกษุ ภิกษุณี
2. พระสุตตันตปิฎก ว่าด้วยพระธรรมทั่วไป และเรื่องราวต่าง ๆ
3. พระอภิธรรมปิฎก ว่าด้วยธรรมะที่เป็นปรมาัตถ์ธรรม หรือธรรมะที่แสดงถึงสภาวะล้วน ๆ ไม่มีการสมมุติ

ประวัติศาสตร์นาพุทธ

หลังจากพระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้ว ได้เสด็จไปโปรดพระปัญจวัคคีย์ ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี พระองค์ได้ทรงแสดงธัมมจักกัปปวัตตนสูตรแก่ปัญจวัคคีย์ พระโกณฑัญญะบรรลุเป็นพระโสดาบัน และกราบทูลขอบวช นับเป็นพระสงฆ์องค์แรกในโลก ในสมัยพุทธกาล พระองค์ได้เสด็จไปเผยแผ่พุทธศาสนาตามที่ต่าง ๆ ในชมพูทวีปเป็นเวลานานกว่า 45 พรรษา จนกระทั่งปรินิพพาน ภายหลังการปรินิพพานของพระพุทธเจ้า ได้เกิดความขัดแย้งอันเกิดจากการตีความพระธรรมคำสอนและพระวินัยไม่ตรงกัน จึงมีการแก้ไขโดยมีการจัดทำสังคายนาร้อยกรองพระธรรมวินัยที่ถูกต้องไว้เป็นหลักฐานสำหรับยึดถือเป็นแบบแผนต่อไป จึงนำไปสู่การทำสังคายนาพระไตรปิฎก ในการทำสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ 2 นี้เองที่พระพุทธศาสนาแตกออกเป็นหลายนิกายกว่า 20 นิกาย และในการทำสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ 3 ในรัชสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช พระองค์ได้ทรงแต่งสมณทูต 9 สายออกไปเผยแผ่พุทธศาสนา จนกระทั่งพุทธศาสนาแผ่ขยายไปอย่างกว้างขวาง

ศาสนาพุทธมีความเจริญรุ่งเรืองและความเสื่อมถอยสลับกัน เนื่องจากการส่งเสริมของผู้มีอำนาจปกครองในแต่ละท้องถิ่น แต่ในภาพรวมแล้ว พุทธศาสนาในอินเดียเริ่มอ่อนแอลงหลังพุทธศตวรรษที่ 15 เป็นต้นมา โดยศาสนาฮินดูได้เข้ามาแทนที่ เช่นเดียวกับการเสื่อมถอยของพุทธศาสนาในเอเชียกลาง จีน เกาหลี ในขณะที่ศาสนาพุทธได้เข้าไปตั้งมั่นอยู่ในญี่ปุ่น และประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ต่อมาในพุทธศตวรรษที่ 25 ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เป็นต้นมา ศาสนาพุทธเริ่มเป็นที่ดึงดูดใจของชาวตะวันตกมากขึ้น และได้มีการตั้งองค์กรทางพุทธศาสนาระดับโลกโดยชาวพุทธจากเอเชีย ยุโรป และอเมริกาเหนือรวม 27 ประเทศที่ศรีลังกาเมื่อ พ.ศ. 2493 ในชื่อ "องค์กรพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก"

หลักปฏิบัติ

ศาสนาพุทธมุ่งเน้นเรื่องการพ้นทุกข์ และสอนให้รู้จักทุกข์และวิธีการดับทุกข์ ให้พ้นจากความไม่รู้ความจริงในธรรมชาติ อันเป็นเหตุให้เกิดทุกข์จากกิเลสทั้งปวงคือ ความโลภ ความโกรธ ความหลงรวมทั้งเน้นการศึกษาทำความเข้าใจ การโยนิโสมนสิการด้วยปัญญา และพิสูจน์ทราบข้อเท็จจริง เห็นเหตุผลว่าสิ่งนี้มีสิ่งนี้จึงมี จนเห็นตามความเป็นจริงว่าสรรพสิ่งในธรรมชาติเป็นไปตามกฎพระไตรลักษณ์ และสัตว์โลกที่เป็นไปตามกฎแห่งกรรม แล้วเลือกใช้หลักธรรมในพุทธศาสนาที่เหมาะสมกับผลที่จะได้สิ่งที่ปรารถนาอย่างถูกต้อง ด้วยความไม่ประมาทในชีวิตให้มีความสุขในทั้งชาตินี้และชาติต่อ ๆ ไป ตลอดจนปรารถนาในพระนิพพานของผู้มีปัญญา

ศาสนสถาน

วัดอันเป็นสถานที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวพุทธ ซึ่งเป็นสถานที่อยู่อาศัย หรือ ที่จำพรรษา ของพระภิกษุ สามเณรตลอดจน แม่ชี เพื่อใช้ประกอบกิจกรรมประจำวันของพระภิกษุสงฆ์ เช่น การทำวัตรเช้าและเย็น และสังฆกรรมในพระอุโบสถ อีกทั้ง ยังใช้ประกอบพิธีกรรมเช่นการเวียนเทียนเป็นต้นในวันสำคัญทางศาสนาพุทธ และยังเป็นศูนย์รวมในการมาร่วมกันทำกิจกรรมในทางช่วยกันส่งเสริมพุทธศาสนาเช่นการมาทำบุญในวันพระของแต่ละท้องถิ่นของพุทธศาสนิกชน อีกด้วย

2.3 ศาสนาอิสลาม

ศาสนาอิสลาม (อังกฤษ: Islam) เป็นศาสนาเอกเทวนิยมและศาสนาอับราฮัมบัญญัติไว้ในคัมภีร์อัลกุรอาน คัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ของอิสลาม ซึ่งสาวกถือว่าเป็นพระวณะคำต่อคำของพระเจ้า (อัลลอฮ์) และสำหรับสาวกส่วนใหญ่ เป็นคำสอนและตัวอย่างเชิงบรรทัดฐาน (เรียกว่า สุนัต และประกอบด้วยหะดีษ) ของท่านนบมูฮัมมัด (ซล.) เป็นศาสดาองค์สุดท้ายของพระเจ้า ผู้نبีถือศาสนาอิสลาม เรียกว่า มุสลิม

มุสลิม เชื่อว่า พระเจ้าเป็นหนึ่งและหาที่เปรียบไม่ได้ และจุดประสงค์ของการดำรงอยู่คือ เพื่อรักและรับใช้พระเจ้า มุสลิมยังเชื่อว่า ศาสนาอิสลามเป็นบรรพศรัทธาฉบับสมบูรณ์และเป็นสากลที่สุดซึ่งได้ประจักษ์มาหลายครั้งก่อนหน้านั้น ยึดมั่นว่า สารและวิวรรณ์ถูกแปลผิดหรือเปลี่ยนแปลงบางส่วน อัลกุรอาน ภาษาอาหรับเป็นทั้งวิวรรณ์สุดท้ายและไม่มีการเปลี่ยนแปลงของพระเจ้า มโนทัศน์และหลักศาสนามีเสาหลักทั้งห้าของอิสลาม ซึ่งเป็นมโนทัศน์พื้นฐานและการปฏิบัติตนนัศการที่ต้องปฏิบัติตาม และกฎหมายอิสลามที่ตามมา ซึ่งครอบคลุมแทบทุกมุมของชีวิตและสังคม โดยกำหนดแนวทางในหัวเรื่องหลายหลาก ตั้งแต่การธนาคารไปจนถึงสวัสดิการ ชีวิตครอบครัวและสิ่งแวดล้อม อิสลามจึงเป็นศาสนาใหญ่ที่สุดอันดับสองและศาสนาหลักที่เติบโตเร็วที่สุดในโลกศาสนาหนึ่ง

พระเจ้าเป็นเจ้า

หลักฐานที่สุดของศาสนาอิสลาม คือ เอกเทวนิยมอย่างเคร่งครัด เรียก เตาฮีด (อาหรับ: **توحيد**) พระเป็นเจ้าพรรณนาในบทที่ 112 ของคัมภีร์อัลกุรอานว่า "จงกล่าวเถิด "พระองค์คืออัลลอฮ์ พระผู้ทรงเอกะ อัลลอฮ์นั้นทรงอิสระ พระองค์ไม่ทรงประสูติบุตร และไม่ทรงถูกประสูติ และไม่มีผู้ใดเสมอเหมือนพระองค์" (112:1-4) มุสลิมและยิวบอกเลิกหลักตรีเอกานุภาพของคริสต์ศาสนิกชนและเทวภาวะของพระเยซู โดยเปรียบเทียบกับพหุเทวนิยม ในศาสนาอิสลาม พระเป็นเจ้าอยู่เกินความเข้าใจซึ่งใด ๆ และมุสลิมไม่คาดหวังเห็นพระเป็นเจ้า พระเป็นเจ้าถูกพรรณนาและอ้างถึงในหลายพระนามหรือลักษณะเฉพาะบางอย่าง ที่พบบ่อยที่สุดคือ อีร์-เราะห์มาน (Al-Rahman) หมายถึง "พระผู้ทรงเมตตา" และอัล-ราฮีม (Al-Rahim) หมายถึง "พระผู้ทรงปรานี"

มุสลิมเชื่อว่าการสรรสร้างทุกสิ่งในเอกภาพถูกทำให้มีโดยพระโองการบริบูรณ์ของพระเป็นเจ้าของเจ้า "จงเป็น แล้วมันก็เป็นขึ้นมา" และความมุ่งหมายของการดำรงอยู่คือเพื่อพระผู้เป็นเจ้าของเจ้า มองว่าพระองค์เป็นพระเป็นเจ้าของเจ้าเฉพาะบุคคลซึ่งทรงสนองเมื่อใดก็ตามที่บุคคลต้องการหรือเป็นทุกข์เรียกหาพระองค์ ไม่มีคนกลาง เช่น นักบวช เพื่อติดต่อพระเป็นเจ้าของเจ้าซึ่งว่า "เรานั้นใกล้ชิดเขายิ่งกว่าเส้นโลหิตชีวิตของเขาเสียอีก"

หลักคำสอน

หลักคำสอนของศาสนาอิสลามแบ่งไว้ 3 หมวดดังนี้

1. หลักการศรัทธา สติปัญญาและสามัญสำนึกจะพบว่า จักรวาลและมวลสรรพสิ่งทั้งหลายที่มีอยู่ มิได้อุบัติขึ้นมาด้วยตัวเอง เป็นที่แน่ชัดว่า สิ่งเหล่านี้ได้ถูกอุบัติขึ้นมาโดยพระผู้สร้าง ผู้ทรงสูงสุดเพียงพระองค์เดียว ที่ไม่แบ่งภาค หรือแบ่งแยกเป็นสิ่งใด ไม่ถูกบังเกิด ไม่ถูกกำเนิด และไม่ให้กำเนิดบุตร ธิดาใดๆ ผู้ทรงสร้าง และบริหารสรรพสิ่งด้วยอำนาจและความรอบรู้ที่ไร้ขอบเขต ทรงกำหนดกฎเกณฑ์ที่โดยทั่วไปไม่มีการเปลี่ยนแปลงหรือไว้ทั่วทั้งจักรวาลหรือที่เข้าใจว่าเป็น "กฎธรรมชาติ" ทรงขับเคลื่อนจักรวาลด้วยระบบที่ละเอียดอ่อน มีเป้าหมาย ซึ่งไม่มีสรรพสิ่งใดถูกสร้างขึ้นมาอย่างไร้สาระ พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าผู้ทรงเมตตา ทรงสร้างมนุษย์ขึ้นมาอย่างประเสริฐจะเป็นไปได้อย่างไร ที่พระองค์จะปล่อยให้มนุษย์ดำเนินชีวิตอยู่ไปตามลำพัง โดยไม่ทรงเหลียวแล หรือปล่อยให้สังคมมนุษย์ และสิ่งมีชีวิต กำเนิดขึ้น แล้วดำเนินไปตามยถากรรมของตัวเอง สภาวะแวดล้อมที่สิ่งมีชีวิตดำรงอยู่จึงเป็นความพอดีอย่างที่สุดที่ผู้ใช้ปัญญา ไม่สามารถอธิบายได้ด้วย "ความบังเอิญ" สอดคล้องตามทฤษฎีความน่าจะเป็นทางคณิตศาสตร์ พระองค์ทรงจัดความสงสัยเหล่านี้ ด้วยการประทานกฎ การปฏิบัติต่าง ๆ ผ่านบรรดาศาสดา ให้มาสั่งสอนและแนะนำมนุษย์ไปสู่การปฏิบัติ สำหรับการดำเนินชีวิต แน่แน่นอนมนุษย์อาจมองไม่เห็นผล หรือได้รับประโยชน์จากการทำความดี หรือได้รับโทษจากการทำชั่ว ของตนในชีวิตบนโลกนี้ ที่เป็นเพียงโลกแห่งการทดสอบ โลกแห่งการตอบแทนที่แท้จริงยังมาไม่ถึง

2. ศรัทธาในบรรดามลาอิกะฮ์ของพระองค์ มลาอิกะฮ์ คือ ผู้ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างพระผู้เป็นเจ้าของเจ้ากับศาสดาทั้งหลาย เพื่อจะได้ให้ศาสดาดังกล่าวได้เข้าถึงอัลลอฮ์ มนุษย์เราแม้จะมีปัญญาสักปานใดก็ตาม ต้องอาศัยสื่อภายนอกด้วยเหมือนกัน เช่น มนุษย์นั้นแม้จะมีสายตาดูดีสักเพียงใดก็ตาม เขาก็ไม่สามารถมองเห็นวัตถุใด ๆ ได้เลย ถ้าหากไม่มีแสงสว่างเป็นสื่อ คำว่ามลาอิกะฮ์หากคำศัพท์แปลเป็นภาษาไทยไม่ได้ มลาอิกะฮ์ เป็นนามธรรม ไม่ใช่เทวดา, เทวดา, พุทสวรรค์ แต่ในศาสนาอิสลามถือว่า มลาอิกะฮ์ไม่มีเพศ ไม่ชัดเจนคำสั่งของอัลลอฮ์ ไม่กิน ไม่ดื่ม ไม่หลับไม่นอน มลาอิกะฮ์ คืออำนาจแห่งความดี ส่วนอำนาจแห่งความชั่วนั้น คือ ชัยตอน หรือซาตานหรือมาร นั่นเอง ดังนั้น มลาอิกะฮ์จึงไม่ใช่เทวดา และนางฟ้า

3. ศรัทธาในบรรดาคัมภีร์ทั้งหลายของพระองค์ มุสลิมต้องเชื่อถือต้นฉบับเดิมของคัมภีร์ทั้งหลายทุก ๆ เล่มในอดีตรวมทั้งอัล-กุรอานด้วย ทั้งนี้โดยมีเงื่อนไขว่าคัมภีร์เหล่านั้นต้องเป็น วะฮีย์ (ได้รับการดลใจ) มาจากอัลลอฮ์และต้องมีเนื้อหาสาระตรงกับอัล-กุรอาน มุสลิมต้องเชื่อถือในส่วนบริสุทธ์ของคัมภีร์เท่านั้น อิสลามถือว่าคัมภีร์ที่สมบูรณ์ที่สุดและเป็นคัมภีร์สุดท้ายคือ คัมภีร์อัล-กุรอาน อัล-กุรอานเป็นคัมภีร์ที่มาต่อเนื่องและมาสรุปรวบยอดเนื้อหาจากคัมภีร์ก่อน ๆ เป็นรัฐธรรมนูญฉบับสุดท้ายที่มาจากอัลลอฮ์และให้

ศาสดามุฮัมมัดมาประกาศใช้ ต่อมวลมนุษยชาติทั้งหลาย เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและความสันติสุขแก่มวลมนุษยทุกคน

4. ศรัทธาในบรรดานบี (ศาสดา) ทั้งหลาย มุสลิมทุกคนต้องยอมรับนับถือศาสดาทั้งหลายที่มาเทศนาก่อนศาสดามุฮัมมัด ไม่ว่าศาสดาเหล่านั้นจะปรากฏชื่ออยู่ในคัมภีร์อัล-กุรอานหรือไม่ก็ตาม ไม่ว่าศาสดาเหล่านั้นจะเป็นชนชาติใดอยู่ที่ไหน พูดภาษาอะไรก็ตาม มุสลิมต้องให้เกียรติยกย่องบรรดาศาสดาเหล่านั้นอย่างเท่าเทียมกันหมด ศาสดามุฮัมมัดเป็นศาสดาสุดท้ายของโลก ที่มารับภารกิจต่อจากศาสดาก่อน ๆ ที่เชิญชวนมนุษยให้รู้จักพระเจ้าและดำเนินชีวิตตามคำสอนของพระองค์ ศาสดามุฮัมมัดได้กล่าวว่าหลังจากท่าน แล้วจะไม่มีศาสดาเกิดขึ้นมาอีก เพราะถือว่าท่านได้นำคำสอนหรือแนวทางแห่งการดำเนินชีวิตที่สมบูรณ์มาสู่มนุษยชาติแล้ว

5. ศรัทธาในวันสุดท้ายและการเกิดใหม่ในวันปรโลก อิสลามถือว่าโลกที่เราอาศัยอยู่นี้เป็นเพียงวัฏธตติขึ้นหนึ่ง ซึ่งต้องมีการแตกสลายเหมือน ๆ กับวัฏธตติหรือสิ่งอื่น ๆ แน่นอนโลกของเราต้องถึงจุดจบไม่วันใดก็วันหนึ่ง เมื่อโลกแตกสลายแล้วทุกสิ่งทุกอย่างก็ดับสิ้น นอกจากอัลลอฮ์เท่านั้นที่ยังดำรงอยู่ และมนุษยทั้งหลายก็จะไปเกิดใหม่อีกครั้ง แต่จะไปเกิดสภาพใดนั้นไม่มีมนุษยผู้ใ้รู้ได้ การเกิดใหม่อีกครั้งนี้ก็เพื่อที่จะให้มนุษยรับผลตอบแทนที่เขาได้กระทำไว้เมื่อครั้งที่เขายังมีชีวิตอยู่ ผลงานของเขาในโลกนี้จะเป็นตัวกำหนดว่าเขาจะเป็นผู้ได้รับสวรรค์หรือนรก ไม่มีใครช่วยใครได้ ไม่มีการกลับชาติมาเกิด ถ้าเราไม่เชื่อในเรื่องการเกิดใหม่แล้วสังคมของเรา ก็จะสับสนปั่นป่วนวุ่นวายหาความสุขสบายไม่ได้

6. ศรัทธาในกฎกำหนดสภาวะของพระองค์ คือต้องศรัทธาว่าสรรพสิ่งทั้งหลายในสากลจักรวาลนี้ล้วนเกิดขึ้นมาและดำเนินไปตามกฎเกณฑ์ของอัลลอฮ์ทั้งสิ้น เช่น ไฟมีคุณสมบัติร้อน น้ำไหลลงจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำ แพะ แกะ วัว ควาย สุนัข ออกลูกเป็นตัว นก เป็ด ไก่ ออกลูกเป็นไข่ ต้นมะม่วงต้องออกลูกเป็นมะม่วง ต้นกล้วยจะออกลูกเป็นแอปเปิ้ลไม่ได้ ทุก ๆ ชีวิตต้องตาย นี่คือกฎกำหนดสภาวะของอัลลอฮ์หมายความว่า กฎธรรมชาติทั้งหลายนั้น อัลลอฮ์เป็นผู้ทรงสร้างและควบคุมมัน ส่วนการกำหนดสภาวะในหลักจริยธรรมความดี - ความชั่วนั้น พระองค์จะเป็นผู้บอกเราเองว่า อะไรคือความดีและอะไรคือความชั่ว แต่สิ่งที่ใช้วัดความดีความชั่วนั้นในอิสลามถือว่า มันไม่ได้มาจากมติบุคคลหรือมติของมหาชน มิได้อาศัยขนบธรรมเนียมประเพณี หรือความนิยมหรือสิ่งแวดล้อมเป็นเครื่องกำหนด เพราะถ้ามนุษยเป็นผู้กำหนดความดีความชั่วแล้วมาตรฐานความดีของมนุษยก็จะแตกต่างกัน

หลักจริยธรรม

ศาสนาสอนว่า ในการดำเนินชีวิตจงเลือกสรรเฉพาะสิ่งที่ดี อันเป็นที่ยอมรับของสังคม จงทำตนให้เป็นผู้ดำรงอยู่ในศีลธรรม พัฒนาตนเองไปสู่การมีบุคลิกภาพที่ดี เป็นคนที่รู้จักหน้าที่ ห่วงใย มีเมตตา มีความรัก ซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น รู้จักปกป้องสิทธิของตน ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น เป็นผู้มีความเสียสละไม่เห็นแก่ตัว และหมั่นใ้หาความรู้ ทั้งหมดที่กล่าวมานี้เป็นคุณสมบัติของผู้มีจริยธรรม ซึ่งความสมบูรณ์ทั้งหมดอยู่ที่ความยุติธรรม

1. การกล่าวคำปฏิญาณตนว่า “ลาอิลลาฮะ อิลลัลลอฮ. มุฮัมมัด รอซูลุลลอฮ.” คำปฏิญาณ นี้เป็นถ้อยคำที่ผู้ยอมรับอิสลามทุกคนจะต้องกล่าวออกมา เป็นการยืนยันด้วยวาจาว่าตัวเองมีความศรัทธาตามที่กล่าวมาข้างต้นและพร้อมที่จะปฏิบัติตามบทบัญญัติและเงื่อนไขต่าง ๆ ที่อัลลอฮ์ได้ทรงกำหนดไว้ในคัมภีร์กุรอานและคำสอนของท่านศาสดามุฮัมมัด ถึงแม้คำปฏิญาณดังกล่าวจะเป็นคำพูดเพียงประโยคสั้น ๆ แต่ถ้อยคำนี้ทำให้สังคมอาหรับป่าเถื่อน ในสมัยท่านศาสดามุฮัมมัด ต้องเปลี่ยนแปลงและส่งผลให้อิสลามได้กลายเป็นอยู่อารยธรรมที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก คำปฏิญาณดังกล่าวนี้หมายความว่ามุสลิมจะไม่ยอมเคารพกราบไหว้หรือสักการะบูชาพระเจ้าอื่นใด ไม่ว่าพระเจ้าอื่นนั้นจะเป็นวัตถุที่มนุษย์ทำขึ้นมา หรือคนที่อุปโลกน์ตัวเองหรือถูกอุปโลกน์เป็นพระเจ้า หรือแม้แต่สิ่งใดหรือใครก็ตามที่อ้างว่าตัวเองมีคุณสมบัติบางอย่างเหมือนอัลลอฮ์. แล้วเรียกร้องต้องการให้คนอื่นสักการะบูชาตนเอง ดังนั้นอิสลามจึงห้ามมุสลิมแสดงกิริยากราบแบบมือและหัวจรดพื้นแก่วัตถุหรือบุคคลใด ๆ แม้แต่พ่อแม่ของตัวเอง เพราะกิริยาการกราบอันถือว่าเป็นกิริยาที่แสดงถึงความสูงสุดในการเคารพสักการะนั้นจะถูกสงวนไว้ใช้กับ “อัลลอฮ์.” ผู้ทรงเป็นพระเจ้าที่แท้จริงแต่เพียงพระองค์เดียวเท่านั้น แต่นั่นมิได้หมายความว่าอิสลามห้ามมิให้เคารพเชื่อฟังและทำความดีต่อพ่อแม่

การที่อิสลามห้ามกราบไหว้บูชาวัตถุและบุคคลเช่นนั้น ก็เพราะอิสลามถือว่ามนุษย์เป็นสิ่งถูกสร้างที่ประเสริฐที่สุด และมนุษย์ทุกคนมีฐานะแห่งความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน เมื่อมนุษย์เป็นสิ่งถูกสร้างที่ประเสริฐที่สุดแล้ว หากมนุษย์ยังไปสักการะบูชาหรือกราบไหว้วัตถุธรรมชาติหรือสิ่งประดิษฐ์ที่มนุษย์ทำขึ้นมา หรือสักการะบูชามนุษย์ด้วยกันเอง นั่นก็หมายความว่ามนุษย์กำลังลดฐานะแห่งความเป็นมนุษย์ในสายตาของพระองค์ลง เมื่ออิสลามห้ามสักการะหรือกราบไหว้พระเจ้าอื่นใดแล้ว อิสลามก็สั่งให้มุสลิมเคารพสักการะอัลลอฮ์. แต่เพียงพระองค์เดียว ทั้งนี้เพราะพระองค์เท่านั้นที่ทรงเป็นพระเจ้าที่แท้จริง ผู้ทรงสร้างทุกสรรพสิ่งในสากลจักรวาลรวมทั้งตัวมนุษย์เองด้วย และพระองค์ไม่มีผู้ใดมาเป็นภาคีร่วมกับพระองค์

2. การละหมาด การละหมาดคือการแสดงความเคารพสักการะและการแสดงความขอบคุณต่ออัลลอฮ์.ซึ่งจะกระทำ วันละ 5 เวลา คือ ตอนรุ่งอรุณ ตอนบ่าย ตอนตะวันตกล้อย ตอนดวงอาทิตย์ตกดิน และในยามค่ำคืน โดยในการละหมาดทุกครั้งมุสลิมทุกคนจะหันหน้าไปทางกะบะฮ์ ซึ่งอยู่ในนครมักกะฮ์ และหน้าที่ในการละหมาดนี้เป็นหน้าที่ของมุสลิมทุกคนตั้งแต่เริ่มมีความรู้สึกทางเพศ (สำหรับผู้ชาย) และเริ่มมีประจำเดือน (สำหรับผู้หญิง) ซึ่งเป็นวัยที่อิสลามถือว่าเริ่มเข้าสู่วัยแห่งความเป็นผู้ใหญ่แล้ว การละหมาดเป็นสิ่งยืนยันความศรัทธาที่ปรากฏให้เห็นทางภายนอกได้ชัดเจนที่สุดเพราะเป็นการปฏิบัติที่มีรูปแบบ และคนที่จะดำรงรักษาการละหมาดของตัวเองได้ครบ 5 เวลาต่อวันนั้น จะต้องเป็นคนที่มีความผูกพันต่ออัลลอฮ์.และรำลึกถึงพระคุณของพระองค์อยู่ตลอดเวลา อันที่จริงแล้ว การปฏิบัติศาสนกิจที่อิสลามกำหนดให้มุสลิมปฏิบัติมิได้เป็นพิธีกรรมอันลึกลับที่ยากต่อการปฏิบัติ หากแต่เป็นภารกิจที่ปฏิบัติอย่างเปิดเผย สะดวกและง่ายต่อผู้ปฏิบัติ การละหมาดนอกจากจะมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการแสดงความเคารพสักการะและเป็นการแสดงความขอบคุณต่ออัลลอฮ์.แล้วคัมภีร์กุรอานยังได้กล่าวอย่างไว้ชัดเจนอีกว่า “แท้จริงการละหมาดจะยับยั้งจากความชั่วช้าและความลามก” ทั้งนี้เนื่องจากคนที่ละหมาดนั้นจะเป็นคนที่รำลึกถึงอัลลอฮ์.และจะเชื่อว่าอัลลอฮ์.จะทรงเห็นการกระทำของเขาทั้งในที่ลับและในที่เปิดเผย ดังนั้น ความเกรงกลัวอันนี้จะช่วยยับยั้งเขามิให้ปฏิบัติความชั่ว

3. การถือศีลอดในเดือนรอมฎอน การถือศีลอดในอิสลาม คือ การงดเว้นจากการกิน การดื่ม การเสพสิ่งต่าง ๆ การมีความสัมพันธ์ทางเพศฉันทามีภรรยา ตลอดจนการอดกลืนอารมณ์ใฝ่ต่ำทั้งหลายและการนินทาว่าร้ายผู้อื่นตั้งแต่ดวงอาทิตย์ขึ้นจนถึงดวงอาทิตย์ตก การถือศีลอดเป็นหลักปฏิบัติอีกประการหนึ่ง ซึ่งอิสลามกำหนดให้มุสลิมทุกคนที่ศรัทธาในอัลลอฮ์ และมีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ทั้งชายหญิงมีหน้าที่ต้องปฏิบัติเป็นเวลา 29 – 30 วัน ในเดือนรอมฎอนซึ่งเป็นเดือนที่เก่าตามปฏิทินอิสลาม การถือศีลอดมิได้เพิ่งจะมีในสมัยของศาสดามุฮัมมัด แต่มีมาตั้งแต่ก่อนสมัยของท่านเสียอีก แม้แต่ศาสดามูซา (โมเสส) และศาสดาอีซา (เยซู) ก็เคยถือศีลอดด้วยเช่นกัน คัมภีร์กุรอานได้กล่าวยืนยันถึงเรื่องนี้พร้อมกับบอกรหัสประสงคของการถือศีลอดให้เราทราบ “บรรดาผู้ศรัทธาเอ๋ย การถือศีลอดได้ถูกกำหนดแก่ผู้เจ้าเช่นเดียวกับที่เคเคยถูกกำหนดแก่บรรดาท่านหน้าผู้เจ้า ทั้งนี้เพื่อที่ผู้เจ้าจะได้ยำเกรงพระเจ้า” ที่การถือศีลอดมีวัตถุประสงค์เพื่อฝึกมุสลิมให้เกิดความยำเกรงพระเจ้า ก็เพราะในเวลาปกติ อัลลอฮ์ทรงอนุญาติให้มุสลิมกินและดื่มได้อย่างเสรี แต่เมื่อถึงเดือนรอมฎอน เมื่ออัลลอฮ์ทรงมีบัญชาให้ละเว้นจากการกินดื่ม มุสลิมก็ละเว้นทันที นี่เป็นบทเรียนที่สอนมุสลิมให้ยำเกรงและเชื่อฟังอัลลอฮ์.

การถือศีลอดยังเป็นการฝึกให้ผู้ถือศีลอดซื่อสัตย์ต่อตัวเองและพระเจ้า กล่าวคือ ขณะที่ถือศีลอดเขาอาจจะแอบกินอาหารและดื่มน้ำในระหว่างการถือศีลอดก็ได้โดยที่ไม่มีใครรู้ แต่ด้วยความเชื่อในพระเจ้าว่าพระองค์ทรงเห็นและทรงรู้การกระทำของเขาทั้งในที่ลับและที่แจ้ง ดังนั้น เขาก็จะไม่ทำในสิ่งที่ขัดต่อความสำนึกของตัวเอง นอกจากนั้นแล้ว การถือศีลอดยังเป็นการแสดงออกถึงความเสมอภาคกันในบรรดาผู้ศรัทธาด้วย เพราะในเดือนถือศีลอด มุสลิมผู้ศรัทธาไม่ว่าจะอยู่ในฐานะใดต่างต้องงดจากการกินดื่มเหมือนกันหมดความจริงแล้ว ในระหว่างการถือศีลอดนั้น การอดอาหารและน้ำเป็นเพียงมาตรการที่จะช่วยย้ำเตือนจิตสำนึกของผู้ถือศีลอดให้ระลึกถึงพระเจ้า และลดความต้องการทางอารมณ์ให้ต่ำลง ดังนั้น ถ้าผู้ใดถือศีลอดแล้วยังคล้อยตามอารมณ์ใฝ่ต่ำทำความชั่วอยู่ สิ่งที่เขาผู้นั้นจะได้รับจากการถือศีลอดก็คือความหิวกระหายธรรมดาตลอดทั้งวัน ซึ่งไม่มีผลต่อการฝึกฝนหรือการขัดเกลาทางด้านจิตวิญญาณของเขาแต่ประการใด สำหรับคนชราที่ร่างกายอ่อนแอ ผู้ป่วยที่แพทย์วินิจฉัยว่าการถือศีลอดจะเป็นอันตรายต่อร่างกาย กรรมกรที่ทำงานหนักในเหมืองแร่ หญิงมีครรภ์แก่ก็ได้รับการยกเว้นเช่นกัน และมีต้องขดใช้ แต่มีเงื่อนไขว่า ผู้ที่ได้รับการยกเว้นจะต้องบริจาคอาหารที่ตัวเองกินเป็นประจำหนึ่งมือให้แก่ผู้ยากจนเป็นการทดแทนในแต่ละวันที่มิได้ถือศีลอด ในระหว่างการถือศีลอด มุสลิมสามารถกลืนน้ำลายได้ถ้าหากว่าน้ำลายนั้นสะอาดและไม่มีเศษอาหารติดอยู่

4. การจ่ายชะกาต การจ่ายชะกาต คือ การจ่ายทรัพย์สินในอัตราที่ศาสนากำหนดไว้จำนวนหนึ่งจากทรัพย์สินที่สะสมไว้เมื่อครบกำหนดเวลา โดยจะต้องจ่ายทรัพย์สินนี้ให้แก่คนที่มิสิทธิ์ได้รับ 8 จำพวกตามที่คัมภีร์กุรอานได้กำหนดไว้อันได้แก่ 1.คนยากจน 2.คนที่อดคัดขัดสน 3.คนที่มีหัวใจโน้มมาสู่อิสลาม 4.ผู้บริหารการจัดเก็บและจ่ายชะกาต 5.ไถ่ทาส 6.ผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว 7.ใช้ในหนทางของอัลลอฮ์ 8.คนที่ติดขัดในระหว่างเดินทาง

ความจริงแล้วคำว่า “ชะกาต” โดยทางภาษาแปลว่า “การชักพอกการทำให้สะอาดบริสุทธิ์ และการเจริญเติบโต” และคำว่า “ชะกาต” นี้ได้ถูกกล่าวควบคู่กับการนมาซในคัมภีร์กุรอานไม่ต่ำกว่า 20 ครั้ง ด้วยเหตุนี้ มุสลิมที่ปฏิบัติมาซแต่ไม่ยอมจ่ายชะกาตนั้น ความเป็นมุสลิมของเขาจึงยังไม่สมบูรณ์ วัตถุประสงค์ที่อิสลามกำหนดให้มุสลิมจ่ายชะกาต ก็คือเพื่อเป็นการยืนยันถึงความศรัทธา นอกจากนั้นแล้วการจ่ายชะกาตก็ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อชักพอกทรัพย์สินและจิตใจของผู้จ่ายให้มีความสะอาดบริสุทธิ์ ขณะเดียวกันก็เพื่อเป็นการสร้างความเจริญให้แก่สังคมอีกด้วย ที่กล่าวว่าชะกาตมีวัตถุประสงค์เพื่อชักพอกทรัพย์สินและจิตใจของผู้จ่ายชะกาต ก็เพราะอิสลามถือว่าทรัพย์สินที่มุสลิมหามาได้นั้นถึงแม้ว่าจะหามาด้วยความสุจริตก็ตาม ถ้าหากทรัพย์สินที่สะสมไว้นั้นยังไม่ได้นำมาจ่ายชะกาต ทรัพย์สินนั้นก็ยังไม่มีบริสุทธิ์ เพราะชะกาตเป็นสิทธิ์ของคน 8 ประเภท ดังกล่าว การไม่จ่ายชะกาตก็คือการยกยอกทรัพย์สินของคนเหล่านั้น ขณะเดียวกัน การจ่ายชะกาตก็จะช่วยชำระจิตใจของผู้จ่ายให้หมดจดจากความตระหนี่เหนียวและความโลภซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสกปรกทางใจอย่างหนึ่ง

5. การทำฮัจย์ การทำฮัจย์ คือ การเดินทางไปปฏิบัติศาสนกิจที่นครมักกะฮ.ในเดือนซุลฮิจญะฮ.ตามวันเวลาและสถานที่ที่ถูกกำหนดไว้ หลักการข้อนี้ถือเป็นหน้าที่สำหรับมุสลิมทั้งชายหญิงทุกคนที่มีความสามารถในด้านร่างกาย ทรัพย์สิน และเส้นทางการเดินทางมีความปลอดภัยหากใครได้ศึกษาถึงประวัติศาสตร์อิสลามแล้ว จะพบว่าการทำฮัจย์เป็นพิธีกรรมทางศาสนาเก่าแก่ที่มีมาก่อนสมัยของศาสดามุฮัมมัดจากหลักฐานในคัมภีร์อัลกุรอาน การทำฮัจย์เริ่มต้นขึ้นเมื่อตอนที่อัลลอฮ์ ได้บัญชาให้ศาสดาอิบรอฮีมและอิสมาอีลผู้เป็นลูกชายร่วมกันสร้าง “บัยตุลลอฮ์” (บ้านของอัลลอฮ์) ขึ้นมาเพื่อใช้เป็นสถานที่สำหรับการเคารพภักดีต่อพระองค์ เมื่อสร้างเสร็จแล้ว พระองค์ก็ทรงบัญชาให้ศาสดาอิบรอฮีมเรียกร้องเชิญชนมนุษยชาติให้มาร่วมกันแสดงความจงรักภักดีต่อพระองค์ที่บ้านดังกล่าว

ดังนั้น ในเดือนซุลฮิจญะฮ. ซึ่งเป็นเดือนสุดท้ายของปฏิทินอิสลาม มุสลิมทุกชาติทุกเผ่าพันธุ์จากทั่วโลกนับล้านคนจะเดินทางไปร่วมกันแสดงความเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์.ที่บ้านของพระองค์ หลังจากสมัยของท่านศาสดาอิบรอฮีมแล้ว ด้วยความโง่เขลาและความหลงผิดของผู้คน รูปแบบของการทำฮัจย์ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก เช่น แทนที่ผู้คนจะเคารพอัลลอฮ์แต่เพียงพระองค์เดียว พวกเขากลับเอารูปปั้นเทวรูปต่าง ๆ ที่พวกเขาบูชามาตั้งไว้รอบ ๆ กะบะฮ์ เพื่อสักการบูชาในระหว่างการทำฮัจย์ และในพิธีการเดินรอบกะบะฮ์นั้น พวกเขาหลายคนได้เปลือยกายเดินรอบกะบะฮ์ และอื่น ๆ อีกมากมายที่ท่านศาสดาอิบรอฮีม ไม่ได้ทำแบบอย่างไว้ จนกระทั่งมาถึงสมัยของท่านศาสดามุฮัมมัด หลังจากที่ท่านเข้ายึดมักกะฮ์ได้แล้ว ท่านได้สั่งให้ทำลายรูปปั้นบูชาต่าง ๆ รอบกะบะฮ์ลงจนหมดสิ้น และท่านได้แสดงแบบอย่างการทำฮัจย์ที่ถูกต้องให้บรรดาผู้ที่ศรัทธาในอัลลอฮ์.ปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ดังนั้น การทำฮัจย์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันจึงเป็นฮัจย์ที่มีแบบอย่างมาจากท่านศาสดามุฮัมมัด (ซล.) หากใครได้ศึกษาถึงรายละเอียดของหลักการและการปฏิบัติฮัจย์ เขาจะทราบได้ทันทีว่าฮัจย์เป็นบทบัญญัติทางศาสนาที่ถูกกำหนดให้มุสลิมถือปฏิบัติเพื่อยืนยันถึงความศรัทธาในอัลลอฮ์. ที่ต้องอาศัยความเสียสละทั้งทรัพย์สินและเวลา ความอดทนทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ การให้อภัยและความสำนึกทางประวัติศาสตร์ตลอดจนความศรัทธามั่นต่อพระเจ้าไปพร้อม ๆ กัน

2.4 วัฒนธรรม

วัฒนธรรม เป็นลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงามของสังคม ความเจริญนั้นแสดงออกได้ด้วยความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติและศีลธรรมอันดีของประชาชน วัฒนธรรม เป็นสิ่งที่แสดงความเจริญงอกงามทั้งทางจิตใจและทางวัตถุ สิ่งที่แสดงให้เห็นวัฒนธรรมของสังคมมีหลายอย่าง เช่น ความรู้สึกนึกคิดของสมาชิกในสังคม การรู้จักควบคุมอารมณ์โดยเฉพาะเมื่อเกิดความขัดแย้ง มารยาทที่ขัดเกลาเรียบร้อย สุภาพเหมาะสมสอดคล้องตามบริบทของสถานการณ์ ความรู้จักรักษาสีทิวทัศน์ของผู้อื่นและของตน เป็นต้น

วัฒนธรรมของชาติเป็นสิ่งที่ทำให้ชาติดำรงอยู่ได้ ถ้าชาติไม่มีวัฒนธรรม หรือคนในชาติไม่รักษา วัฒนธรรมของตนจะถูกกลืนชาติได้ง่ายๆ การศึกษาประวัติศาสตร์ทำให้ทราบว่า ชาติที่แม้จะมีกำลังอำนาจ หากไม่มีวัฒนธรรมก็อาจถูกชาติที่มีวัฒนธรรมแข็งแกร่งกว่ากลืน เนื่องจากรับวัฒนธรรมของชาติอื่นมาเป็นของตน

ประเภทของวัฒนธรรม

วัฒนธรรม แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. วัฒนธรรมทางวัตถุ คือ เครื่องมือ เครื่องใช้ ที่มนุษย์ใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อความสุขทางกาย ได้แก่ ยานพาหนะ ที่อยู่อาศัย ตลอดจนเครื่องป้องกันตัวให้รอดพ้นจากอันตรายทั้งปวง
2. วัฒนธรรมทางจิตใจ เป็นเรื่องเกี่ยวกับเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของมนุษย์ เพื่อให้เกิดปัญญา และมีจิตใจที่งดงาม อันได้แก่ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม คติธรรม ตลอดจนศิลปะ วรรณคดี และระเบียบแบบแผนของขนบธรรมเนียมประเพณี ตัวอย่างวัฒนธรรมทางจิตใจ เช่น การเข้าทรง ความเชื่อ : จะมาช่วยขจัดปัดเป่าทุกข์ร้อน รักษาโรคภัยไข้เจ็บ บันดาลความเจริญรุ่งเรืองในการประกอบอาชีพ และอำนวยความสะดวกให้แก่มวลมนุษย์ที่เคารพเลื่อมใส

วัฒนธรรมไทย

ชาติไทยเป็นชาติที่เก่าแก่และมีวัฒนธรรมประจำชาติที่เกิดจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษและพัฒนาหล่อหลอมขึ้นในสังคมไทย จนมีความเป็นเอกลักษณ์ของตนเองไม่ว่าจะเป็นภาษา วรรณคดี ศิลปวัตถุ ดนตรี อาหารและการแต่งกาย นอกจากนี้ คนไทยยังได้มีการยอมรับเอาวัฒนธรรมของชาติอื่นเข้ามาผสมผสาน โดยการนำมาดัดแปลงผสมผสานกันได้อย่างกลมกลืน จนเกิดเป็นวัฒนธรรมของสังคมไทยที่มีเอกลักษณ์

วัฒนธรรมไทยมีที่มาจากหลายแหล่งกำเนิดด้วยกัน ดังนี้

1) สิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์และสังคมเกษตรกรรม เนื่องจากพื้นที่ของประเทศไทยส่วนใหญ่มีสภาพภูมิศาสตร์เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ คนไทยจึงมีความผูกพันกับแม่น้ำลำคลอง ทำให้เกิดวิถีชีวิตริมน้ำและประเพณีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับน้ำที่สำคัญ เช่น ประเพณีลอยกระทง ประเพณีสงกรานต์ เป็นต้น

2) พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาเผยแผ่เข้ามาในประเทศไทยเป็นเวลานาน โดยคนไทยได้นำหลักคำสอนมาใช้ในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ยังมีประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอีกเป็นจำนวนมาก เช่น การทอดกฐิน การทอดผ้าป่า การบวชเพื่อสืบทอดศาสนา เป็นต้น

3) ค่านิยม เป็นแบบอย่างพฤติกรรมของคนในสังคมที่มีความแตกต่างกัน ค่านิยมบางอย่างกลายเป็นแกนหลักของวัฒนธรรมไทย เช่น ความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ซึ่งคนไทยให้ความเคารพและเชิดชูสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นอย่างมาก

4) การเผยแพร่และการยอมรับวัฒนธรรมจากต่างชาติในอดีตประเทศไทยได้รับวัฒนธรรมจากจีนและอินเดียเข้ามาผสมผสานกับวัฒนธรรมดั้งเดิม แต่ในปัจจุบันจากกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้เกิดการหลั่งไหลของวัฒนธรรมต่างชาติมาในประเทศไทย โดยเฉพาะวัฒนธรรมที่มาจากชาติตะวันตกที่เห็นได้อย่างชัดเจน เช่น การแต่งกายตามแบบสากล การผูกเนคไท การสวมเสื้อนอก การสร้างบ้านเรือนรูปทรงต่าง ๆ เป็นต้น

วัฒนธรรมภาคใต้

ภูมิประเทศของภาคใต้มีเอกลักษณ์เฉพาะ คือ มีชายฝั่งประกบเทือกเขาสูงที่อยู่ตรงกลาง ซึ่งไม่มีภูมิภาค อื่นๆ ภูมิประเทศเป็นหลักจึงเป็นเทือกเขาและชายฝั่ง เป็นที่ราบจะมีอยู่เป็นแนวแคบๆ แถบชายฝั่งทะเล และสองฝั่งลำน้ำ การตั้งถิ่นฐานจะอยู่บริเวณชายฝั่งทะเลทั้งด้านตะวันออกและตะวันตก จากลักษณะทางภูมิศาสตร์ของภาคใต้ ทำให้มีคนที่ต่างภาษาต่างวัฒนธรรมอย่างหลากหลายเดินทางเข้ามาภาคใต้มีทั้งชาวมุสลิม ต่างเชื้อชาติกัน เช่น คนไทย คนจีน และผู้ที่มีเชื้อสายมาเลย์ รวมทั้ง ชาวเมือง เช่น ชาวเล อาศัยอยู่กัน วัฒนธรรมภาคใต้จึงมีรูปแบบอันเป็นเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ดังนั้นภาคใต้จึง เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจเพราะมีภูมิศาสตร์ที่งดงาม มีชายฝั่งทะเลและมีวัฒนธรรมหรือการดำรงชีวิต ที่เป็นเอกลักษณ์

วัฒนธรรมและประเพณีของชาวพุทธ ในภาคใต้

ประเพณีลอยเรือชาวเล

เป็นงานประเพณีเก่าแก่ที่ทำคู่ได้ยากของชาวเลเกาะลันตา งานนี้จัดขึ้นตรงกับวันเพ็ญเดือน 6 และเดือน 11 โดยกลุ่มชาวเลที่เกาะลันตาและเกาะใกล้เคียง จะมาชุมนุมกันทำพิธีลอยเรือ เพื่อสะเดาะเคราะห์ บริเวณชายหาดใกล้กับบ้านศาลาด่าน มีการร้องรำทำเพลง และการร่ายรำรอบลำเรือด้วยจังหวะและทำนองเพลงรองเง็ง

ประเพณีลาซัง

ประเพณีของชาวพุทธในจังหวัดนครราชสีมา แถวอำเภอตาบอเรียกว่า ลัมซัง ประเพณีนี้สืบเนื่องมาจากความเชื่อเรื่องทีนา เรื่องแม่โพสพ เชื่อว่าจะทำให้ข้าวในนาปีต่อไปงอกงาม ให้ผลผลิตสูง หลังจากที่เก็บเกี่ยวข้าวเสร็จแล้ว ผู้นำชุมชนก็จะกำหนดวันลาซัง ก่อนวันลาซัง ต้องเตรียมการทำขนมจีน ชาวบ้านจะไปชุมนุมกันที่สถานที่จัดงาน ส่วนใหญ่มักจะเป็นศาลากลางทุ่งนา โดยจะจัดเตรียมลานกว้างกลางทุ่งนาเพื่อใช้จัดกิจกรรม หลังจากเสร็จพิธี จากนั้นชาวบ้านจะนำขนมจีนมาเลี้ยงพระ เสร็จแล้วจะกินขนมจีนร่วมกัน

ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุ

ชาวนครฯ เชื่อมั่นวาระบรมธาตุเจดีย์เป็นเสมือนตัวแทนของพระพุทธศาสนา ภายในเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ทุกปีหนึ่งๆ จะมีการบูชาบวงสรวง ปีละ 2 ครั้ง คือวันมาฆบูชา และในวันวิสาขบูชา โดยนำผ้ามาห่อหุ้มองค์เจดีย์ เพื่อความเป็นสิริมงคล มีการจัดขบวนแห่ผ้าพระภฏนำขึ้นไปถวายสักการะ ในเวลากลางคืน จะเวียนเทียน

ประเพณีชิงเปรต

เป็นประเพณีเนื่องในเทศกาลวันสารท เดือนสิบของชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธ จัดทำในวัดทุกวัดในวันแรม 14 หรือ 15 ค่ำ เดือนสิบ โดยทำร้านจัดสำหรับอาหารคาวหวานไปวางอุทิศส่วนกุศลให้เปรตชน (ปู่ ย่า ตา ยาย และบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว) ร้านที่วางอาหารเรียกว่า ร้านเปรต ซึ่งสร้างไว้กลางวัด ยกเสาสูง มีสี่เสาบ้าง เสาเดี่ยวบ้าง บนร้านเปรตจะมีสายสิญจัวงไว้รอบและต่อยาวไปถึงที่พระสงฆ์นั่งทำพิธีกรรม พิธีเสร็จบรรดาผู้มาร่วมทำบุญก็จะเข้าไปรุ่มแย่งอาหารสิ่งของ อาหารคาวหวาน ที่อยู่บนร้านเปรตอย่างสนุกสนาน จากนั้นก็จะจัดอาหารถวายเพลแก่พระภิกษุสงฆ์ทุกรูปที่อยู่ในวัด ต่อจากนั้นผู้มาร่วมงานทุกคนก็จะกินอาหารร่วมกัน

ประเพณีแห่พระแข่งเรือ

เป็นประเพณีเก่าแก่ของอำเภอหลังสวน จัดในช่วงแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ของทุกปี หรือเดือนตุลาคม โดยจะมีเรือพระจากวัดต่าง ๆ ที่ได้รับการตกแต่งอย่างสวยงามมาร่วมแข่ง และการแข่งขันเรือพายในแม่น้ำหลังสวน

ประเพณีชักพระ

วันออกพรรษา แรม 1 ค่ำ เดือน 11 ชาวบ้านกับวัดจะร่วมกัน จัดให้มีการชักพระ โดยสมมุติได้ไปต้อนรับพระพุทธเจ้าเสด็จกลับจากดาวดึงส์ ประทับ บุษบกแห่เป็นขบวนไปยังสถานที่ต่างๆ วัดใดจะชักพระบกหรือชักพระน้ำขึ้นอยู่กับความสะดวกของท้องถิ่น

วัฒนธรรมและประเพณีของชาวมุสลิม ในภาคใต้

มาแกบูล๊ะ (งานแต่งงาน)

มาแกบูล๊ะ เป็นภาษาท้องถิ่น แปลว่า “กินเหนียว” ประเพณีการกินเหนียวของชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม จะใช้ในหลายโอกาส เช่น แต่งงาน และเข้าสู่นิต คำว่า “กินเหนียว” มีใช้ว่าเจ้าของจะบริการอาหารเฉพาะข้าวเหนียวเท่านั้น แต่เป็นการเลี้ยงอาหารธรรมดาทั่วไปนั่นเอง

ประเพณีเข้าสู่สู่นิต

เป็นหลักการของศาสนาอิสลาม อันเกี่ยวเนื่องกับเรื่องความสะอาด คือการขลิบผิวหนังหุ้มส่วนปลายอวัยวะเพศชายหรือเรียกตามภาษาท้องถิ่นว่า “มาโซะยาวิ” ซึ่งจะทำแก่เด็กชายที่มีอายุระหว่าง ๒-๑๐ ปีส่วนการจัดเลี้ยงอาหารในวันเข้าสู่สู่นิตถือว่าเป็นประเพณีอย่างหนึ่ง

วันฮารีรายอ

ฮารีรายอมีอยู่ 2 วัน คือ

- วันอิฎิลฟิตรี หรือที่เรียกว่า วันฮารีรายอปอซอ เป็นวันเฉลิมฉลองเนื่องจากการสิ้นสุดการถือศีลอดในเดือนรอมฎอน เป็นการกลับเข้าสู่สภาพเดิมคือ สภาพที่ไม่ต้องอดอาหาร ไม่ต้องอดน้ำ ฯลฯ อีกต่อไป ซึ่งตรงกับวันที่หนึ่งของเดือนเซาวาล เป็นเดือนที่ ๑๐ ทางจันทรคติ และทางราชการกำหนดให้เป็นวันหยุดราชการใน ๔ จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ยกเว้นสงขลา) ๑ วัน

- วันอิฎิลอฎฮา หรือที่เรียกว่า วันฮารีรายอฮัจญ์ หมายถึงวันเฉลิมฉลองเนื่องในวันเชือดสัตว์ พลีเป็นทานบริจาคอาหารแก่คนยากจนและประชาชนทั่วไป ตรงกับวันที่ ๑๐ ของเดือนซุลฮิจญะ เป็นเวลาเดียวกับการประกอบพิธีหัจญ์ ณ นครเมกกะของมุสลิมทั่วโลก ดังนั้นชาวไทยมุสลิมจึงนิยมเรียกวันตรุษนี้ว่า วันอีดใหญ่หรือวันรายอฮัจญ์ และทางราชการกำหนดให้เป็นวันหยุดราชการใน ๔ จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ยกเว้นสงขลา) ๑ วัน

วันอาซูรอ

อาซูรอ เป็นภาษาอาหรับ หมายถึง วันที่ ๑๐ ของเดือนมุฮัรรอม ซึ่งเป็นเดือนทางศักราชอิสลาม ในสมัย ท่านนบีนุฮ์ ได้เกิดน้ำท่วมใหญ่ยังความเสียหายแก่ทรัพย์สินไร่นาของประชาชนทั่วไป ทำให้เกิดการขาดอาหารบริโภค จึงประกาศให้ผู้ที่มีสิ่งของที่เหลือพอจะรับประทานได้ ให้เอามากองรวมกัน เนื่องจากต่างคนต่างมีของคนละอย่างไม่เหมือนกัน ท่านนบีนุฮ์ ให้เอาของเหล่านั้นมากวนเข้าด้วยกัน สากของท่านก็ได้รับประทานอาหารโดยทั่วกันและเหมือนกัน ในสมัยท่านนบีมุฮัมมัด (ซล.) ได้เกิดเหตุการณ์ทำนองเดียวกัน ขณะที่กองทหารของท่านกลับจากการรบที่ บาดัร ปรากฏว่าทหารมีอาหารไม่พอกิน ท่าน นบีมุฮัมมัด(ซล.) จึงใช้วิธีการของท่าน นบีนุฮ์ โดยให้ทุกคนเอาข้าวของที่รับประทานได้มากวนเข้าด้วยกัน แล้วแบ่งกันรับประทานในหมู่ทหาร

2.5 การจัดการความรู้

การจัดการความรู้ (Knowledge management: KM) คือ การรวบรวม สร้าง จัดระเบียบ แลกเปลี่ยน และประยุกต์ใช้ความรู้ในองค์กร โดยพัฒนาระบบจาก ข้อมูล ไปสู่ สารสนเทศ เพื่อให้เกิด ความรู้ และ ปัญญา ในที่สุด การจัดการความรู้ประกอบไปด้วยชุดของการปฏิบัติงานที่ถูกใช้โดยองค์กรต่างๆ เพื่อที่จะ ระบุ สร้าง แสดงและกระจายความรู้ เพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้และการเรียนรู้ภายในองค์กร อันนำไปสู่การจัดการสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการดำเนินการธุรกิจที่ดี องค์กรขนาดใหญ่ โดยส่วนมากจะมีการจัดสรรทรัพยากรสำหรับการจัดการองค์ความรู้ โดยมักจะเป็นส่วนหนึ่งของแผนก เทคโนโลยีสารสนเทศหรือแผนกการจัดการทรัพยากรมนุษย์ รูปแบบการจัดการองค์ความรู้โดยปกติจะถูกจัดให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ขององค์กรและประสงค์ที่จะได้ผลลัพธ์เฉพาะด้าน เช่น เพื่อแบ่งปันภูมิปัญญา, เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน, เพื่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน, หรือเพื่อเพิ่มระดับนวัตกรรมให้สูงขึ้น

ประเภทของความรู้

ความรู้สามารถแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้สองประเภท คือ ความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) และความรู้แฝงเร้น หรือความรู้แบบฝังลึก (Tacit Knowledge) ความรู้ชัดแจ้งคือความรู้ที่เขียนอธิบายออกมาเป็นตัวอักษร เช่น คู่มือปฏิบัติงาน หนังสือ ตำรา เว็บไซต์ Blog ฯลฯ ส่วนความรู้แฝงเร้นคือความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคน ไม่ได้ถอดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร หรือบางครั้งก็ไม่สามารถถอดเป็นลายลักษณ์อักษรได้ ความรู้ที่สำคัญส่วนใหญ่ มีลักษณะเป็นความรู้แฝงเร้น อยู่ในคนทำงาน และผู้เชี่ยวชาญในแต่ละเรื่อง จึงต้องอาศัยกลไกแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้คนได้พบกัน สร้างความไว้วางใจกัน และถ่ายทอดความรู้ระหว่างกันและกัน

ความรู้แบบชัดแจ้ง

ความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่รวบรวมได้ง่าย จัดระบบและถ่ายโอนโดยใช้วิธีการดิจิทัล มีลักษณะเป็นวัตถุติบ (Objective) เป็นทฤษฎี สามารถแปลงเป็นรหัสในการถ่ายทอดโดยวิธีการที่เป็นทางการ ไม่จำเป็นต้องอาศัยการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นเพื่อถ่ายทอดความรู้ เช่น นโยบายขององค์กร กระบวนการทำงาน ซอฟต์แวร์ เอกสาร และกลยุทธ์ เป้าหมายและความสามารถขององค์กร ความรู้ยังมีลักษณะไม่ชัดแจ้งมากเท่าไร การถ่ายโอนความรู้ยิ่งกระทำได้ยากเท่านั้น ดังนั้นบางคนจึงเรียกความรู้ประเภทนี้ว่าเป็นความรู้แบบเหนียว (Sticky Knowledge) หรือความรู้แบบฝังอยู่ภายใน (Embedded Knowledge) ส่วนความรู้แบบชัดแจ้งมีการถ่ายโอนและแบ่งปันง่าย จึงมีชื่ออีกชื่อหนึ่งว่า ความรู้แบบรั่วไหลได้ง่าย (Leaky Knowledge) ความสัมพันธ์ของความรู้ทั้งสองประเภทเป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้ ต้องอาศัยซึ่งกันและกัน (Mutually Constituted) (Tsoukas, 1996) เนื่องจากความรู้แบบฝังลึกเป็นส่วนประกอบของความรู้ทั้งหมด (Grant, 1996) และสามารถแปลงให้เป็นความรู้แบบชัดแจ้งโดยการสื่อสารด้วยคำพูด

ความรู้แบบฝังลึก

ความรู้แบบฝังลึก (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่ไม่สามารถอธิบายโดยใช้คำพูดได้ มีรากฐานมาจากการกระทำและประสบการณ์ มีลักษณะเป็นความเชื่อ ทักษะ และเป็นอัตวิสัย (Subjective) ต้องการการฝึกฝนเพื่อให้เกิดความชำนาญ มีลักษณะเป็นเรื่องส่วนบุคคล มีบริบทเฉพาะ (Context-specific) ทำให้เป็นทางการและสื่อสารยาก เช่น วิจารณ์ญาณ ความลับทางการค้า วัฒนธรรมองค์กร ทักษะ ความเชี่ยวชาญในเรื่องต่างๆ การเรียนรู้ขององค์กร ความสามารถในการชิมรสไวน์ หรือกระทั่งทักษะในการสังเกต เพลวควันจากปล่องโรงงานว่ามีปัญหาในกระบวนการผลิตหรือไม่ตามรูปแบบของเซซี (SECI Model) (ของ Nonaka และ Takeuchi) ความรู้ทั้งแบบแฝงเร้นและแบบชัดแจ้งจะมีการแปรเปลี่ยนถ่ายทอดไปตามกลไกต่างๆ เช่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การถอดความรู้ การผสมผสานความรู้ และการซึมซับความรู้

การจัดการรู้นั้นมีหลายรูปแบบ มีหลากหลายโมเดล แต่ที่น่าสนใจ คือ การจัดการความรู้ที่ทำให้คนเคารพศักดิ์ศรีของคนอื่น เป็นรูปแบบการจัดการความรู้ที่เชื่อว่า ทุกคนมีความรู้ปฏิบัติในระดับความชำนาญที่ต่างกัน เคารพความรู้ที่อยู่ในคน เพราะหากถ้าเคารพความรู้ในตำราวิชาการอย่างเดียวนั้น ก็เท่ากับว่าเป็นการมองว่า คนที่ไม่ได้เรียนหนังสือ เป็นคนที่ไม่มีความรู้

ระดับของความรู้

หากจำแนกระดับของความรู้ สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ระดับ คือ

1. ความรู้เชิงทฤษฎี (Know-What) เป็นความรู้เชิงข้อเท็จจริง รู้อะไร เป็นอะไร จะพบในผู้ที่สำเร็จการศึกษามาใหม่ๆ ที่มีความรู้โดยเฉพาะความรู้ที่จำมาได้จากความรู้ชัดแจ้งซึ่งได้จากการได้เรียนมาก แต่เวลาทำงาน ก็จะไม่มั่นใจ มักจะปรึกษารุ่นพี่ก่อน
2. ความรู้เชิงทฤษฎีและเชิงบริบท (Know-How) เป็นความรู้เชื่อมโยงกับโลกของความเป็นจริง ภายใต้สภาพความเป็นจริงที่ซับซ้อนสามารถนำเอาความรู้ชัดแจ้งที่ได้มาประยุกต์ใช้ตามบริบทของตนเองได้ มักพบในคนที่ทำงานไปหลายๆปี จนเกิดความรู้ฝังลึกที่เป็นทักษะหรือประสบการณ์มากขึ้น
3. ความรู้ในระดับที่อธิบายเหตุผล (Know-Why) เป็นความรู้เชิงเหตุผลระหว่างเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่างๆ ผลของประสบการณ์แก้ปัญหาที่ซับซ้อน และนำประสบการณ์มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น เป็นผู้ทำงานมาระยะหนึ่งแล้วเกิดความรู้ฝังลึก สามารถถอดความรู้ฝังลึกของตนเองมาแลกเปลี่ยนกับผู้อื่นหรือถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้พร้อมทั้งรับเอาความรู้จากผู้อื่นไปปรับใช้ในบริบทของตนเองได้
4. ความรู้ในระดับคุณค่า ความเชื่อ (Care-Why) เป็นความรู้ในลักษณะของความศรัทธาเริ่มสร้างสรรค์ที่ซับซ้อนมาจากภายในตนเองจะเป็นผู้ที่สามารถสกัด ประมวล วิเคราะห์ความรู้ที่ตนเองมีอยู่ กับความรู้ที่ตนเองได้รับมาสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ขึ้นมาได้ เช่น สร้างตัวแบบหรือทฤษฎีใหม่หรือนวัตกรรม ขึ้นมาใช้ในการทำงานได้

เครื่องมือการจัดการความรู้ (KM TOOLS)

1. ชุมชนนักปฏิบัติ (Communities of Practice หรือ CoP) คือ กลุ่มคนที่มาจากกลุ่มงานเดียวกันหรือมีความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งร่วมกันรวมตัวกันอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ ในเรื่องที่มีความสนใจร่วมกัน

2. ทีมข้ามสายงาน (Cross-Functional Team) คือ การจัดตั้งทีมงานหรือคณะทำงานเพื่อมาทำงานร่วมกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่กำหนดขึ้นภายใต้ความเชื่อที่ว่าการทำงานในแต่ละเรื่องต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญจากหลายๆ ด้านมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์และทำงานร่วมกัน จึงจะประสบความสำเร็จ

3. การทบทวนสรุปบทเรียน (After action review หรือ AAR) คือ การร่วมกันทบทวนกระบวนการทำงานแต่ละขั้นตอน เพื่อค้นหาโอกาสและอุปสรรคในการดำเนินการ ซึ่งในการทบทวนนั้น อาจได้ค้นพบวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) และแนวทางการปรับปรุงให้เกิดผลงานที่ดีขึ้น ซึ่งจำเป็นต้องทำการสรุปบทเรียนทุกครั้ง เมื่อเสร็จกระบวนการทำงานที่สำคัญแต่ละขั้นตอน รวมถึงเป็นการตรวจสอบระดับของการบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ด้วย

4. เวทีเสวนา (Dialogue หรือ สนทนาสนทนา) คือ การจัดกลุ่มพูดคุยกันเพื่อเอาสิ่งดีๆ ที่แต่ละคนมีอยู่ในตัวเองหรือในการปฏิบัติออกมา โดยไม่ซีดจางที่ชัดเจนมากเกินไป มีเพียงการกำหนดประเด็นกว้างๆ ในเรื่องที่จะสนทนากัน ไม่รู้คำตอบสุดท้ายคืออะไร ไม่กำหนดเวลาสนทนาของแต่ละคน เปิดกว้าง ด้านเวลา สถานที่ บุคคลและเปิดกว้างทางใจของทุกคนที่เข้าร่วมกิจกรรมกัน บรรยากาศสบายๆ บรรยากาศเชิงบวก

5. เพื่อนช่วยเพื่อน (Peer Assist)

คือ การให้หรือขอรับคำแนะนำหรือประสบการณ์ที่มีคุณค่าจากบุคคลหรือหน่วยงานที่ประสบความสำเร็จในเรื่องนั้นๆ เพื่อจะได้นำไปประยุกต์ใช้ในหน่วยงาน

6. การเรียนรู้โดยการปฏิบัติ (Action Learning) คือ การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้เข้าใจถึงสาเหตุและนำไปสู่การแก้ไขปัญหา โดยสามารถพัฒนาวิธีการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นได้

7. การสอนงาน (Coaching) คือ การถ่ายทอดจากผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่าหรือรุ่นพี่ที่มีผลงานดี มาแนะนำ สอนให้คนที่มาใหม่หรือคนที่ต้องการเรียนรู้ได้ปรับปรุงวิธีการทำงาน

8. พี่เลี้ยง (Mentoring) คือ การให้คนทำงานที่อยู่คนละฝ่าย/กลุ่มงาน/แผนกหรือแผนกเดียวกันก็ได้ มาช่วยแนะนำวิธีการทำงาน ช่วยเหลือสนับสนุน คอยให้คำปรึกษาชี้แนะ มักใช้ในการเรียนรู้ในกลุ่มผู้บริหารหรือผู้ที่ก้าวไปเป็นผู้บริหาร

9. การเรียนรู้จากบทเรียนที่ผ่านมา (Lesson Learned) คือ การเรียนรู้โดยอาศัยข้อมูลความสำเร็จและความผิดพลาดจากการดำเนินการที่ผ่านมา เพื่อหาแนวทางในการวางแผนการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เกิดข้อผิดพลาดน้อยที่สุดหรืออย่างน้อย ไม่เกิดความผิดพลาดในประเด็นที่เคยผิดพลาดมาแล้ว

10. แฟ้มงานเพื่อการพัฒนา (Portfolio) คือ การบันทึกผลงานดีๆ นวัตกรรมในการทำงาน คำชื่นชม ความภาคภูมิใจทั้งระดับบุคคล ระดับแผนกหรือระดับองค์กร เรียกอีกอย่างว่าบัญชีความสุข

11. การถ่ายทอดความรู้โดยการเล่าเรื่อง (Storytelling) คือ การถอดความรู้ฝังลึกโดยการมอบหมายให้ผู้ที่มีผลงานดีหรือมีวิธีการทำงานที่ดี มาเล่าให้คนอื่น ๆ ฟังว่าทำอะไร ผู้เล่าจะเล่าให้เห็นการปฏิบัติใช้ภาษาเชิงปฏิบัติจริง และมีการบันทึกเก็บไว้อย่างเป็นระบบ

12. การศึกษาดูงาน (Study tour) คือ การเรียนลัดจากประสบการณ์ของผู้อื่นโดยเข้าไปดูสถานที่จริง การปฏิบัติจริง เพื่อให้เห็นตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม สามารถนำมาประยุกต์ใช้งานได้

13. เวทีสำหรับการแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Forum) คือ การจัดการประชุมหรือกิจกรรมอย่างเป็นทางการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเปิดพื้นที่ให้บุคลากรในองค์กรมีโอกาสพบปะพูดคุยกัน เป็นอีกวิธีหนึ่งซึ่งสามารถกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันได้ ซึ่งอาจทำได้ในหลายลักษณะ เช่น การสัมมนาและการประชุมทางวิชาการที่จัดอย่างสม่ำเสมอ

14. แหล่งผู้รู้ในองค์กร (Center of Excellence-CoE) คือ การกำหนดแหล่งผู้รู้ในองค์กร (Center of Excellence) ให้สามารถติดต่อสอบถามผู้รู้ได้

15. ฐานความรู้ (Knowledge Bases) คือ การเก็บข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ที่องค์กรมีไว้ในระบบฐานข้อมูล และให้ผู้ต้องการใช้ค้นหาข้อมูลความรู้ผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ตลอดเวลา

16. Intranet, Web คือ ระบบเครือข่ายสื่อสารที่รองรับสำหรับการจัดเก็บองค์ความรู้ที่ทำให้สามารถเข้าถึงได้ง่ายจากทุกที่ ทุกเวลา

17. Webblog คือ เครื่องมือสื่อสารรูปแบบใหม่ 2 ทาง ที่สะดวกรวดเร็วในการสื่อสาร อาจเป็นการประกาศข่าวสาร การแสดงความคิดเห็น การเผยแพร่ผลงาน ฯลฯ

18. IQCs (Innovation & Quality Circles) คือ กลุ่มที่พัฒนามาจากกลุ่ม QCs (Quality Circles) ซึ่งสมาชิกของกลุ่มจะมาจากต่างหน่วยงานหรือต่างระดับในองค์กรหรืออาจจะมาจากต่างองค์กรก็ได้ กลุ่ม IQCs จะรวมตัวกันเพื่อค้นหาวิธีการที่ช่วยให้องค์กรบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ หรือเพื่อปรับปรุงกระบวนการทำงานต่างๆ การทำกลุ่ม IQCs นี้จะเป็นการระดมสมองเพื่อกำหนดแนวคิดต่างๆ ที่หลากหลายในการพัฒนาองค์กรตามหัวข้อเรื่องที่ตั้งไว้และค้นหาทางเลือกที่ดีที่สุด ช่วยแก้ปัญหาในการทำงานของหน่วยงานหรือองค์กร

19. สภากาแฟ (Knowledge Café) คือ การเล่าเรื่องพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างนั่งรับประทานกาแฟ ในเรื่องงานที่สนใจและงานที่เกิดปัญหาเพื่อแสวงหาแนวทางปรับปรุงแก้ไข

20. การสับเปลี่ยนงาน (Job Rotation) คือ การย้ายบุคลากรไปทำงานในหน่วยงานต่างๆ ซึ่งอาจอยู่ภายในสายงานเดียวกันหรือข้ามสายงานเป็นระยะๆ เป็นวิธีการที่มีประสิทธิผลในการกระตุ้นให้เกิดการ

แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ของทั้งสองฝ่าย ทำให้ผู้ถูกสับเปลี่ยนงานเกิดการพัฒนาทักษะที่หลากหลายมากขึ้น

21. วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) คือ การเรียนรู้จากวิธีการทำงานที่ดีที่สุดในเรื่องนั้นๆ เพื่อใช้เป็นต้นแบบเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน ซึ่งอาจจะเป็นระบบบริหารเทคนิควิธีการต่างๆ ที่ทำให้ผลงานบรรลุเป้าหมายระดับสูงสุด

2.6 การมีส่วนร่วมของชุมชน

การพัฒนาชุมชนที่สำคัญคือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาในชุมชนหรือเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนนั้นๆ ให้ดีขึ้นจะต้องเกิดจากชุมชนเองโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐมีหน้าที่คอยช่วยเหลือ ชี้แนะด้านวิชาการให้ความรู้ใหม่ๆ แต่ไม่ใช่ไปสั่งการให้ประชาชนในชุมชนนั้นปฏิบัติตามสิ่งที่เจ้าหน้าที่ต้องการ เพราะฉะนั้นการที่จะได้มาซึ่งปัญหาของชุมชนจริงๆ เราในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องเข้าถึงชุมชนและสิ่งที่สำคัญคือต้องทำงานด้วยใจจริงๆ ถึงจะได้ใจชุมชนและได้ทราบถึงปัญหาที่แท้จริงของชุมชนนั้นๆ

หลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน

การเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาคราชการนั้น International Association for Public Participation ได้แบ่งระดับของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 5 ระดับ ดังนี้

1. การให้ข้อมูลข่าวสาร ถือเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุด แต่เป็นระดับที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นก้าวแรกของการที่ภาคราชการจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ วิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่าง ๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่าง ๆ การจัดนิทรรศการ จดหมายข่าว การจัดงานแถลงข่าว การติดประกาศ และการให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

2. การรับฟังความคิดเห็น เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข้อเท็จจริงและความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

3. การเกี่ยวข้อง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน หรือร่วมเสนอแนะทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะ เป็นต้น

4. ความร่วมมือ เป็นการให้กลุ่มประชาชนผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วม โดยเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ เป็นต้น

5. การเสริมอำนาจแก่ประชาชน เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงที่สุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ โครงการกองทุนหมู่บ้านที่มอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด การทำโครงการและกิจกรรมต่างๆที่เกิดจากความต้องการของประชาชน เป็นต้น

2.7 ดิจิทัลคอนเทนต์

ดิจิทัลคอนเทนต์ (Digital Content) คือ สารสนเทศที่มีรูปแบบเป็นดิจิทัล โดยอาศัยการสื่อหรือการแสดงเนื้อหาผ่านทางอุปกรณ์ดิจิทัลต่างๆ เช่น คอมพิวเตอร์ อุปกรณ์สื่อสาร หรือแม้แต่โทรศัพท์หรือโรงภาพยนตร์ซึ่งปัจจุบันใช้ระบบดิจิทัลเป็นหลัก ประกอบด้วย แอนิเมชัน (Animation) เกม (Game) สื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อการเรียนรู้ (e-Learning) คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer Assisted Instruction : CAI) เนื้อหาต่างๆ บนโทรศัพท์มือถือ (Mobile Content) รวมถึงการออกแบบเว็บ (Web Design) ด้วยซึ่งหมายถึงการออกแบบและวางแผนการแสดงผลและการจัดวางข้อมูลต่างๆ ของเว็บไซต์ให้เกิดความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการแสดงเนื้อหาหรือข้อมูลต่างๆ แก่ผู้เยี่ยมชมเว็บไซต์ได้อย่างชัดเจน เข้าใจง่าย และเกิดความน่าสนใจเนื้อหาทั้งเว็บให้มากที่สุด

แอนิเมชัน (Animation) หมายถึง การสร้างภาพเคลื่อนไหวโดยการฉายภาพนิ่งที่แสดงการเปลี่ยนแปลงตามลำดับของเวลา (In-betweens) หลายๆ ภาพต่อเนื่องกันด้วยความเร็วสูง ทำให้ผู้ดูเกิดการรับรู้ว่าเป็นภาพเคลื่อนไหว การสร้างภาพเคลื่อนไหวหรือแอนิเมชันสามารถทำได้โดยการวาดด้วยมือ หรือใช้โปรแกรมหรือชุดคำสั่งที่ประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ช่วยในการสร้างภาพ ภาพต่อเนื่องที่เกิดขึ้นอาจเป็นภาพแบบ สองมิติ หรือสามมิติ ขึ้นอยู่กับข้อมูลนำเข้า นั่นคือ เป็นภาพที่วาดด้วยมือ หรือเป็นวัตถุที่กำหนดในระบบภาพสามมิติ กล่าวคือ มีข้อมูลในส่วนที่เป็นความลึกของวัตถุนั้นเอง

เกม (Game) หมายถึง ซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์ ที่พัฒนาขึ้นตามกฎเกณฑ์ แนวทางและเป้าหมายของผู้สร้างเกม โดยมีการนำเทคนิคด้านการสร้างภาพกราฟิกมาใช้ในการสร้างภาพ

สื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อการเรียนรู้ (e-Learning) หมายถึง รูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยอาศัยเครือข่าย คอมพิวเตอร์ หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการถ่ายทอดเรื่องราว ผู้เรียนสามารถศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองไม่มีขีดจำกัดเรื่องระยะทาง เวลาและสถานที่ โดยการเรียนการสอนนั้นสามารถที่จะอยู่ในรูปของการสอนทางเดียว หรือการสอนแบบปฏิสัมพันธ์ได้ สื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อการเรียนรู้มักใช้เทคโนโลยีของเว็บ (Web Based Technology) ในการถ่ายทอดเนื้อหา รวมทั้งระบบการจัดการหลักสูตร (Course Management System) ในการบริหารจัดการงานสอนด้านต่างๆ ด้วย จากการที่ใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ในการถ่ายทอดความรู้ทำให้ระบบการเรียนการสอนสามารถนำเสนอเนื้อหาต่างๆ โดยใช้เทคโนโลยีมัลติมีเดีย (Multimedia Technology) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการแสดงนำเสนอบทเรียน

คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer Assisted Instruction : CAI) หมายถึง สื่อการเรียนการสอนทางคอมพิวเตอร์รูปแบบหนึ่ง ซึ่งใช้ความสามารถของคอมพิวเตอร์ในการนำเสนอสื่อประสมอันได้แก่ ข้อความ ภาพนิ่ง กราฟิก แผนภูมิ กราฟ วิดีทัศน์ ภาพเคลื่อนไหว และเสียง เพื่อถ่ายทอดเนื้อหาบทเรียน หรือองค์ความรู้ในลักษณะที่ใกล้เคียงกับการสอนจริงในห้องเรียนมากที่สุด โดยมีเป้าหมายที่สำคัญ คือ สามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียนและกระตุ้นให้เกิดความต้องการที่จะเรียนรู้ คอมพิวเตอร์ช่วยสอนเป็นตัวอย่างที่ดีของสื่อการศึกษาในลักษณะตัวต่อตัว ซึ่งผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์ หรือการโต้ตอบพร้อมทั้งการได้รับผลป้อนกลับ (FEEDBACK) นอกจากนี้ ยังเป็นสื่อที่สามารถตอบสนองความแตกต่างระหว่างผู้เรียนได้เป็นอย่างดีรวมทั้งสามารถที่จะประเมินและตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียนได้ตลอดเวลา

เนื้อหาต่างๆ บนโทรศัพท์มือถือ (Mobile Content) หมายถึง ไฟล์ภาพ เสียง หรือภาพเคลื่อนไหว หรือโปรแกรมเกม หรือโปรแกรมอื่นใดที่ผลิต ออกแบบ และพัฒนาไว้เพื่อใช้งานได้บนโทรศัพท์มือถือ โดยผู้ใช้งานสามารถซื้อผ่านระบบเก็บค่าบริการของผู้ให้บริการที่เตรียมไว้ให้

การออกแบบเว็บ (Web Design) หมายถึง การออกแบบและวางแผนการแสดงผลและการจัดวางข้อมูลต่างๆ ของเว็บไซต์ให้เกิดความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการแสดงเนื้อหาหรือข้อมูลต่างๆ แก่ผู้เยี่ยมชมเว็บไซต์ได้อย่างชัดเจน เข้าใจง่าย และเกิดความน่าสนใจเนื้อหาทั้งเว็บให้มากที่สุด

ดังนั้น ดิจิทัลคอนเทนต์คือข้อมูล (Information) ที่ถูกนำมาผ่านกระบวนการประมวลผลแล้วแสดงผลผ่านทางอุปกรณ์ดิจิทัลต่างๆ เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ อุปกรณ์สื่อสาร หรือแม้แต่โทรทัศน์หรือโรงภาพยนตร์ซึ่งปัจจุบันใช้ระบบ Digital เป็นหลักรวมถึงผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media)

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ณัฐา คุ่มแคว้น ศึกษาเรื่อง “วัฒนธรรมต่างชาติ” พลวัตที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนอำเภอเกาะสมุยและเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทชุมชน พลวัตและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม วัฒนธรรมต่างชาติที่มีบทบาทการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม และผลกระทบ อุปสรรค และโอกาสต่อการเปลี่ยนแปลงทุนทางวัฒนธรรม รวมถึงการหาแนวทางสร้างภูมิคุ้มกัน ผลการศึกษาพบว่าประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยมุสลิม และชาวต่างชาติ สภาพเศรษฐกิจเกี่ยวข้องอยู่กับการผลิตภาคเกษตรอุตสาหกรรมขนาดเล็ก และการท่องเที่ยว วัฒนธรรมประเพณีที่โดดเด่นของเกาะสมุยคือ การชนควาย เพลงร้องเรือ ส่วนเกาะพะงันคือ ชักพระทางทะเล สำหรับความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของเกาะสมุยและเกาะพะงันแต่เดิมไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าเป็นมาอย่างไร แต่ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวปรากฏหลักฐานว่า เกาะสมุยอยู่ในการปกครองของเมืองนครศรีธรรมราช ส่วนเกาะพะงันขึ้นกับเมืองไชยา บริบทชุมชนเกาะสมุยและเกาะพะงันได้รับผลกระทบทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน อาทิ สภาพกายภาพ สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนอย่างกว้างขวาง ด้านพลวัตและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม เดิมวิถีชีวิตของผู้คนทั้งสองเกาะ มีความเป็นอยู่แบบพึ่งพาอาศัยเกื้อกูลกันระหว่างคนกับคน และคนกับธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นไปโดยระบบธรรมชาติ โดยมีการปรับเปลี่ยนไปอย่างช้าๆ ตามสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป วัฒนธรรมการเรียนรู้ของผู้คนในยุคนี้ผูกติดอยู่กับสถาบันศาสนาและครอบครัว ในส่วนวัฒนธรรมต่างชาติที่มีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

คือ วัฒนธรรมและกระบวนการเรียนรู้ของผู้คน ได้แก่ การศึกษา ภาษา การใช้เทคโนโลยีในการประกอบอาชีพ และการประกอบอาชีพแบบใหม่ วัฒนธรรมการทำงาน ได้แก่ ธุรกิจต่างชาติที่มีบทบาทในพื้นที่การสร้างพื้นที่สำหรับคนต่างชาติ การทำธุรกิจนายหน้า และการนำการบริหารงานแบบตะวันตกมาใช้ในการทำธุรกิจท่องเที่ยว วัฒนธรรมการผลิตและการบริโภค ได้แก่ การผลิตและการบริโภคอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยา รักษาโรค และสาธารณสุขโลก

สุรินทร์ภรณ์ ศรีอินทร์ ศึกษาเรื่องปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสนิกชนในพื้นที่ตำบลกำแพง อำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสนิกชน และเสนอแนะแนวทางในการเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสนิกชน ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างโดยมองผ่านกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลจากผู้นำชุมชน และศาสนิกชน จากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ผลการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสนิกชน พบว่า 1) ความร่วมมือที่เกิดขึ้นระหว่างศาสนิกชนผ่านกิจกรรมต่างๆ อยู่ในระดับดี ทั้งผู้ที่นับถือศาสนาเดียวกัน และต่างศาสนา 2) มีการแลกเปลี่ยนและการยอมรับประเพณีวัฒนธรรมในกิจกรรมอันเนื่องมาจากการสนับสนุนของส่วนราชการ 3) การแข่งขันระหว่างศาสนิกชนมีน้อย 4) ความขัดแย้งระหว่างศาสนิกชนมีปรากฏให้เห็นบ้าง 5) ศาสนิกชนนำหลักคำสอนทางศาสนามายึดถือและปฏิบัติ โดยมี โตะอิหม่าม โตะอิครู และพระสงฆ์เป็นผู้อบรมสั่งสอน 6) การเชื่อมประสานระหว่างศาสนิกชนส่วนใหญ่จะเป็นบทบาทของผู้นำ 7) การเสริมประสานระหว่างศาสนิกชนส่วนใหญ่จะเป็นบทบาทของหน่วยงานราชการในท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสนิกชน ผู้นำชุมชนจะต้องเข้ามามีบทบาทสำคัญในการเป็นตัวเชื่อมประสานให้ประชาชนในพื้นที่มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับประเพณีต่างๆ นั้นหน่วยงานในระดับท้องถิ่น และระดับอำเภอจะต้องมีการวางแผนการจัดกิจกรรมร่วมกัน

ปาริชาติ สุวรรณบุบผา และคณะ ศึกษาเรื่องพุทธศาสนากับการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกลุ่มใหญ่และกลุ่มน้อยในสังคมไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ทบทวนและทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการของพุทธศาสนาการปฏิบัติ บทเรียน และประสบการณ์การอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมพหุวัฒนธรรมเช่นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ของไทย 2) ส่งเสริมการใช้พุทธศาสนาในการแก้ไขความขัดแย้งในภาคใต้เพื่อสร้างความสามัคคี 3) เผื่อระวังป้องกันวาทกรรมที่ไม่สร้างสรรค์ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเกลียดชังกันระหว่างศาสนา และ 4) เพื่อหาวิธีการกระจายอำนาจที่สอดคล้องกับหลักคำสอนของพุทธศาสนา ค่านิยมของรัฐและความรู้สึกของชาวไทยพุทธทั้งที่อยู่ในสามจังหวัดชายแดนใต้และที่ส่วนกลางเพื่อเป็นการสร้าง “ความไว้วางใจและความเชื่อมั่น” และ “ความศรัทธา” ในวิธีการแบบสันติภายในกลุ่มชาวพุทธ ขณะเดียวกันก็สร้างการตระหนักถึงอันตรายต่อความคิดสุดโต่งด้านศาสนาและเชิญชวนให้ผู้เข้าร่วมโครงการเห็นว่าการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขนั้นสามารถเกิดขึ้นได้โดยชุมชนศาสนาเอง การสะท้อนความคิดเรื่องการไม่ใช้ความรุนแรงผ่านกระบวนการสานเสวนาที่ถือเป็นการแปลงเปลี่ยนความขัดแย้งนั้นเห็นได้จากการขอให้ผู้ดำเนินโครงการของมหิตลจิตดวงสนทนาเพื่อรับฟังประเด็นข้อโต้แย้งต่างๆ และช่วยกันหาทางออกร่วมกันเกี่ยวกับเรื่องที่ไม่สามารถสร้างพุทธมณฑล (สวนสาธารณะของชาวพุทธ) ในปัตตานีได้จากนั้นจะดำเนินการเชิญผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ชาวมุสลิมและเจ้าหน้าที่อื่นๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วม กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ แทนที่จะใช้การแสดงการต่อต้านในที่สาธารณะหรือการ

โต้เถียงผ่านสื่อออนไลน์พวกเขาเลือกที่จะใช้การสานเสวนา อย่างไรก็ตามความสำเร็จของโครงการคือการพยายามส่งสัญญาณเตือนล่วงหน้าแก่ชุมชนศาสนาต่างๆ เพื่อหวังให้เกิดสภาพแวดล้อมทางการเมืองและกฎหมายที่ถูกต้องในคนกลุ่มใหญ่และคนกลุ่มน้อย

มธุรพร ภาคพรต ศึกษาเรื่องวัฒนธรรมอาหารของชาวไทยมุสลิมชุมชนบางหลวง เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอาหารในชีวิตประจำวัน อาหารในสถานการณ์พิเศษและ อาหารในประเพณีและพิธีกรรมทางศาสนาของชาวไทยมุสลิมชุมชนบางหลวง โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้รู้ในชุมชน ผู้ที่มีฝีมือในการทำอาหารในชุมชน หญิงตั้งครรภ์และหลังคลอดบุตร ผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ โดยใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์แนวลึก และทำการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในประเพณีและพิธีกรรมทางศาสนาของชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกชนิดข้อมูลและการเปรียบเทียบข้อมูล โดยทำการเปรียบเทียบวัฒนธรรมอาหารของชาวไทยมุสลิมชุมชนบางหลวงกับหลักการของศาสนาอิสลามและวัฒนธรรมอาหารของชาวไทยมุสลิมในพื้นที่ต่างๆ ที่เคยมีผู้ทำการศึกษามาแล้ว ผลการศึกษาพบว่า ชาวไทยมุสลิมชุมชนบางหลวงยึดหลักปฏิบัติตามแนวทางของศาสนาอิสลามในการบริโภคอาหาร อาหารในชีวิตประจำวันของชาวไทยมุสลิมชุมชนบางหลวงคือ อาหารไทยเพราะว่าอาหารมุสลิมมีเครื่องปรุงและขั้นตอนในการทำอาหารค่อนข้างยุ่งยาก อีกทั้งมีรสชาติเผ็ดร้อน ไม่เหมาะที่จะรับประทานทุกวัน อาหารในสถานการณ์พิเศษของชาวไทยมุสลิมชุมชนบางหลวงขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อของครอบครัว เช่น การแลกเปลี่ยนอาหารในช่วงถือศีลอด หญิงหลังคลอดบุตรให้รับประทานแกงเลียง ช่วยให้มีน้ำนมสำหรับเลี้ยงทารก และห้ามดื่มน้ำเย็นและรับประทานน้ำแข็ง เพราะทำให้เลือดแข็งตัว อาหารในประเพณีและพิธีกรรมทางศาสนาคืออาหารมุสลิม และในงานประเพณีและพิธีกรรมทางศาสนาถือเป็นเวทีในการประชันฝีมือในการทำอาหารของคนในชุมชน นอกจากนี้อาหารมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา การมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนใกล้เคียงที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ การมีอาหารเข้ามาในชุมชน ตลอดจนการยอมรับอาหารข้างนอกเข้ามาตามรสนิยมการบริโภคของสังคมยุคใหม่ทำให้อาหารในชุมชนมีความหลากหลายมากขึ้น อย่างไรก็ตาม อาหารบางชนิดสูญหายหรือค่อยๆ สูญหายไปกับผู้ที่มีฝีมือในการทำอาหาร เนื่องจากการทำอาหารรับประทานมีน้อยลง ตลอดจนไม่มีการสืบทอด ในการทำอาหาร

เรณูมาศ รอดเนียม ศึกษาเรื่องความกลมกลืนทางวัฒนธรรมในชุมชนสองศาสนา : กรณีศึกษาชุมชนตะโหนด อำเภอดงหลวง จังหวัดพัทลุง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะความกลมกลืนทางวัฒนธรรมในชุมชนสองศาสนา ศึกษาเงื่อนไขความสำเร็จที่ทำให้ เกิดความกลมกลืนทางวัฒนธรรมในชุมชนสองศาสนา และศึกษาปัญหา อุปสรรค ในการขับเคลื่อนชุมชนสองศาสนาไปสู่ความเป็นหนึ่งเดียวกันและความกลมกลืนทางวัฒนธรรม โดยใช้วิธีการศึกษาตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนาทั้ง 2 ศาสนา และปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับความกลมกลืนทางวัฒนธรรมในชุมชนสองศาสนาและการสนทนากลุ่มระหว่างบุคคลที่เป็นสมาชิกของชุมชน ทั้งที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยยึดหลักของตรรกะความสมเหตุสมผล เทียบเคียงแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องควบคู่ไปกับข้อมูลที่ได้จากบริบทจากการใช้สถิติเชิงพรรณนาประกอบ ผลการศึกษาพบว่าลักษณะ

ความกลมกลืนทางวัฒนธรรมในชุมชนสองศาสนา คือ การอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุขในสังคม การช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างสองศาสนา การทำบุญร่วมกัน การไปมาหาสู่กัน ความเข้าใจและการศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมซึ่งกันและกัน การทำกิจกรรมร่วมกันได้โดยไม่ขัดกับหลักปฏิบัติทางศาสนา และการรับเอาวัฒนธรรมของอีกฝ่ายมาประยุกต์ใช้โดยไม่ขัดกับหลักปฏิบัติทางศาสนา ประเภทวัฒนธรรมร่วมสองศาสนาที่สำคัญและโดดเด่นของชุมชนตะโหนด คือ ประเพณีงานบุญสองศาสนาการนับถือบรรพบุรุษเดียวกัน การให้เกียรติซึ่งกันและกัน การทำบุญร่วมกัน การช่วยงานกัน การดำเนินชีวิตประจำวันร่วมกัน การช่วยเหลือไปมาหาสู่กัน การประกอบอาชีพที่เหมือนกัน และการพักอาศัยในชุมชนเดียวกัน เงื่อนไขความสำเร็จที่สำคัญที่ทำให้เกิดความกลมกลืนทางวัฒนธรรมระหว่างสองศาสนาในชุมชนตะโหนด คือ เกิดจากชุมชนตะโหนดเป็นชุมชนที่มีลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคมแบบเครือญาติ มีการยึดถือบรรพบุรุษเดียวกัน คนในชุมชนทั้งสองศาสนามีความเข้าใจซึ่งกันและกัน คนในชุมชนมีพื้นฐานจิตใจที่รักความสงบและช่วยเหลือกัน และมีผู้นำชุมชนเข้มแข็ง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ตามกรอบแนวคิดโครงการวิจัยเรื่องการแลกเปลี่ยนพหุวัฒนธรรมสำหรับชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมโดยใช้หลักการจัดการความรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษา การจัดเก็บ การเผยแพร่ และการอนุรักษ์ไว้ซึ่งวัฒนธรรมไทยพุทธและไทยมุสลิม โดยมีประชากร กลุ่มตัวอย่าง และวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในโครงการวิจัยเรื่องการแลกเปลี่ยนพหุวัฒนธรรมสำหรับชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมโดยใช้หลักการจัดการความรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช คือชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่มีชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมอาศัยอยู่ร่วมกันในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในโครงการวิจัยเรื่องการแลกเปลี่ยนพหุวัฒนธรรมสำหรับชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมโดยใช้หลักการจัดการความรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช คือ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่มีชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมอาศัยอยู่ร่วมกัน จำนวน 5 ชุมชน คือ ชุมชนตลาดทุ่งสง อำเภอทุ่งสง ชุมชนบ้านไม้หลา อำเภอร่อนพิบูลย์ ชุมชนบ้านไม้เสียบ อำเภอชะอวด ชุมชนบ้านโมคลาน อำเภอท่าศาลา และชุมชนบ้านฝ้ายท่า อำเภอสิชล ซึ่งคำนวณหากลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีของ W.G.cochran กำหนดให้มีค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้ที่ระดับร้อยละ 0.05 โดยการสุ่มตัวอย่างตามสะดวก (Convenience Sampling) ซึ่งเป็นการเลือกตัวอย่างคือชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป้าหมายทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม

3.2 วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินงานของโครงการวิจัยมีวิธีดำเนินงานดังต่อไปนี้

3.2.1 แหล่งข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลของโครงการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

3.2.1.1 แหล่งข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ เป็นการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม เช่น ประวัติศาสตร์ วิธีการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน อาชีพ ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะการแสดง ความเชื่อทางศาสนา ความเชื่อส่วนบุคคล อาหาร กิจกรรมที่เหมือนและแตกต่างกัน กิจกรรมที่สามารถร่วมทำด้วยกันได้ทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม เป็นต้น โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม รวมไปถึงศึกษาบริบทของชุมชนกลุ่มเป้าหมายทั้ง 5 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนตลาดทุ่งสง อำเภอทุ่งสง ชุมชนบ้านไม้หลา อำเภอร่อนพิบูลย์ ชุมชนบ้านไม้เสียบ อำเภอชะอวด ชุมชนบ้านโมคลาน อำเภอท่าศาลา และชุมชนบ้านฝายท่า อำเภอลิขิต เพื่อรวบรวมข้อมูลประชากรศาสตร์ ข้อมูลทางภูมิศาสตร์ ซึ่งการคำนวณหากลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีของ W.G.cochran กำหนดให้มีค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้ที่ระดับร้อยละ 0.05 โดยการสุ่มตัวอย่างตามสะดวก (Convenience Sampling) ซึ่งเป็นการเลือกตัวอย่างคือชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป้าหมายทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ซึ่งคำนวณได้จากสูตร ดังนี้

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{P(1-P)Z^2}{d^2}$$

ซึ่ง n แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

P แทน สัดส่วนของประชากรที่ต้องการ

Z แทน ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ยอมรับได้

d แทน สัดส่วนของความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้

แทนค่ากลุ่มตัวอย่าง

$$\begin{aligned} n &= \frac{P(1-P)Z^2}{d^2} \\ &= \frac{0.5(1-0.5)1.96^2}{(0.05)^2} \\ &= \frac{0.5 \times 0.5 \times 3.84}{0.0025} \\ &= \frac{0.96}{0.0025} \end{aligned}$$

= 384 ~ 400

จากนั้น เมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยจะนำข้อมูลมาวิเคราะห์ในเชิงพรรณนาความ และใช้ข้อมูลดังกล่าวสำหรับการทำงานในส่วนที่ 2 ต่อไปคือการพัฒนาาระบบสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่ วัฒนธรรมโดยใช้สื่อดิจิทัลคอนเทนต์

3.2.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเครื่องมือที่ใช้สำหรับโครงการวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ 1) แบบสัมภาษณ์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวบุคคล โดยใช้การแบบสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth interview) ร่วมกับการสนทนากลุ่ม และ 2) ทฤษฎีการจัดการความรู้ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการสกัดองค์ความรู้เกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม โดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของชุมชน โดย

1) แบบสัมภาษณ์ที่ใช้สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสัมภาษณ์จะแบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ ส่วนข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ซึ่งประกอบไปด้วย

- ศาสนา (ศาสนาพุทธ/ศาสนาอิสลาม/ศาสนาอื่น ๆ)
- เพศ (เพศชาย/เพศหญิง)
- ช่วงอายุ (น้อยกว่า 25 ปี/25 ปี – 35 ปี/35 ปี – 45 ปี/45 ปี – 55 ปี/ 55 ปีขึ้นไป)
- ที่อยู่ตามชุมชนเป้าหมาย (ชุมชนตลาดทุ่งสง/ชุมชนบ้านไม้หลา/ชุมชนบ้านไม้เสียบ/ชุมชนบ้านโมคลาน/ชุมชนบ้านฝ้ายท่า)
- วัฒนธรรมวิถีแห่งการดำรงชีวิต (ความเชื่อทางศาสนา/ลักษณะที่อยู่อาศัย/ การประกอบอาชีพ/ลักษณะการแต่งกาย/อาหาร)
- สุนทรียะวัฒนธรรม (ด้านศิลปะการแสดง/ประเพณีที่ถือปฏิบัติ/ภูมิปัญญาท้องถิ่น)
- การมีส่วนร่วมในชุมชนให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (กิจกรรมในชุมชน/การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม)
- ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

2) ทฤษฎีการจัดการความรู้ โดยใช้กระบวนการการจัดการความรู้ (KM - Process) ซึ่งแบ่งกระบวนการการจัดการความรู้เป็น 7 กระบวนการ คือ

1. การค้นหาความรู้ เป็นขั้นตอนของการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิของชุมชนกลุ่มเป้าหมายทั้ง 5 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนตลาดทุ่งสง อำเภอทุ่งสง ชุมชนบ้านไม้หลา อำเภออ่อนพิบูลย์ ชุมชนบ้านไม้เสียบ อำเภอชะอวด ชุมชนบ้านโมคลาน อำเภอท่าศาลา และชุมชนบ้านฝายท่า อำเภอลิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นพื้นที่เป้าหมายสำหรับการศึกษาในครั้งนี้ โดยศึกษาเกี่ยวกับลักษณะทางภูมิศาสตร์ การแบ่งเขตการปกครอง จำนวนประชากรในพื้นที่ ความเชื่อทางศาสนา ลักษณะที่อยู่อาศัย การประกอบอาชีพ ลักษณะการแต่งกาย อาหาร ด้านศิลปะการแสดง ประเพณีที่ถือปฏิบัติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น กิจกรรมในชุมชน การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม เป็นต้น

2. การสร้างและแสวงหาความรู้ หลังจากศึกษาข้อมูลและได้ความต้องการของข้อมูลแล้วจึงทำการลงพื้นที่เป้าหมายเพื่อสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง เช่น ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ผู้สูงอายุ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ เพื่อให้ได้ความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) และความรู้แฝงเร้นหรือความรู้แบบฝังลึก (Tacit Knowledge) จากตัวบุคคลที่สัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามสะดวก (Convenience Sampling) จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างครอบคลุมทุกหมู่บ้านของ 5 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนตลาดทุ่งสง อำเภอทุ่งสง ชุมชนบ้านไม้หลา อำเภออ่อนพิบูลย์ ชุมชนบ้านไม้เสียบ อำเภอชะอวด ชุมชนบ้านโมคลาน อำเภอท่าศาลา และชุมชนบ้านฝายท่า อำเภอลิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการใช้แบบสัมภาษณ์ที่คณะผู้วิจัยจัดทำขึ้น ซึ่งใช้วิธีการสัมภาษณ์สนทนากลุ่ม (Focus group) เป็นลักษณะการสัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วม ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และมีการใช้วิธีสังเกตการณ์ร่วมด้วย

3. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ เป็นขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่เป้าหมาย เช่น ชื่อ – สกุล ที่อยู่ เพศ ศาสนา อายุ ความเชื่อทางศาสนา ลักษณะที่อยู่อาศัย การประกอบอาชีพ ลักษณะการแต่งกาย อาหาร ด้านศิลปะการแสดง ประเพณีที่ถือปฏิบัติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น กิจกรรมในชุมชน การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม เป็นต้น ให้เป็นระบบสารสนเทศที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในขั้นตอนต่อไป และให้สอดคล้องกับการวางแผนการออกแบบระบบสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม

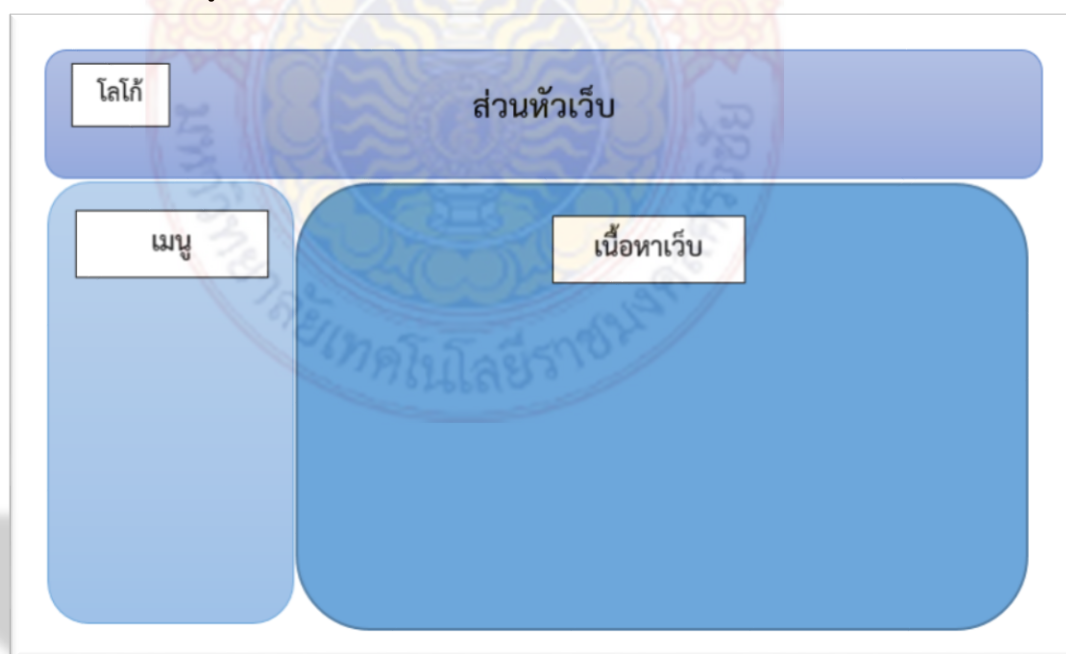
4. การประมวลผลและกลั่นกรองความรู้ เมื่อได้ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากขั้นตอนการสร้างและแสวงหาความรู้ คณะผู้วิจัยจะนำผลที่มาวิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนของข้อมูล ถ้าเกิดข้อผิดพลาดก็จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลอีกครั้ง

5. การเข้าถึงความรู้ เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการการค้นหาความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดความรู้ให้เป็นระบบ และการประมวลผลและกลั่นกรองความรู้

6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นขั้นตอนของการถ่ายทอดความรู้ จากเช่น ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ผู้สูงอายุ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษา ในครั้งนี้ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนา ลักษณะที่อยู่อาศัย การประกอบอาชีพ ลักษณะการ แต่งกาย อาหาร ด้านศิลปะการแสดง ประเพณีที่ถือปฏิบัติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น กิจกรรมในชุมชน การ แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม ให้กับบุคคลอื่นๆ ได้ศึกษากันต่อไป อาจจะ ถ่ายทอดความรู้ในรูปแบบเอกสาร และผ่านเทคโนโลยีโดยการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่และ แลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม

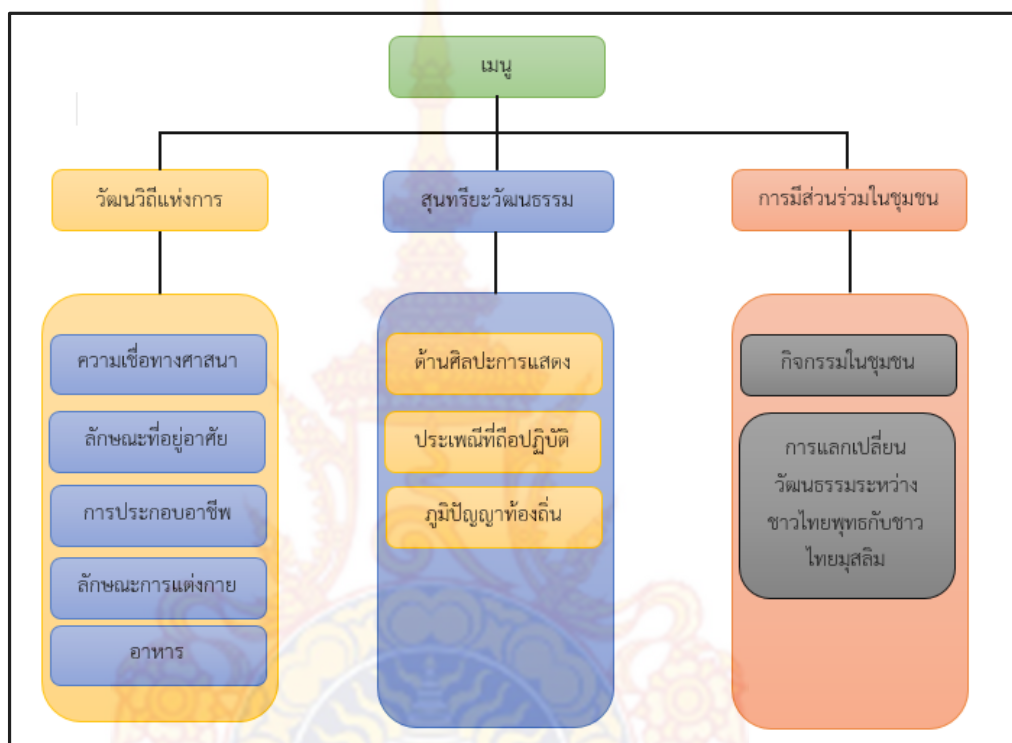
7. การเรียนรู้ เป็นขั้นตอนของวิเคราะห์แนวทางและความเป็นไปได้ที่จะ นำข้อมูลและระบบสารสนเทศที่ได้จากโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์ รวมถึงหน่วยงานที่สามารถนำข้อมูลไป ใช้ได้

3.2.3 การออกแบบและพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่พหุวัฒนธรรมโดยใช้สื่อ ดิจิทัลคอนเทนต์ เป็นขั้นตอนของการนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวม ความรู้ที่ได้จากการสกัดความรู้ด้วย กระบวนการจัดการความรู้นำมาใช้สำหรับการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่พหุวัฒนธรรม โดยใช้สื่อดิจิทัลคอนเทนต์ โดยเลือกใช้รูปแบบของดิจิทัลคอนเทนต์แบบการออกแบบเว็บ (Web Design) ซึ่งมีการประยุกต์ใช้โปรแกรมประเภท Content Management System (CMS) เป็นระบบที่นำมาช่วยใน การสร้างและบริหารเว็บไซต์แบบสำเร็จรูป เนื่องจากเป็นเว็บที่แสดงเนื้อหาที่ไม่มี ความซับซ้อนของเนื้อหา และขั้นตอนการทำงานของเว็บ โดยโครงสร้างพื้นฐานของระบบสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่พหุวัฒนธรรม โดยใช้สื่อดิจิทัลคอนเทนต์ ดังรูปที่ 3.1

รูปที่ 3.1 แสดงหน้าหลักของระบบสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่พหุวัฒนธรรมโดยใช้สื่อดิจิทัลคอนเทนต์

จากรูปที่ 3.1 หน้าจอหลักของระบบสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่พหุวัฒนธรรมโดยใช้สื่อดิจิทัลคอนเทนต์ประกอบไปด้วย โลโก้ของเว็บ ส่วนหัวของเว็บ ส่วนของเมนูและส่วนของเนื้อหาที่แสดงในหน้าแรกของเว็บ เมื่อคลิกที่เมนูจะมีรายละเอียดเมนูดังรูปที่ 3.2

รูปที่ 3.2 แสดงรายละเอียดเมนูต่าง ๆ ของระบบสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่พหุวัฒนธรรมโดยใช้สื่อดิจิทัลคอนเทนต์

บทที่ 4

ผลการดำเนินงาน

โครงการวิจัยเรื่องการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมสำหรับชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมโดยใช้หลักการจัดการความรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทวัฒนธรรมของชุมชนที่มีชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมอาศัยอยู่ร่วมกัน 2) เพื่อศึกษาวัฒนธรรมที่มีความเหมือนและแตกต่างกันของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม 3) เพื่อแลกเปลี่ยนพัฒนาวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของชุมชน และ 4) เพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่พัฒนาวัฒนธรรมโดยใช้สื่อดิจิทัลคอนเทนต์ โดยบทนี้จะอภิปรายผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

4.1 การศึกษาบริบทวัฒนธรรมของชุมชนที่มีชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมอาศัยอยู่ร่วมกัน

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ เป็นการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม รวมไปถึงศึกษาบริบทของชุมชนกลุ่มเป้าหมายทั้ง 5 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนตลาดทุ่งสง อำเภอทุ่งสง ชุมชนบ้านไม้หลา อำเภอร่อนพิบูลย์ ชุมชนบ้านไม้เสียบ อำเภอชะอวด ชุมชนบ้านโมคลาน อำเภอท่าศาลา และชุมชนบ้านฝ้ายท่า อำเภอลิขิต ผลการศึกษาพบว่า

4.1.1 ชุมชนตลาดทุ่งสง อำเภอทุ่งสง

ชุมชนตลาดทุ่งสง เป็นชุมชนในเขตเทศบาลเมืองทุ่งสง ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลปากแพรก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช อยู่กึ่งกลางคาบสมุทรมีเส้นทางเชื่อมต่อระหว่างทะเลอ่าวไทยกับทะเลอันดามัน ทำให้ทุ่งสงเป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางการค้าข้ามคาบสมุทร ชุมชนแรกของเมืองทุ่งสงตั้งอยู่บริเวณตลาดใน ริมคลองท่าเลาใกล้ ๆ บริเวณหอสมุดประชาชนเทศบาลเมืองทุ่งสงในปัจจุบัน สภาพภูมิประเทศของพื้นที่เทศบาลเมืองทุ่งสง เป็นที่ราบเชิงเขามีภูเขาล้อมรอบ ในพื้นที่ราบมีพื้นที่เกษตรกรรมประมาณ 2,025 ไร่ และมีภูเขาเตี้ย ๆ ในเขตเทศบาล 4 ลูก ได้แก่ภูเขาแจ่ม ภูเขาชัยชุมพล ภูเขาปรีดี และภูเขาปราบ เทศบาลเมืองทุ่งสงตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของตัวเมืองนครศรีธรรมราช

ทิศเหนือ ติดตำบลนาหลวงเสน

ทิศใต้ ติดตำบลชะมาย

ทิศตะวันออก ติดตำบลถ้ำใหญ่

ทิศตะวันตก ติดตำบลชะมาย

เทศบาลเมืองทุ่งสงประกอบด้วยชุมชน จำนวน 20 ชุมชน ประกอบด้วย ชุมชนตลาดในชุมชน ทุ่งสง-ห้วยยอด ชุมชนทุ่งสง-นาบอน ชุมชนเปรมประชา ชุมชนราชบริพาร ชุมชนยุทธศาสตร์ ชุมชนบ้านในหวัง ชุมชนท่าแพเหนือ ชุมชนท่าแพใต้ ชุมชนเสริมชาติ ชุมชนสะพานเหล็ก ชุมชนหลังโรงพยาบาลทุ่งสง ชุมชนประชาอุทิศ ชุมชนตะวันออกวัดชัยชุมพล ชุมชนบ้านนาเหนือ ชุมชนบ้านพักรถไฟทุ่งสง ชุมชนหมู่บ้านพัฒนา ชุมชนหมู่บ้านโดมทองธานี ชุมชนเขาปรีดี และชุมชนตลาดสด

ศาสนาและวัฒนธรรม ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีสถาบันหรือองค์กรทางศาสนา มีมัสยิด จำนวน 1 แห่ง ศาลเจ้า จำนวน 4 แห่ง คริสตจักร จำนวน 2 แห่ง วัด จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ วัดเขาปรีดี วัดชัยชุมพล วัดท่าแพ วัดโคกสะท้อน และมี 1 สำนักสงฆ์ คือ สำนักสงฆ์ถ้ำทอหูก มีผู้นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 99 ของจำนวนประชากรทั้งหมดในเขตเทศบาล ผู้นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 0.29 ของจำนวนประชากรทั้งหมดในเขตเทศบาล ผู้นับถือศาสนาคริสต์ ร้อยละ 0.16 ของจำนวนประชากรทั้งหมดในเขตเทศบาล ผู้นับถือศาสนาอื่น ๆ ร้อยละ 0.05 ของจำนวนประชากรทั้งหมดในเขตเทศบาล

4.1.2 ชุมชนบ้านไม้หลา อำเภอร่อนพิบูลย์

ชุมชนบ้านไม้หลา เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในตำบลหินตก อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ตั้งอยู่ทางตอนเหนือของอำเภอร่อนพิบูลย์ ห่างจากอำเภอประมาณ 5 กิโลเมตร และตั้งอยู่ทางตอนใต้ของจังหวัดนครศรีธรรมราช ห่างจากจังหวัดประมาณ 20 กิโลเมตร และห่างจากอำเภอทุ่งสงประมาณ 30 กิโลเมตร เทศบาลตำบลหินตก มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบมีภูเขาอยู่ทางด้านตะวันตก เป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเกษตร โดยเทศบาลตำบลหินตก ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของตัวเมืองนครศรีธรรมราช

ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลเสาธง อำเภอร่อนพิบูลย์

ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลร่อนพิบูลย์ อำเภอร่อนพิบูลย์

ทิศตะวันออก ตำบลควนชุม อำเภอร่อนพิบูลย์

ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลหินตก อำเภอร่อนพิบูลย์

เทศบาลตำบลหินตกประกอบด้วยชุมชน 13 ชุมชน

เทศบาลตำบลหินตกประกอบด้วยชุมชนทั้งหมด 14 ชุมชน คือ ชุมชนบ้านไม้หลา ชุมชนสามร้อยกล้า ชุมชนดอนบอสโก ชุมชนห้วยสัก ชุมชนปัดโวก ชุมชนเมืองใหม่ ชุมชนพุดหง ชุมชนบ้านห้วยหาร ชุมชนป่าสวางน ชุมชนไทรสุวรรณ ชุมชนบ้านห้วยโหยง ชุมชนวัดถ้ำเขาแดง ชุมชนตลาดเก่า และชุมชนตลาดใหม่

ศาสนาและวัฒนธรรม ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็น ร้อยละ 80 ประชากรที่นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 19 ประชากรที่นับถือศาสนาคริสต์ ร้อยละ 1 จำนวนวัดในเขตเทศบาลตำบล หินตก มีทั้งหมด 3 วัด คือ วัดคูหาสันตยาราม วัดคีรีรัตนาราม และวัดศรีพิบูลย์ มีมัสยิดจำนวน 2 มัสยิด คือ มัสยิดอัลกุบรอ และมัสยิดอิสลาฮุดดีน

4.1.3 ชุมชนบ้านไม้เสียบ อำเภอชะอวด

องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะขันธุ์ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอชะอวด เนื้อที่โดยประมาณ 26.2 ตารางกิโลเมตร มีจำนวนประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะขันธุ์ 9,690 คน และจำนวนหลังคาเรือน 2,586 หลังคาเรือน องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะขันธุ์มีอาณาเขตติดต่อกับ

ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลท่าประจะ อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช

ทิศใต้ ติดกับ ตำบลนางหลง อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง

ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลท่าเสม็ด และ ตำบลนางหลง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช

ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลวังอ่าง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช

องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะขันธุ์ มีการแบ่งเขตการปกครอง เป็น 10 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่บ้านบ้านป่ายางตก บ้านไม้เสียบ บ้านลานนา บ้านสี่กั๊ก บ้านห้วยปรุง บ้านพรุบัว บ้านทุ่งใหญ่ บ้านห้วยทัง บ้านควนดินแดง และบ้านเกาะร้าว

ศาสนาและวัฒนธรรม มีศาสนสถานทั้งหมด 6 แห่ง มีวัดจำนวน 4 วัด คือ วัดทุ่งน้ำดำ วัดทุ่งน้อย วัดไม้เสียบ วัดควนใส และมีมัสยิดจำนวน 2 มัสยิด คือ มัสยิดอัลบารอกัฏ และมัสยิดบ้านทุ่งใหญ่

4.1.4 ชุมชนบ้านโมคลาน อำเภอท่าศาลา

องค์การบริหารส่วนตำบลโมคลานเป็นชุมชนโบราณ ตั้งอยู่บนสันทรายเก่า ที่เกิดขึ้นในยุคโฮโลซีน มีอายุประมาณ 4 - 5,000 ปี หลักฐานทางโบราณคดีจากการค้นพบซากโบราณสถานวัตถุและโบราณสถาน เช่น ซากเทวสถาน (บนเนินโบราณสถานมีหินซึ่งเป็นชิ้นส่วน ของอาคารทั้งธรณีประตู กรอบประตู เสา ฐานเสา) ซากเจดีย์ (เป็นซากเจดีย์ที่ถูกขุดรื้อจน ไม่ทราบแน่ชัดว่าเป็นเจดีย์ทรงอะไร) เป็นต้น องค์การบริหารส่วนตำบลโมคลาน ตั้งอยู่บริเวณที่ราบตอนกลางทางทิศใต้ของอำเภอท่าศาลา นครศรีธรรมราช ห่างจากที่ว่าการอำเภอท่าศาลาประมาณ 9 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 24,900 ไร่ มีเขตพื้นที่

ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลหัวตะพาน อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช

ทิศใต้ ติดกับ ตำบลดอนตะโก อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช

ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลโพธิ์ทอง อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช

ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลทอนหงส์ อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช

องค์การบริหารส่วนตำบลโมคลานแบ่งเขตการปกครอง เป็น 12 หมู่บ้าน ประกอบด้วยหมู่บ้าน บ้านฉาง บ้านวัดใหญ่รัตนโพธิ์ บ้านดอนกุน บ้านทุ่งเกราะ บ้านปากไม้ระ บ้านตลาดห้ำ บ้านทุ่งเกราะล่าง บ้าน นางไกร บ้านประชาสรรค์ บ้านอุ้ตะเภา บ้านนาเหม็ด และบ้านคลองเกาะ มีจำนวนประชากร 10,593 คน

จากหลักฐานที่พบทั้งเทวสถาน โบราณวัตถุในศาสนาพราหมณ์ สระน้ำโบราณ แสดงให้เห็นถึงความรุ่งเรืองของศาสนาพราหมณ์ลัทธิไศวนิกายในบ้านโมคลาน แต่ต่อมาอิทธิพลของพุทธศาสนาได้เข้ามาแพร่หลายในบ้านโมคลานเพราะพบหลักฐานโบราณวัตถุสถานทางศาสนาพุทธอยู่มากเช่นเดียวกัน แต่โบราณสถานทางศาสนาของบ้านโมคลานคงจะถูกทอดทิ้งไปเป็นเวลานาน อาจจะทำก่อนหรือพร้อมกับการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวไทยมุสลิม จากรัฐไทรบุรี กลันตัน และตรังกานู ตั้งแต่ พ.ศ. 2480 เป็นต้นมา ปัจจุบันประชากรส่วนใหญ่ของ บ้านโมคลาน จึงเป็นชาวไทยมุสลิม ร้อยละ ๗๐ เป็นชาวไทยพุทธ ร้อยละ ๓๐ องค์การบริหารส่วนตำบลโมคลานมีศาสนาสถานเป็นวัดจำนวน 4 วัด คือ วัดใหญ่รัตนโพธิ์ วัดชัยธารามประดิษฐ์ วัดสวนหมาก และวัดโมคลาน มีมัสยิดจำนวน 3 มัสยิด คือ มัสยิดดารุนเอียะสาร มัสยิดฮัลเกราะ มัสยิดซากีนาคู่ลุมรอ

4.1.5 ชุมชนบ้านฝ้ายท่า อำเภอสีชล

องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งไส อำเภอสีชลจังหวัดนครศรีธรรมราช มีจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 8 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านฝ้ายท่า บ้านเขาหลง บ้านไสตัน บ้านห้วยทรายทอง บ้านห้วยศรีชัย บ้านห้วยหินลับ บ้านตลาดเสาร์ และบ้านทุ่งไสย มีเขตพื้นที่

ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลขนอม และ ตำบลควนทอง อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช

ทิศใต้ ติดกับ ตำบลสีชล อำเภอสีชล จังหวัดนครศรีธรรมราช

ทิศตะวันออก ติดกับ อ่าวไทย

ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลสีชืด และ ตำบลสีชล อำเภอสีชล จังหวัดนครศรีธรรมราช

ศาสนาและวัฒนธรรม มีวัดจำนวน 4 วัด คือ วัดดอนศาลา วัดเขาตาสัก วัดกลางนิคมพัฒนา ราม และวัดสุขน มีที่พักสงฆ์ จำนวน 3 ที่ คือ ที่พักสงฆ์ควนนิยม ที่พักสงฆ์เขาชุกาน และที่พักสงฆ์เขาฝ้าย และมีมัสยิดจำนวน 1 มัสยิด คือ มัสยิดดารุลอับดุลอะห์

4.2 การศึกษาวัฒนธรรมที่มีความเหมือนและแตกต่างกันของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม

การศึกษาวัฒนธรรมที่มีความเหมือนและแตกต่างกันของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่คณะผู้วิจัยจัดทำขึ้น โดยแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 เก็บข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ เช่น ศาสนา เพศ อายุ และที่อยู่ ส่วนที่ 2 เก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตแห่งการดำรงชีวิต สุนทรียะวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมในชุมชนให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ผลการวิจัยของส่วนที่ 1 พบว่า

ตารางที่ 4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ของโครงการวิจัยเรื่องการแลกเปลี่ยน วัฒนธรรมสำหรับชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมโดยใช้หลักการจัดการความรู้และการมีส่วนร่วมของ ชุมชนในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช

หัวข้อ		จำนวนผู้ตอบแบบ สัมภาษณ์	คิดเป็นร้อยละ
1.1 ศาสนา			
	ศาสนาพุทธ	195	48.75
	ศาสนาอิสลาม	205	51.25
	รวม	400	100
1.2 เพศ			
	หญิง	315	78.75
	ชาย	85	21.25
	รวม	400	100
1.3 อายุ			
	อายุน้อยกว่า 25 ปี	0	0
	ระหว่าง 25 - 35 ปี	40	10
	ระหว่าง 35 - 45 ปี	102	25.5
	ระหว่าง 45 - 55 ปี	135	33.75
	อายุ 55 ขึ้นไป	123	30.75
	รวม	400	100

หัวข้อ	จำนวนผู้ตอบแบบ สัมภาษณ์	คิดเป็นร้อยละ
1.4 ที่อยู่		
ชุมชนตลาดทุ่งสง	80	20
ชุมชนบ้านไม้หลา	80	20
ชุมชนบ้านไม้เสียบ	80	20
ชุมชนบ้านโมคลาน	80	20
ชุมชนบ้านฝายท่า	80	20
รวม	400	100

จากตารางที่ 4.1 พบว่าจำนวนผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ที่นับถือศาสนาพุทธจำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 48.75 ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ที่นับถือศาสนาอิสลามจำนวน 205 คน คิดเป็นร้อยละ 51.25 ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงจำนวน 315 คน คิดเป็นร้อยละ 78.75 และเพศชายจำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 21.25 ส่วนช่วงอายุของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์จะมีช่วงอายุตั้งแต่ 25 – 35 ปี จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 10 ช่วงอายุระหว่าง 35 – 45 ปี จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 25.5 ช่วงอายุระหว่าง 45 – 55 ปี จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 33.75 และช่วงอายุตั้งแต่ 55 ปีขึ้นไป จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 30.75 ส่วนที่อยู่ของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยใช้วิธีกำหนดจำนวนกลุ่มเป้าหมายของแต่ละชุมชนเป็นจำนวนเท่า ๆ กันคือ จำนวน 80 ชุด/ชุมชน คิดเป็นร้อยละ 20

ผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์ส่วนที่ 2 แบ่งออกเป็น 4 ข้อย่อย คือ 1. เกี่ยวกับวัฒนธรรมวิถีแห่งการดำรงชีวิต 2. สุนทรียะวัฒนธรรม 3. การมีส่วนร่วมในชุมชนให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และ 4. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ โดยผลการวิจัยพบว่า

1. วัฒนธรรมวิถีแห่งการดำรงชีวิต แบ่งขอบเขตการสัมภาษณ์ออกเป็น 5 ประเด็น คือ ความเชื่อทางศาสนา ลักษณะที่อยู่อาศัย การประกอบอาชีพ ลักษณะการแต่งกาย อาหาร ซึ่งผลการวิจัยพบว่า

ความเชื่อทางศาสนา

หลักความเชื่อทางศาสนาของทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม จากการวิจัยพบว่า ทั้งสองศาสนามีหลักความเชื่อทางศาสนาที่คล้ายกัน กล่าวคือ ทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมจะมีความเชื่อเรื่องของการทำความดี การสะสมบุญ การงดเว้นจากการทำบาป โดยจะมีการยึดถือหลักคำสอนทางศาสนาเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติตามความเชื่อที่มีมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ เช่น หลักคำสอนของศาสนาพุทธว่าด้วยเรื่องของการปฏิบัติตามศีล 5 ของประชาชนทั่วไป

ปาณาติปาตา เวรมณี (สิกขาปทสมมติยามิ) ให้งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตผู้อื่น รวมถึงการทำร้ายสัตว์ หรือมนุษย์ด้วย แม้แต่คิด หรือวางแผน ก็ถือว่าผิดศีลข้อนี้แล้ว

อทินนาทานา เวรมณี (สิกขาปทสมมติยามิ) ให้งดเว้นจากการลักทรัพย์ เอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ รวมถึงการเบียดบัง ฉ้อราษฎร์บังหลวง เอาเปรียบคนอื่นด้วย แม้แต่คิด หรือวางแผน ก็ถือว่าผิดศีลข้อนี้แล้ว

กาเมสุมิฉฉาจารา เวรมณี (สิกขาปทสมมติยามิ) ให้งดเว้นจากการประพฤติดูผิดในกามทั้งหลาย ข้อนี้เพียงแค่อคิดก็ผิดแล้ว

มุสาวาทา เวรมณี (สิกขาปทสมมติยามิ) ให้งดเว้นจากการพูดเท็จ คำหยาบ หรือพูดส่อเสียด รวมถึงการพูดให้คนแตกสามัคคีกันด้วย

สุราเมรยมชขพมาทภูฏานา เวรมณี (สิกขาปทสมมติยามิ) ให้งดเว้นจากการดื่มน้ำเมา อบายมุขต่าง ๆ อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

นอกจากความเชื่อที่ยึดถือตามหลักคำสอนศีล 5 แล้วชาวไทยพุทธยังคงมีความเชื่อและหลักคำสอนอื่น ๆ ที่ถือปฏิบัติกันอีกมากมาย เช่น ประเพณีต่าง ๆ ก็สืบเนื่องมาจากการยึดถือหลักคำสอนทางศาสนาเป็นหลัก และหลักคำสอนของศาสนาอิสลามก็ใช้หลักปฏิบัติ 5 ประการ เช่น

การปฏิญาณตน เป็นการประกาศยอมรับด้วยความศรัทธาและความบริสุทธิ์ใจว่า พระอัลลอฮ์เป็นพระเจ้าสูงสุดเพียงพระองค์เดียวเท่านั้น และยอมรับว่าท่านนบีมุฮัมมัดเป็นศาสนทูตของพระอัลเลาะห์ ในการปฏิญาณตน จะต้องทำด้วยความบริสุทธิ์ใจ และทำเมื่อนมัสการพระเจ้า (ละหมาด)

การละหมาด เป็นการนมัสการพระเจ้าทั้งทางร่างกายและจิตใจ ผู้เป็นมุสลิมจะต้องละหมาดวันละ 5 เวลา คือ ย่ำรุ่ง กลางวัน เย็น พลบค่ำ และกลางคืน ก่อนที่จะละหมาดจะต้องชำระร่างกายให้สะอาดและสำรวมจิตใจให้สงบ การละหมาดเป็นพื้นฐานของศาสนาอิสลาม ข้อที่ ๒ การละหมาดจะช่วยสกัดกั้นความคิดและการกระทำที่ไม่ดีงามต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องในรอบวัน ทำให้คนที่ละหมาดไม่กล้าทำสิ่งที่ขัดกับศีลธรรมจรรยา

การบริจาคซะกาต เป็นการบริจาคทรัพย์หรือให้ทานแก่คนที่เหมาะสมตามที่ศาสนากำหนด เช่น เด็กกำพร้า คนที่ขัดสน ผู้เผยแผ่ศาสนา การบริจาคซะกาตถือเป็นข้อบังคับที่ต้องปฏิบัติ ผู้เป็นมุสลิมถือว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องสละทรัพย์ของตนเพื่อแบ่งปันให้แก่ผู้อื่น เป็นการขัดเกลาจิตใจให้สะอาดลดความเห็นแก่ตัว และเป็นการลดช่องว่างในสังคม

การถือศีลอด เป็นการละเว้นจากการบริโภคอาหาร เครื่องดื่มและการมีเพศสัมพันธ์ ตั้งแต่พระอาทิตย์ขึ้นจนถึงพระอาทิตย์ตก เป็นเวลาตลอด 1 เดือน คือ ในเดือน 9 หรือที่เรียกว่า เดือนรอมฎอน ตามปฏิทินของอิสลาม การถือศีลอดเป็นการแสดงความศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ฝึกความอดทนเพื่อการบากบั่นใฝ่ดี

การประกอบพิธีหัจญ์ เป็นการประกอบศาสนกิจที่นครมักกะ ประเทศซาอุดีอาระเบีย มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ชาวมุสลิมระลึกถึงพระเจ้าและได้พบปะพี่น้องมุสลิมจากทั่วโลก การประกอบพิธีหัจญ์ไม่ได้มีการบังคับให้ชาวมุสลิมต้องปฏิบัติ แต่ชาวมุสลิมที่พร้อมด้วยกำลังทรัพย์และกำลังกาย ควรหาโอกาสไปทำพิธีนี้ อย่างน้อย 1 ครั้งในชีวิต ขณะที่ประกอบพิธีหัจญ์ทุกคนจะอยู่ในสถานภาพเดียวกัน จะไม่มีความแตกต่างกันในเรื่องชนชั้นหรือวรรณะและความร่ำรวยหรือยากจน การทำหัจญ์เป็นการทำลายระบบชนชั้นในชั้นตอนหนึ่ง และสะท้อนให้เห็นว่าความเป็นจริงแล้ว มนุษย์เราทุกคนต่างมีศักดิ์ศรีและความเป็นคนเท่าเทียมกัน

ซึ่งจากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่าทั้งสองศาสนามุ่งหวังที่จะสั่งสอนให้บุคคลเป็นคนดี มีศีลธรรม ประพฤติตนตามคำสอนของหลักศาสนา จึงเห็นได้ว่าความเชื่อทางศาสนาทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม มีความเชื่อทางศาสนาที่คล้ายกันและยึดถือตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ

ลักษณะที่อยู่อาศัย

ลักษณะที่อยู่อาศัยของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมมีลักษณะที่เหมือนกันแต่จะแตกต่างกันไปตามลักษณะภูมิประเทศของแต่ละพื้นที่ เช่น ชุมชนบ้านฝ้ายท่า มีลักษณะที่อยู่อาศัยแบบชุมชนชาวประมง เนื่องจากมีลักษณะภูมิประเทศที่ติดกับทะเล ชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทำประมงและทำงานโรงงานปลาป่น ส่วนชุมชนอื่น ๆ มีลักษณะที่อยู่อาศัยแบบปกติทั่วไป ซึ่งทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม เน้นการอยู่ร่วมกันในสังคมแบบครอบครัว เป็นพี่น้องกัน คอยช่วยเหลือเอื้อเฟื้อกัน

การประกอบอาชีพ

การประกอบอาชีพของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในเขตพื้นที่กลุ่มเป้าหมายทั้ง 5 ชุมชน มีความแตกต่างกันเล็กน้อยตามลักษณะของภูมิประเทศกล่าวคือ ประชาชนส่วนใหญ่ของชุมชนตลาดทุ่งสง อำเภอทุ่งสง ชุมชนบ้านไม้หลา อำเภอร่อนพิบูลย์ ชุมชนบ้านไม้เสียบ อำเภอชะอวด ชุมชนบ้านโมคลาน อำเภอท่าศาลา ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม อาชีพค้าขาย อาชีพรับจ้างทั่วไป และอาชีพรับราชการ ส่วนชุมชนบ้านฝ้ายท่า อำเภอสิชล ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการประมง เนื่องจากมีลักษณะภูมิประเทศติดกับชายฝั่งทะเลจึงเหมาะกับการทำการประมง นอกจากอาชีพชาวประมง เช่น อาชีพรับจ้างทั่วไป อาชีพค้าขาย เป็นต้น การประกอบอาชีพของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมสามารถประกอบอาชีพร่วมกันได้เพราะไม่ได้มีการแบ่งแยกเรื่องอาชีพและศาสนาในการรับสมัครงานของผู้ประกอบการในพื้นที่

ลักษณะการแต่งกาย

ลักษณะการแต่งกายของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมจากผลการวิจัย พบว่า

การแต่งกายของชาวไทยพุทธ มีลักษณะการแต่งกายตามแบบประเพณีนิยม กล่าวคือ ชาวไทยพุทธจะมีลักษณะการแต่งกายแบบปกติทั่วไป ยกเว้นมีกิจกรรม ประเพณี หรือวัฒนธรรมต่าง ๆ ก็จะมี

ลักษณะการแต่งกายที่แตกต่างไปตามสถานการณ์และประเพณีต่าง ๆ เช่น การแต่งกายเข้าวัดก็จะเน้นเป็นผ้าไทย ชุดผ้าลูกไม้ สีขาว ถ้าเป็นประเพณีวันสงกรานต์นิยมแต่งกายด้วยด้วยลายดอกไม้ สีสดใส เป็นต้น

การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมจะมีความเหมือนกันกับชาวไทยพุทธในวันปกติ เช่น การแต่งกายไปทำงาน การแต่งกายไปเที่ยว การแต่งกายในชีวิตประจำวัน และแตกต่างกันไปตามเทศกาลและประเพณีของแต่ละศาสนา ซึ่งการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมได้มีการแบ่งลักษณะการแต่งกายออกเป็น 2 แบบ คือ การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมในวันปกติที่เหมือนกับชาวไทยพุทธ และจะมีชาวไทยมุสลิมบางกลุ่มที่เคร่งเรื่องการแต่งกายก็จะมีการใช้ผ้าฮิญาบคลุมศีรษะสำหรับเพศหญิง เสื้อแขนยาว กางเกงขายาว หรือ กระโปรงยาว หรือใส่รยางไม่ผ่า เพื่อต้องการปกปิดร่างกายของผู้หญิง และสวมหมวกกะปิเยาะสำหรับชาวไทยมุสลิมผู้ชาย และเสื้อแขนยาว บางคนนิยมนุ่งกางเกงขายาวหรือใส่รยางเช่นเดียวกับผู้หญิง

อาหาร

การอยู่ร่วมกันของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมมักจะพบเจอได้บ่อย ๆ ทั้งในสถานศึกษา สถานที่ทำงาน หรือหมู่บ้าน/ชุมชน ทั้งนี้เพราะวิถีการใช้ชีวิตของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมมากวิถีชีวิตที่เหมือนกัน จะมีแค่บางปัจจัยที่แตกต่างกัน ดังเช่นเรื่องอาหาร กล่าวคือ อาหารหลักของชาวไทยพุทธคือเนื้อสัตว์ เช่น หมู ไก่ ปลา เนื้อวัว อาหารทะเล เป็นต้น ซึ่งจะแตกต่างจากชาวไทยมุสลิม กล่าวคือ ตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลามห้ามให้มีการรับประทานเนื้อหมู เพราะถือว่าการรับประทานเนื้อหมูคือการทำบาปอย่างหนึ่ง หรือแม้แต่อุปกรณ์การทำอาหาร อุปกรณ์รับประทานอาหาร เช่น จาน ช้อน หม้อ แก้วน้ำ ก็ไม่สามารถใช้ร่วมกับชาวไทยพุทธหรือผู้อื่นได้ ดังนั้นอาหารของชาวไทยมุสลิม เช่น เนื้อวัว เนื้อแพะ ไก่ ปลา เป็นต้น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ชาวไทยพุทธมีข้อแตกต่างเรื่องอาหารของทั้งสองศาสนา แต่จากการวิจัยนี้พบว่า ในชุมชนที่มีการอยู่ร่วมกันของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมได้มีการเรียนรู้และปรับตัวเข้าหากันคือหากในชุมชนนั้นมีชาวไทยมุสลิมอยู่ร่วมด้วย ชาวไทยพุทธก็ยอมเสียสละไม่มีการบริโภคเนื้อหมูแต่บริโภคเนื้อสัตว์อื่นแทน จึงทำให้ทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมอยู่ร่วมในชุมชนเดียวกันได้

2. สุนทรียะวัฒนธรรม แบ่งขอบเขตการสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ประเด็น คือ ด้านศิลปะการแสดง ประเพณีที่ถือปฏิบัติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งผลการวิจัยพบว่า

ด้านศิลปะการแสดง

ศิลปะการแสดงของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในเขตชุมชนทั้ง 5 ชุมชน คือชุมชนตลาดทุ่งสง อำเภอทุ่งสง ชุมชนบ้านไม้ทลา อำเภอร่อนพิบูลย์ ชุมชนบ้านไม้เสียบ อำเภอชะอวด ชุมชนบ้านโมคลาน อำเภอท่าศาลา และชุมชนบ้านฝ้ายท่า อำเภอลิขิต จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถแบ่งศิลปะได้ตามศาสนาของแต่ละบุคคล กล่าวคือศิลปะการแสดงของชาวไทยพุทธ เช่น หนังตะลุง มโนราห์ เพลงบอก เป็นต้น ส่วนศิลปะการแสดงของชาวไทยมุสลิม ได้แก่ ร่องเง็ง ซำแปง มะโย่ง (การแสดงละคร) ลิเกฮูลู (คล้ายลิเกภาคกลาง) ซิละ เป็นต้น ซึ่งศิลปะการแสดงของทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมจะมีความเป็น

เอกลักษณ์ของตนเอง ทั้งเรื่องของการแต่งกาย รูปแบบการแสดง เพลงประกอบการแสดง ซึ่งล้วนแสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ของศาสนานั้นๆ

ประเพณีที่ถือปฏิบัติ

ประเพณีที่ถือปฏิบัติกันมายาวนานของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่

วัฒนธรรมและประเพณีของชาวไทยพุทธ

ประเพณีลอยเรือชาวเล

เป็นงานประเพณีเก่าแก่ที่หาดูได้ยากของชาวเลเกาะลันตา งานนี้จัดขึ้นตรงกับวันเพ็ญเดือน 6 และเดือน 11 โดยกลุ่มชาวเลที่เกาะลันตาและเกาะใกล้เคียง จะมาชุมนุมกันทำพิธีลอยเรือ เพื่อสะเดาะเคราะห์ บริเวณชายหาดใกล้กับบ้านศาลาด่าน มีการร้องรำทำเพลง และการร่ายรำรอบลำเรือด้วยจังหวะและทำนองเพลงรองเง็ง

ประเพณีลาซัง

ประเพณีของชาวพุทธในจังหวัดนราธิวาส แคว้นอำเภอตากใบเรียกว่า ลัมซัง ประเพณีนี้สืบเนื่องมาจากความเชื่อเรื่องทีนา เรื่องแม่โพสพ เชื่อว่าจะทำให้ข้าวในนาปีต่อไปงอกงาม ให้ผลผลิตสูง หลังจากที่เก็บเกี่ยวข้าวเสร็จแล้ว ผู้นำชุมชนก็จะกำหนดวันลาซัง ก่อนวันลาซัง ต้องเตรียมการทำขนมจิ้น ชาวบ้านจะไปชุมนุมกันที่สถานที่จัดงาน ส่วนใหญ่มักจะเป็นศาลากลางทุ่งนา โดยจะจัดเตรียมลานกว้างกลางทุ่งนาเพื่อใช้จัดกิจกรรม หลังจากเสร็จพิธี จากนั้นชาวบ้านจะนำขนมจิ้นมาเลี้ยงพระ เสร็จแล้วจะกินขนมจิ้นร่วมกัน

ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุ

ชาวนครฯ เชื่อกันว่าระบรมธาตุเจดีย์เป็นเสมือนตัวแทนของพระพุทธศาสนา ภายในเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ทุกปีหนึ่งๆ จะมีการบูชาบวงสรวง ปีละ 2 ครั้ง คือวันมาฆบูชา และในวันวิสาขบูชา โดยนำผ้ามาห่อหุ้มองค์เจดีย์ เพื่อความเป็นสิริมงคล มีการจัดขบวนแห่ผ้าพระภฏนำขึ้นไปถวายสักการะในเวลากลางคืน จะเวียนเทียน

ประเพณีชิงเปรต

เป็นประเพณีเนื่องในเทศกาลวันสารท เดือนสิบของชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธ จัดทำในวัดทุกวัดในวันแรม 14 หรือ 15 ค่ำ เดือนสิบ โดยทำร้านจัดสำหรับอาหารคาวหวานไปวางอุทิศส่วนกุศลให้เปรตชน (ปู่ ย่า ตา ยาย และบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว) ร้านที่วางอาหารเรียกว่า ร้านเปรต ซึ่งสร้างไว้กลางวัด ยกเสาสูง มีสี่เสาข้าง เสาเดียวข้าง บนร้านเปรตจะมีสายสิญจ์วงไว้รอบและต่อยาวไปถึงที่พระสงฆ์นั่งทำ

พิธีกรรม พิธีเสิร์ฟบรรดาผู้มาร่วมทำบุญก็จะเข้าไปรุมแย่งอาหารสิ่งของ อาหารคาวหวาน ที่อยู่บนร้านเปรตอย่างสนุกสนาน จากนั้นก็จะจัดอาหารถวายเพลแก่พระภิกษุสงฆ์ทุกรูปที่อยู่ในวัด ต่อจากนั้นผู้มาร่วมงานทุกคนก็จะกินอาหารร่วมกัน

ประเพณีแห่พระแข่งเรือ

เป็นประเพณีเก่าแก่ของอำเภอหลังสวน จัดในช่วงแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ของทุกปี หรือเดือนตุลาคม โดยจะมีเรือพระจากวัดต่าง ๆ ที่ได้รับการตกแต่งอย่างสวยงามมาร่วมแห่ และการแข่งขันเรือพายในแม่น้ำหลังสวน

ประเพณีชักพระ

วันออกพรรษา แรม 1 ค่ำ เดือน 11 ชาวบ้านกับวัดจะร่วมกัน จัดให้มีการชักพระ โดยสมมุติได้ไปต้อนรับพระพุทธเจ้าเสด็จกลับจากดาวดึงส์ ประทับ บุษบกแห่เป็นขบวนไปยังสถานที่ต่างๆ วัดใดจะชักพระบกหรือชักพระน้ำขึ้นอยู่กับความสะดวกของท้องถิ่น

วัฒนธรรมและประเพณีของชาวมุสลิม

มาแกปูโลละ (งานแต่งงาน)

มาแกปูโลละ เป็นภาษาท้องถิ่น แปลว่า “กินเหนียว” ประเพณีการกินเหนียวของชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม จะใช้ในหลายโอกาส เช่น แต่งงาน และเข้าสู่นัด คำว่า “กินเหนียว” มิใช่ว่าเจ้าของจะบริการอาหารเฉพาะข้าวเหนียวเท่านั้น แต่เป็นการเลี้ยงอาหารธรรมดาทั่วไป

ประเพณีเข้าสู่นัด

เป็นหลักการของศาสนาอิสลาม อันเกี่ยวเนื่องกับเรื่องความสะอาด คือการขลิบผิวหนังหุ้มส่วนปลายอวัยวะเพศชายหรือเรียกตามภาษาท้องถิ่นว่า “มาโชะยาวิ” ซึ่งจะทำแก่เด็กชายที่มีอายุระหว่าง ๒-๑๐ ปีส่วนการจัดเลี้ยงอาหารในวันเข้าสู่นัดถือว่าเป็นประเพณีอย่างหนึ่ง

วันฮารีรายอ

ฮารีรายอมีอยู่ 2 วัน คือ

- วันอิฎิ้ลฟิตรี หรือที่เรียกว่า วันฮารีรายอปอซอ เป็นวันเฉลิมฉลองเนื่องจากการสิ้นสุดการถือศีลอดในเดือนรอมฎอน เป็นการกลับเข้าสู่สภาพเดิมคือ สภาพที่ไม่ต้องอดอาหาร ไม่ต้องอดน้ำ ฯลฯ อีกต่อไป ซึ่งตรงกับวันที่หนึ่งของเดือนเซาวาล เป็นเดือนที่ ๑๐ ทางจันทรคติ และทางราชการกำหนดให้เป็นวันหยุดราชการใน ๔ จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ยกเว้นสงขลา) ๑ วัน

- วันอิฎิ้ลอัฎฮา หรือที่เรียกว่า วันฮารีรายอฮัจญ์ หมายถึงวันเฉลิมฉลองเนื่องในวันเชือดสัตว์ พลีเป็นทานบริจาคอาหารแก่คนยากจนและประชาชนทั่วไป ตรงกับวันที่ ๑๐ ของเดือนซุลฮิจญะ เป็นเวลาเดียวกับการประกอบพิธีหัจญ์ ณ นครเมกกะของมุสลิมทั่วโลก ดังนั้นชาวไทยมุสลิมจึงนิยมเรียกวันตรุษนี้ว่า วันอีดีใหญ่หรือวันรายอฮัจญ์ และทางราชการกำหนดให้เป็นวันหยุดราชการใน ๔ จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ยกเว้นสงขลา) ๑ วัน

วันอาซุรอ

อาซุรอ เป็นภาษาอาหรับ หมายถึง วันที่ ๑๐ ของเดือนมุฮัรรอม ซึ่งเป็นเดือนทางศักราชอิสลาม ในสมัย ท่านนบีนุฮ์ ได้เกิดน้ำท่วมใหญ่ยังความเสียหายแก่ทรัพย์สินไร่นาของประชาชนทั่วไป ทำให้เกิดการขาดอาหารบริโภค จึงประกาศให้ผู้ที่มีสิ่งของที่เหลือพอจะรับประทานได้ ให้เอามากองรวมกัน เนื่องจากต่างคนต่างมีของคนละอย่างไม่เหมือนกัน ท่านนบีนุฮ์ ให้เอาของเหล่านั้นมากวนเข้าด้วยกัน สากของท่านก็ได้รับประทานอาหารโดยทั่วกันและเหมือนกัน ในสมัยท่านนบีมุฮัมมัด (ซล.) ได้เกิดเหตุการณ์ทำนองเดียวกันขณะที่กองทหารของท่านกลับจากการรบที่ บาดัร ปรากฏว่าทหารมีอาหารไม่พอกิน ท่านนบีมุฮัมมัด(ซล.) จึงใช้วิธีการของท่าน นบีนุฮ์ โดยให้ทุกคนเอาข้าวของที่รับประทานได้มากวนเข้าด้วยกัน แล้วแบ่งกันรับประทานในหมู่ทหาร

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในพื้นที่ทั้ง 5 ชุมชน ส่วนใหญ่มีแนวคิดและความเชื่อมาจากหลักคำสอนของศาสนาและประเพณีวัฒนธรรม ซึ่งมีการปรับตัวและประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน เช่น ภูมิปัญญาเรื่องการแพทย์พื้นบ้าน ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรม ภูมิปัญญาด้านอาหาร ภูมิปัญญาด้านการแต่งกาย และศิลปะการแสดง เป็นต้น ซึ่งทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในเขตพื้นที่เป้าหมายทั้ง 5 ชุมชน ไม่มีความแตกต่างเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. การมีส่วนร่วมในชุมชนให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข แบ่งขอบเขตการสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ประเด็น คือ กิจกรรมในชุมชน/การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม ซึ่งผลการวิจัยพบว่า

กิจกรรมในชุมชน มีทั้งกิจกรรมที่สามารถทำร่วมกันได้ทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม โดย

กิจกรรมที่สามารถทำกิจกรรมร่วมกันได้ส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมตามประเพณีท้องถิ่น เช่น กิจกรรมวันขึ้นปีใหม่ กิจกรรมวันสงกรานต์ กิจกรรมวันลอยกระทง งานแต่งงาน งานบุญต่าง ๆ เป็นต้น และ

กิจกรรมที่ไม่สามารถทำร่วมกันได้จะเป็นกิจกรรมหรือประเพณีเฉพาะของแต่ละศาสนา เช่น วันสำคัญทางศาสนาพุทธ เช่น วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันทำบุญทอดกฐิน เป็นต้น ส่วนกิจกรรมหรือประเพณีของศาสนาอิสลาม เช่น วันฮารีรายอ ประเพณีเข้าสู่นัด เป็นต้น

การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม

การอยู่ร่วมกันในชุมชนของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมทั้ง 5 ชุมชน คือ ชุมชนตลาดทุ่งสง อำเภอทุ่งสง ชุมชนบ้านไม้ทลา อำเภอร่อนพิบูลย์ ชุมชนบ้านไม้เสียบ อำเภอชะอวด ชุมชนบ้านโมคลาน อำเภอท่าศาลา และชุมชนบ้านฝายท่า อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกันระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม กล่าวคือ เมื่อถึงช่วงประเพณีของศาสนาใด ถ้าประชาชนที่นับถืออีกศาสนาสามารถเข้าร่วมได้ก็สามารถเข้าไปร่วมกิจกรรมหรือประเพณีของศาสนานั้น ๆ ได้ เช่น กิจกรรมของศาสนาพุทธที่ต้องไปทำกิจกรรมที่วัด ชาวไทยมุสลิมก็สามารถไปร่วมกิจกรรมในวัดได้ แต่เมื่อถึงช่วงของพิธีกรรมทางศาสนาชาวไทยมุสลิมจะไม่ร่วมกิจกรรมนั้นแต่จะรออยู่ด้านนอกของพิธีกรรมนั้น เช่นเดียวกับพิธีกรรมทางศาสนาของอิสลาม ชาวไทยพุทธก็สามารถเข้าร่วมกิจกรรมหรือประเพณีได้เช่นกัน แต่ก็มีบางสถานที่ที่เป็นข้อกำหนดของศาสนาอิสลามที่เป็นกฎหรือข้อห้ามสำหรับคนที่ไม่ใช่ชาวไทยมุสลิม ซึ่งจากที่กล่าวมา แม้จะมีข้อกำหนดบางประการที่แตกต่างกันหรือเป็นข้อห้ามของแต่ละศาสนา แต่บุคคลที่อยู่ร่วมกันในชุมชนก็สามารถยอมรับได้และถือปฏิบัติได้ เพราะถือว่าเป็นการเคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกันและให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ในสังคมเดียวกัน

4. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ประชาชนผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ของโครงการวิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับศาสนา คือ การทำวิจัยในเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับศาสนา ความเชื่อ หลักคำสอนของแต่ละศาสนา เป็นเรื่องที่ค่อนข้างจะละเอียดอ่อนและมีผลต่อความรู้สึกของประชาชน ดังนั้นจึงมีข้อเสนอแนะให้คณะผู้วิจัยใช้ความระมัดระวังในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการเขียนอธิบายผลข้อมูล

4.3 การแลกเปลี่ยนพหุวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของชุมชน

การแลกเปลี่ยนพหุวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมของโครงการวิจัยโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแลกเปลี่ยนความรู้กัน โดยผู้นำชุมชน ประชาชนในพื้นที่ ผู้นำศาสนาของแต่ละชุมชน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกประกอบกับการใช้หลักการจัดการความรู้เพื่อสกัดเอาความรู้จากผู้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งใช้กระบวนการจัดการความรู้ 7 ขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า

1. การค้นหาความรู้ เป็นขั้นตอนของการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิของชุมชนกลุ่มเป้าหมายทั้ง 5 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนตลาดทุ่งสง อำเภอทุ่งสง ชุมชนบ้านไม้ทลา อำเภอร่อนพิบูลย์ ชุมชนบ้านไม้เสียบ อำเภอชะอวด ชุมชนบ้านโมคลาน อำเภอท่าศาลา และชุมชนบ้านฝายท่า อำเภอสิชล จังหวัด

นครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นพื้นที่เป้าหมายสำหรับการศึกษาในครั้งนี้ โดยศึกษาเกี่ยวกับลักษณะทางภูมิศาสตร์ การแบ่งเขตการปกครอง จำนวนประชากรในพื้นที่ ความเชื่อทางศาสนา ลักษณะที่อยู่อาศัย การประกอบอาชีพ ลักษณะการแต่งกาย อาหาร ด้านศิลปะการแสดง ประเพณีที่ถือปฏิบัติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น กิจกรรมในชุมชน การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม เป็นต้น

2. การสร้างและแสวงหาความรู้ หลังจากศึกษาข้อมูลและได้ความต้องการของข้อมูลแล้วจึงทำการลงพื้นที่เป้าหมายเพื่อสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง เช่น ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ผู้สูงอายุ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ เพื่อให้ได้ความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) และความรู้แฝงเร้น หรือความรู้แบบฝังลึก (Tacit Knowledge) จากตัวบุคคลที่สัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามสะดวก (Convenience Sampling) จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างครอบคลุมทุกหมู่บ้านของ 5 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนตลาดทุ่งสง อำเภอทุ่งสง ชุมชนบ้านไม้หลา อำเภอร่อนพิบูลย์ ชุมชนบ้านไม้เสียบ อำเภอชะอวด ชุมชนบ้านโมคลาน อำเภอท่าศาลา และชุมชนบ้านฝายท่า อำเภอลิขิต จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการใช้แบบสัมภาษณ์ที่คณะผู้วิจัยจัดทำขึ้น ซึ่งใช้วิธีการสัมภาษณ์สนทนากลุ่ม (Focus group) เป็นลักษณะการสัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วม ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และมีการใช้วิธีสังเกตการณ์ร่วมด้วย

3. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ เป็นขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่เป้าหมาย เช่น ชื่อ – สกุล ที่อยู่ เพศ ศาสนา อายุ ความเชื่อทางศาสนา ลักษณะที่อยู่อาศัย การประกอบอาชีพ ลักษณะการแต่งกาย อาหาร ด้านศิลปะการแสดง ประเพณีที่ถือปฏิบัติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น กิจกรรมในชุมชน การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม เป็นต้น ให้เป็นระบบสารสนเทศที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในขั้นตอนต่อไป และให้สอดคล้องกับการวางแผนการออกแบบระบบสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนเรียนรู้พฤติกรรมของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม

4. การประเมินผลและกลั่นกรองความรู้ เมื่อได้ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากขั้นตอนการสร้างและแสวงหาความรู้ คณะผู้วิจัยจะนำผลที่มาวิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนของข้อมูล ถ้าเกิดข้อผิดพลาดก็จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลอีกครั้ง

5. การเข้าถึงความรู้ เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการการค้นหาความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดความรู้ให้เป็นระบบ และการประเมินผลและกลั่นกรองความรู้

6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นขั้นตอนของการถ่ายทอดความรู้จากเช่น ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ผู้สูงอายุ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาในครั้งนี้ ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนา ลักษณะที่อยู่อาศัย การประกอบอาชีพ ลักษณะการแต่งกาย อาหาร ด้านศิลปะการแสดง ประเพณีที่ถือปฏิบัติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น กิจกรรมในชุมชน การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม ให้กับบุคคลอื่นๆ ได้ศึกษากันต่อไป อาจจะทำแบบความรู้ในรูปแบบเอกสาร และผ่านเทคโนโลยีโดยใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนเรียนรู้พฤติกรรมของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม

7. การเรียนรู้ เป็นขั้นตอนของวิเคราะห์แนวทางและความเป็นไปได้ที่จะนำข้อมูล และระบบสารสนเทศที่ได้จากโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์ รวมถึงหน่วยงานที่สามารถนำข้อมูลไปใช้ได้

4.4 การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่พหุวัฒนธรรมโดยใช้สื่อดิจิทัลคอนเทนต์

ในส่วนของวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ของโครงการวิจัยคือ การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่พหุวัฒนธรรมโดยใช้สื่อดิจิทัลคอนเทนต์ คณะผู้วิจัยได้พัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่พหุวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในส่วนที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละศาสนา เช่น ศิลปะการแสดงของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ประเพณีและวัฒนธรรม การแต่งกาย ศาสนสถาน เป็นต้น โดยการประยุกต์ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการพัฒนาระบบสารสนเทศสื่อดิจิทัลคอนเทนต์แบบเว็บเนื้อหา เนื่องจากเป็นสื่อดิจิทัลคอนเทนต์ที่บุคคลสามารถเข้าถึงได้ง่าย ระบบสารสนเทศที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วยเมนู หน้าแรก สำหรับแสดงหน้าหลักของเว็บไซต์ เมนูรูปแบบการแต่งกาย สำหรับแสดงข้อมูล วัฒนธรรมการแต่งกายทั้งของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม เมนูศาสนสถาน สำหรับแสดงข้อมูลสถานที่สำคัญของแต่ละศาสนา เช่น ศาสนาพุทธจะแสดงข้อมูลวัดต่าง ๆ ที่อยู่ในเขตชุมชนเป้าหมายของโครงการวิจัยทั้ง 5 ชุมชน โบราณสถาน และสถานที่สำคัญทางศาสนา เป็นต้น และศาสนาอิสลาม เช่น มัสยิดในพื้นที่ และโบราณสถานต่าง ๆ เป็นต้น เมนูศิลปะการแสดง สำหรับการแสดงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ ศิลปะการแสดงของทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม เช่น การแสดงมโนราห์ หนังตะลุง ลิเกเร่เครื่องแจ๊ง ลิเกฮูลู เป็นต้น และเมนูประเพณีและวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม สำหรับแสดงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องประเพณี ศิลปะการแสดงและวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม เช่น ประเพณีแห่เทียนพรรษา ประเพณีชักพระ ประเพณีวันรายอ ประเพณีเข้าสุนัต เป็นต้น โดยผลจากการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่พหุวัฒนธรรมโดยใช้สื่อดิจิทัลคอนเทนต์ ได้ดังรูปที่ 4.1

รูปที่ 4.1 แสดงเมนูหน้าแรกของเว็บไซต์ระบบสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่พระพุทธวัฒนธรรมสำหรับชาวไทย พุทธและชาวไทยมุสลิม จังหวัดนครศรีธรรมราช

จากรูปที่ 4.1 แสดงเมนูหน้าแรกของเว็บไซต์ระบบสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่พระพุทธวัฒนธรรม สำหรับชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้มีการออกแบบให้หน้าแรกของเว็บไซต์ แสดงข้อมูลต่าง ๆ เช่น ข้อมูลประเพณีและวัฒนธรรม ข้อมูลศิลปะการแสดง การแต่งกาย และศาสนสถาน โดยกำหนดให้รูปภาพสามารถเปลี่ยนรูปภาพแบบสไลด์ได้ จากนั้นเมื่อคลิกที่เมนู ประเพณีและวัฒนธรรมก็ จะปรากฏดังรูปที่ 4.2

รูปที่ 4.2 แสดงเมนูประเพณีและวัฒนธรรมของเว็บไซต์ระบบสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่วัฒนธรรม สำหรับชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม จังหวัดนครศรีธรรมราช

จากรูปที่ 4.2 แสดงเมนูประเพณีและวัฒนธรรมของเว็บไซต์ระบบสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่ วัฒนธรรมสำหรับชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม จังหวัดนครศรีธรรมราช จะเป็นเมนูสำหรับแสดง ข้อมูลเกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม โดยมีการบอกรายละเอียด ประวัติความเป็นมาของประเพณีและวัฒนธรรมพร้อมทั้งมีรูปภาพของประเพณีและวัฒนธรรมนั้น ประกอบด้วย จากนั้นเมื่อคลิกที่เมนูศิลปะการแสดงก็จะปรากฏดังรูปที่ 4.3 และรูปที่ 4.4

RUTS | คณะเทคโนโลยีสารสนเทศศาสตร์

ระบบสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่พหุวัฒนธรรม
สำหรับชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม จังหวัดนครศรีธรรมราช

HOME รูปและภาพผลงาน การแข่งขัน ศิลปะการแสดง ประเพณีและวัฒนธรรม

หน้าแรก / ศิลปะการแสดง

ศิลปะการแสดง

ลิเกฮูลู

ลเกฮูลู

ลักษณะการแสดง ลิเก ฮูลูคณะหนึ่งมีลูกคู่ราว 10 คน ผู้พากษ์ขับร้อง 1-2 คน เวลาเล่นลูกคู่และผู้ร้องขับกลอนจะหันหน้าไปทางผู้ชม ถ้าเป็นการประชันวงจะนั่งเรียงแถวแบ่งเวทีคนละครึ่ง และนั่งหันหน้าไปทางผู้ชมหน้าเวที พวกนักดนตรีจะนั่งอยู่แถวหลังลูกคู่อยู่หน้า การแสดงจะผลัดกันลูกคู่ร้องกลอนโต้ตอบกันคนละรอบ ผลัดกันรุก-จับร้องแก้ด้วยคารมเสียดสีกันเป็นที่สนุกสนานสลับ อารมณ์ผู้ชม เวลาร้องกลอนคนครึ่งจะหยุด ทำนองเดียวกับการเล่นลำตัด จังหวะดนตรีมีทั้งช้าและเร็ว คือ ปกติมี ๓ จังหวะ คือ สโลว์ แมมโบร์สโลว์ และจังหวะนาฏศิลป์อินเดีย

ที่มาข้อมูล : ประพนธ์ มั่นเพ็งกันต์, ศิลปวัฒนธรรมภาคใต้-สงขลา: สุวีริยาสาส์น, 2548. และวิทยานิพนธ์จากศิลปวัฒนธรรม

ไม่พบเนื้อหา

รูปที่ 4.3 แสดงเมนูศิลปะการแสดงของเว็บไซต์ระบบสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่พหุวัฒนธรรมสำหรับชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม จังหวัดนครศรีธรรมราช

จากรูปที่ 4.3 แสดงเมนูศิลปะการแสดงของเว็บไซต์ระบบสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่พหุวัฒนธรรมสำหรับชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการแสดงข้อมูลเกี่ยวกับศิลปะการแสดงของชาวไทยมุสลิม จากรูปเป็นศิลปะการแสดงที่เรียกว่า ลิเกฮูลู

รูปที่ 4.4 แสดงเมนูศิลปะการแสดงของเว็บไซต์ระบบสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่พหุวัฒนธรรมสำหรับชาวไทยพุทธ จังหวัดนครศรีธรรมราช

จากรูปที่ 4.4 แสดงเมนูศิลปะการแสดงของเว็บไซต์ระบบสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่พหุวัฒนธรรมสำหรับชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการแสดงข้อมูลเกี่ยวกับศิลปะการแสดงของชาวไทยพุทธ จากรูปเป็นศิลปะการแสดงที่เรียกว่า การแสดงกลองยาว

บทที่ 5

สรุปผล และ ข้อเสนอแนะ

โครงการวิจัยเรื่อง การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมสำหรับชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมโดยใช้หลักการจัดการความรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาบริบทวัฒนธรรมของชุมชนที่มีชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมอาศัยอยู่ร่วมกัน
- 2) เพื่อศึกษาวัฒนธรรมที่มีความเหมือนและแตกต่างกันของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม
- 3) เพื่อแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของชุมชน
- 4) เพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่วัฒนธรรมโดยใช้สื่อดิจิทัลคอนเทนต์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่มีชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมอาศัยอยู่ร่วมกัน จำนวน 5 ชุมชน คือ ชุมชนตลาดทุ่งสง อำเภอทุ่งสง ชุมชนบ้านไม้หลา อำเภอร่อนพิบูลย์ ชุมชนบ้านไม้เสียบ อำเภอชะอวด ชุมชนบ้านโมคลาน อำเภอท่าศาลา และชุมชนบ้านฝายท่า อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช มีจำนวน 400 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์ และการสนทนากลุ่ม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ทางผู้วิจัยได้จัดทำขึ้น และใช้หลักการจัดการความรู้เพื่อสกัดความรู้จากชาวบ้านและใช้หลักการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

แบ่งการนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การศึกษาและรวบรวมข้อมูลของชุมชนกลุ่มเป้าหมายทั้ง 5 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนตลาดทุ่งสง อำเภอทุ่งสง ชุมชนบ้านไม้หลา อำเภอร่อนพิบูลย์ ชุมชนบ้านไม้เสียบ อำเภอชะอวด ชุมชนบ้านโมคลาน อำเภอท่าศาลา และชุมชนบ้านฝายท่า อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 4 ช้อย่อย คือ 1. เกี่ยวกับวิถีชีวิตแห่งการดำรงชีวิต เช่น ความเชื่อทางศาสนา ลักษณะที่อยู่อาศัย การประกอบอาชีพ ลักษณะการแต่งกาย อาหาร 2. สนุกหรือวัฒนธรรม เช่น ด้านศิลปะการแสดง ประเพณีที่ถือปฏิบัติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น 3. การมีส่วนร่วมในชุมชนให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เช่น กิจกรรมในชุมชน/การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม และ 4. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

จากผลการวิจัยพบว่า ในเขตชุมชนเป้าหมาย 5 ชุมชน ที่มีการอาศัยอยู่ร่วมกันของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม พบว่า ทั้ง 2 ศาสนาไม่ได้มีความแตกต่างกันมาก มีแค่บางประเด็นที่แตกต่างกัน เช่น ลักษณะการแต่งกายตามประเพณี และอาหาร ถึงแม้ทั้ง 2 ศาสนาจะมีความแตกต่างกันในประเด็นดังกล่าว แต่ก็ยังสามารถดำเนินชีวิตร่วมกันได้ในสังคมเดียวกัน ส่วนประเด็นอื่น ๆ เช่น ศิลปะการแสดง ประเพณีและวัฒนธรรม ล้วนมีความเป็นเอกลักษณ์ของตนเองซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นประเพณีและวัฒนธรรมที่สืบทอดมาจากหลักคำสอนของศาสนานั้น ๆ จากการศึกษาในครั้งนี้จึงสามารถสรุปได้ว่า การมีศาสนาที่แตกต่างกันแต่ก็ยังคงดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันได้ในสังคมเดียวกัน โดยต้องมีความเคารพในศาสนาของผู้อื่นด้วย

ส่วนที่ 2 ผลจากการออกแบบและพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่พหุวัฒนธรรมโดยใช้สื่อดิจิทัลคอนเทนต์ พบว่าระบบสามารถทำงานได้ตามขอบเขตที่กำหนดไว้ สามารถแสดงข้อมูลทั้งข้อความและรูปภาพได้ สามารถนำไปเผยแพร่ให้กับบุคคลทั่วไปเข้าใช้งานเพื่อศึกษาหาความรู้ได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินโครงการวิจัยในครั้งนี้ เนื่องจากโครงการวิจัยนี้มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและความเชื่อของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ซึ่งเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนที่จะส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ดังนั้นการนำเสนอเนื้อหา หรือรูปภาพจึงควรตรวจสอบความถูกต้องและรอบคอบเพื่อป้องกันการกระทบทางด้านจิตใจของผู้อ่านทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม

อ้างอิง

- ณัฐา คุ่มแก้ว. (2553). “วัฒนธรรมต่างชาติ” พลวัตที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนอำเภอเกาะสมุยและเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
- ปาริชาติ สุวรรณบุบผา. (2559). พุทธศาสนากับการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกลุ่มใหญ่และกลุ่มน้อยในสังคมไทย, โครงการความร่วมมือระหว่างฝ่ายความขัดแย้ง ด้านศาสนาและการเมืองแห่งกระทรวงการต่างประเทศสหพันธรัฐสวิส (FDFA) ศูนย์ความมั่นคงศึกษา ETH ซูริก สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล
- มธุรพร ภาคพรต. (2550). วัฒนธรรมอาหารของชาวไทยมุสลิมชุมชนบางหลวง เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร, สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม
- เรณูมาศ รอดเนียม. (2555). ความกลมกลืนทางวัฒนธรรมในชุมชนสองศาสนา : กรณีศึกษาชุมชนตะโหนด อำเภอตะโหนด จังหวัดพัทลุง, ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการพัฒนาสังคม) คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- สุรินทร์ภรณ์ ศรีอินทร์. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสนิกชนในพื้นที่ตำบลกำพวน อำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง, สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาชายฝั่งอันดามัน สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- เอนก ชิตเกษร และ พรรณนุช ไชยปิ่นชนะ. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
- การใช้ดิจิทัลคอนเทนต์ในการจัดการเรียนรู้ สืบค้นเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2560 <http://www.anantasook.com/digital-content-in-education/>